Mahabharata (Sabhaparva)
chapter 9-17
महाभारत (सभापर्व) अध्याय 9-17
Marathi
Handwritten on paper
about 200 years old
96 Folios
11.2"x7"
Complete

॥श्रीगणेशायनमः॥ श्रीसरस्वतियनमः॥ श्रीगुरुभ्यानमः॥ आवलोकी
तीदेघाबंधु धर्मबोलेउदारसिधु हिहोलोकिचासकाळानंदु येथेव
स्तिपातला १ दिसेनेवरिलेभ्रमउळा नितिविवेकसकळा ईक्षीळेका
केआमोघसळा मेघआझेनेवर्षतु २ सहस्त्रवर्षेसहस्त्रहस्तिवेचितां
नसरेहेसंपती तेआपावीधर्मपंथी यज्ञकाळीसंक्रमे ३ सर्वसामुग्री
जालिहरणे आरंभिलापाहिजेयज्ञ आप्तसोयरेसुहृदजाण सिध
येथेपाचारा ४ चहुदीशामाजीवसती॥ सप्तपुरीपवीत्रतीर्थी प्र
यक्षवेदब्रह्मीच्यामुर्ति शापानुग्रहसमर्थ ५ वेदऋषीब्रह्मरुषीज्ञा
नविज्ञानतपोरासी पवीत्रशीष्यसमुदायेंसि यज्ञमंडपाआणा
वें ६ छपनदेशीचेराजेश्वर शाहानवकुळीचेराजेकुमर शाळकेस
मधीकबीरसुर द्रौपदादिकपाचारा ७ द्वारकेसपाठउनदुत गुरुरुखा

सभापर्व मीकुळदैवता॥ यादवेसींश्रीकृष्णनाथ आघियेथेपाचारा ८ चौघामा अ० ९

जियेकरुणे हस्तनापुरा लागलेआपे पितागोरउनिमाने आणुनये

थेबैसवा ९ श्रीष्म द्रोणाशारद्वत बाल्हीककर्ण द्रोपासुत शकुनीमामा

बुद्धिवंत मानेयेथपाचारा १० दुर्योधनऐश्वर्यसिंधु येकशतसहो

दरबंधु देउनिघणीपपाचाशब्द भेटेभावेआणावे ११ आज्ञाहोता

ततक्षणीत्वरीत लक्षानुलक्षधाविनलेदुत नेचीकाळीयेतरहीत दै

वकेसेउदले १२ वार्तासागीजेकाळीकारी दुरगर्जतीकुंजरभेरी द्वार

काराजसहपरीवारी इंद्रप्रस्थापातला १३ अेकताधाविनलेसभोरे

विरगर्जतीजयजयकारे सहपरीबारेयादवभारे शोभासमुद्रपात

ला १४ द्वारकेठउनीवसुदेव सवेवडीलबळीभद्रदेव पांडवयज्ञा

वासुदेव सामुग्रीसीपातला १५ सायकीआनिरुद्धकंकसारण

उग्रसुखनिशठचारुदेष्णजाण सांबप्रविरगदप्रद्युम्न हे मुख्य करोनि सर्वही १६ आली गुणी धर्मराजे नमीतीश्रीकृष्णपादांबुजे कृष्ण ह्मणे तुं जयोग्य साजे दिक्षाग्रहणी दिक्षीत १७ चौदा सहस्त्रपद्म कुंजर पाठी रत्नेसुवर्णभार वस्त्र वाजी रहिवर लक्षआपार धेनुंचे १८ नकुळा दिधले तेथे खळ्य याज्ञुनी कोटी गुणे ते आमुप धनद उनधर्मभूप लोके पुज्यपुजीला १९ धर्म तो सर्व गुणी पुज्य ह्मणोनि लोकपुज्याते पुज्य दुःखशोकपडे पुज्य आधी क्षज वोळलिया २० नकुळ जाउन हस्तनापुरा नमस्कारीले राजेश्वरा परम उल्हास भीष्म विदुरा यज्ञशोभा पाहावया २१ शिबिकायानि प्रज्ञाचक्षु शतपुत्र शाखि मुळवृक्ष कौरव कुळामाजि जोमोक्ष परीवारेसी चालीला २२ सिबिका सुखासने रथ आस्वयानि आस्वरव्यात चवरडोळीयक मीरवत वा

घेगजरीनीघाळे २३ छत्रे कनकदंडके कळसी भासती सूर्यकिटके
वाद्ये होउनी कौतुके मेघ करीती गर्जना २४ ऐरावतामस्तकी देख इंगभे
ने मीरवे सुरनायक हस्तनापुरा हो नि आधिक इंद्रप्रस्थया परी २५
हस्तनापुर ते तळवटी इंद्रप्रस्थ ऐश्वर्य मुगुटी बळे भाग्य लोकदृष्टि
नामसाम्य दिसतसे २६ सकळ पातले शक्रप्रस्था परम आल्हाद कों
ती सुता सन्मुख जाउनी समस्ता लोटांगणी वंदिले २७ आवडी देउ
नी आलिंगण वस्तीलागी भिन्नभिन्न भोगभरीत हेमसदन स्वर्गोप
म्य दिधले २८ वार्ता जाणवीता दुत राजे पातले आसंख्यात सर्वेंद्र
व्याचे पर्वत रत्नाकार रत्नाचे २९ अचळ वृषकर्ण रुत शेल्यबाह्लि
कसोमदंत भुरीश्रवा जयद्रथ धर्मयज्ञा पातले ३० यज्ञसेन
पुत्रासहीत प्रागज्योतिषीचा भगदत्त म्लेंछगणिपरिवारित:

2

राजसुयज्ञापातले ३१ पार्वतीयच्छद्रुळ पौंड्रीकवासुदेवसकळ वंग
कळिंगकुनळ राजसुयागापातला ३२ माळवआंध्रप्राचिंउषिळ का
स्पिरीकौंतीभोजनपाळ विराटसहपुत्रमहाबळ गौरवाहनपा
तला ३३ शुशुपाळपुत्रेसीआपण वेतावारीती दुष्टशाकुन तितु
केमनेमानुनित्रण राजसुयज्ञापातळे ३४ कोटीसीलमीकाका
राहाती चंदनगरेविचित्राकती नीर्मुनीवोपिळेसुखवस्ती ध
र्मराजेआळिया ३५ विशाकरहीयेकळेवस्ती त्यणेनिआष्टभो
गसागती देउनीतोषविलेनपती संवत्सरपर्यंत ३६ प्रजादेश
कमहाजन योगीवनीकधनसंपन्न उत्तममध्यमनानावर्ण येकयेकपा
तळे ३७ सहदेवातेनीरोपिधर्म जेसामाग्रीसागलधौम्य हामद्रव्य
उत्तमोत्तम सिद्धकरीजविलेबे ३८ रुत्वीजनेमीलेवशिष्ट ब्रह्मजा

सभावि० लाव्यास वरीष्ठा याज्ञवल्कि ब्रह्मनीष्ट तो आध्वर्यतेयागी ३९ व
सो पुत्र पैल तेथे होता जाला धौम्यासहित वाटे मनिमुर्ति मंत रुचि
ज रुपआकाला ४० धनंजयाना मरुषेश्वर जो अग्नीचा मोर्ति मंत अ
वतार तोसामगायनकला मधुर धर्मयागीनेमीला ४१ याचे पु
त्र शिष्य वर्ग वेदवेदांगश्रुतीपारग होते जाले तेथे हो त्रग जाण
ते सांग विधीतें ४२ भीष्मद्रोण धृतराष्ट्र जनक सोमदत्त कर्ण बाल्हि
क हे स्वामित्वे मुख्य नायेके सभास्थानी स्थापिले ४३ बळीभद्र
आणीक भजगजेठी आदरें बैसउनी नीकटी मग जोडला आकरसं
पुटी धर्मराज विणवीतु ४४ मस्तकठेउनि पादपद्मी ह्मणे परीये
सी कृष्णस्वामी जें जे चित्तीले मनोधर्मी ते तें सर्वही सिद्ध जाळे
४५ तुझीया कृपा बळे येथें सकळ राजे जाला श्चर्य जोडळे द्रव्या

अ० १

३

चेपर्वत समुद्रखाणीपर्वताचे ४६ आतांदक्षिघाळोनीयेझी सिद्धपावची
चक्रपाणी कार्याधिकारविभागोनि श्रीकृष्णीन्द्रसांगावें ४७ कवणायो
न्यकवणकाज हेतुजाणसीआधोक्षज तुझेनिवाक्यप्रमाणमज
परममान्यसमस्ता ४८ बंधुसहीतमीकिंकर आज्ञाधारपांडु
काधार मातेसांगसीअधिकार तोमीकरीनतवआज्ञे ४९ हा
सोनिबोलीजेकृष्णनाथे तुझेह्मणीयेसांगसीमातें तुचिजेने
का मुनीसागसीमाते तेमीकरीन सर्वथा ५० सकळामाजिनीचकर्म
तोविभागमाझायेथ नव्हेनामाच्चान्दपनाथ मीखिल्लारीनंदात्त्वा ५१
ब्राह्मणाचेचरणप्रक्षाळणे उच्छिष्टपात्रालेकाढणे उभयेकर्मम्यावा
मने अगीकारीदीआवडी ५२ त्यसपार्थाचासारथी हेतवजा
णीजेसमस्ती येडीआवडीत्विजाती ह्मणउनीघोरकरीदेसा ५२

तृप्त जालेस हि अग्नी॥ श्वेतकी जे ज्ञान हुनि दुनी॥ तृप्ति जाल्लि म्हणतसे॥ ६९॥ विभाग लाभे पावोनि तुष्टी॥ जय जयकारे सुराच्या कोटी॥ गर्जोन करिति पुष्पो वृष्टि॥ शाक्रमास्ता वरुनी॥ ७०॥ सूवर्ण याषितांसालंकार॥ सवछ धेनु शत सहस्त्र॥ येकयेक राजेश्वर॥ देता जाला दक्षणा॥ ७१॥ हेमांबरे दीव्य वसने॥ सहस्त्र नीष्क सहस्त्र रत्ने॥ मत्त कुंजर आश्व धाने॥ शत शत येकयका॥ ७२॥ मागतयाचे ईछे ने दान॥ भोक्तयाचे रुचे न॥ आन्न धर्मराजसुयज्ञ॥ तोषविले त्रैलाक्य॥ ७३॥ ऋषिराजयांच्या कोटी॥ भोजने करिती सुवर्ण ताटी॥ आन्ने मागतां आम्रतांसाटी॥ ने दुम्हणती देवाते॥ ७४॥ सहस्त्र नीष्क सहस्त्र ~~हेरुलरदिली~~॥ सर्वा समान येक पंक्ति॥ द्रौपदी वाढी आपुल्या हाती॥ कौरव कल्मनियां कुमती॥ बळे कुविद्या माडिली॥ ७५॥ सहस्त्र पदार्थ सहस्त्रा जनी॥ मागीतल्पे येकच क्षणी॥ सहस्त्र व्याघ्र गर्जना वनी॥ जेवी हरणी

वोधरे ॥ ७६ ॥ कोन्हीभक्षकोन्हीभोज्य ॥ कोण्हिदुध कोण्हीआज्य ॥ ह्मणतीवाही
पीजीकाज ॥ तुमचेनक्केंवाढावया ॥ ७७ ॥ येकेंयेकरुखा ॥ येकटतांथरक्की
सर्वशाखा ॥ पंचकुंजरीभीउलांदेखा ॥ वावतुरेकंदलीचा ॥ ७८ ॥ तेविंतुह्मा
सजालीसती ॥ यालागीशरीरी नाहीशक्ति ॥ आसोआजीतुमचीप्र
स्ति ॥ येकदाईआसुतें ॥ ७९ ॥ घेउनीसुवर्णपंचपाळें ॥ चालुजाताहस्तचप
ळें ॥ कंचुकिचेतेचिवेळें ॥ बिरडें फीटलेंकाबगा ॥ ८० ॥ जोत्तिशंकेचेझुर
पणी ॥ लज्यासाबळीयेक्षणी ॥ मर्यादेचीमायराणी ॥ उघडुनेदीहस्ती
ते ॥ ८१ ॥ आन्नपात्रेण तळे कर ॥ ढळलामस्तकींचापदर ॥ तवेंचेंचींतुया
दवेश्वर ॥ कृष्णवदनापाहिलें ॥ ८२ ॥ मधुसुदन पंचाक्षरी ॥ स्मरतांसेचर
लाआंतरी ॥ दोन्हीभुजाभुजावरी ॥ निघसाजाल्या तात्काळि ॥ ८३ ॥
बीरडेंघालोनियांवेगा ॥ पुरेंमाजिलीपियुषगंगा ॥ कौरवदुर्बळदुबु

द्वीपापसेघां ॥ भंगावयालोटली ॥ ८४ ॥ कृष्णकृपेचेंसामर्थ्ये आणीच
मत्कारतेथ ॥ वर्तलाताआया द्भुत जन्मेयापरीयेसी ॥ ८५ ॥ येकयेका
पात्राप्रती ॥ येकयेकद्रौपदीमुर्ति वाटतीजालीआपारहस्ती ॥ आवडते
पदार्थी ॥ ८६ ॥ सर्यप्रभासहस्त्रकरी तमातेंनाडीसुखावरी ॥ यास्तवला
जेनिब्रसांडेमुरी सुखसेमुखदाविना ॥ ८७ ॥ कांसहस्त्रशीर्षांचिहेंहार
क्ति हालवटकरोनीसांडीक्षीती ॥ कांसहस्त्रमुखिंभागीरथी ॥ पंच
तळोटीपापाचें ॥ ८८ ॥ शुंभनिशुंभाचियामौळी पायेपिटीभद्रकाळी
कीं तेवीअपमानीपांचाळी कौरवाचिकुविद्या ॥ ८९ ॥ जाजापदार्थ
आवडेतोजा ॥ याचेपर्वतपडीलेपुढां ॥ भीमार्जुनेसांडीतीमुळ ॥ इरवा
उपजेनइसलेका ॥ ९० ॥ लाजालाजेअधोमुखें तुटलीआभिमानी
चीटुकें ॥ जेंतरमळीनतेंच्यापर्के ॥ तेजहीनभासती ॥ ९१ ॥ युधिष्ठिरी

६

पातल्मासुभटा। कांदिवीउलरतांहोयेखोटा। सभेसन्मुखजेवीचोरटा। तेवी
म्लानताआननी। १२ भिष्मसणेजोउआइत्ती। वंदाद्रोपदीमहासती। प्रय
क्षहेजाणपार्वती। आन्नपुर्णानीर्धारे। १३ हेतोषआसर्वमंगळा। राषआ
प्रळयाग्निचिज्वाळा। कष्टकपावळिसुकळा। ईनेवेष्टुनीवाढीली। १४
ईच्याठाईविपरीतभावो। कळितांघडेसघआघावो। दिपकळीकाचुंबी
तांवावों। हव्यासुहव्येभइयका। १५ यापरीधर्मयागीद्रोपदी। नवदिव्यां
न्हेसमृद्धी। तेउपमानवदेवशब्दी। ब्रह्मरुपासारिखि। १६ परीमळावेधो
नीवसंत। यज्ञागारीफळदेत। मघमघाटस्वर्गात। आवेलुजातजाभरा
तो। १७ शर्करेचिवाळुचटें। घृतसरीताधावतीलाटे। दुग्धनदीच्यासं
गमबटे। पायसान्नेउचळती। १८ दधीमधुचिसरोवरें। ससुद्रातुल्यमहा
श्वेरवारं करुनीकनकाचेगीरीवर। हेमराजणीसिखरी। १९ चंदनाचेचे

द्राचळ॥ वरान्नाचे कनकाचळ॥ नवनिताचे हिमांचळ॥ द्रापाचळ इग खचै
१००॥ आनेक भक्षाचे पर्वत॥ मागुन शाकेआमरनाथ॥ तोही अर्जुन रूपे तेथे॥
वाढावाढी करीतुसे॥ १॥ वज्रखं डोनी हस्त की॥ दशान जाळे भोक्तया मुखि॥ आ
वडीवे धलेस्वादु सुखि॥ दिव्य भक्ष भक्षी वय॥ २॥ धारीया म्हणती आम्ही तभ
क्षा॥ व्यर्थ जाळिसी सहस्त्र चक्षा॥ आम्हु चे रूप होउनी भक्षा॥ सेव्य श्रेष्ठ नवे
सिच॥ ३॥ स्वादुनी घाळा माहा पंथा॥ शतछिद्रांचि सकुमार कथा॥ वाढो
नी पाळलो वनती र्था॥ आज्यो सायुज्या संगती॥ ४॥ हृदयेवो पुनी भगव
ती॥ धारी गेघ रीयाचे पती॥ येउनी धर्मयागा भेती॥ प्रीय जाळे पीतरा
ते॥ ५॥ पुर्णचंद्राचे मंडळे॥ कथिवटी का आदिसो ज्वळे॥ प्रेमे द्रवती आम्ही त
फळे॥ रूप जाळे कथिकचे॥ ६॥ पुर्णचंद्राचिया राती॥ गगनी नीसीं पसरो निदी
ती॥ ते काढुन कुशळ हस्ती॥ रूप केळे माडुया॥ ७॥ भरिते नि माजळा क्षीरसें
माजि प्रहुडळा परमानंदु॥ ते विपुळ वरी माजी सुखवाडु॥ दे आनंदु भक्षया॥ ८॥

मळमासीवायनायोग दानदेयाद्दे सौभाग्य छिद्रसंख्यावरुषचांग सूर्पलो
कानाद्वी ९ आंतरीआनुभवाचीगोरी ह्मणउनीलोकदृष्टिसुरडी कानवले
नव्हतीहेवीफेडी कानवडेप्रपंची १० बाह्यदीसतीयेराजैसे परीलआंतरी
आनारीसे आनंतगुणी खसखसे उभयभागीउवरले ११ खाज्याकरं
ज्याआम्लफळे फेण्याघृतपुर्‍याइसकळे खरबुजीद्राक्षफळेसुनीळे
गोधुमसारेनिर्मिली १२ लडुकदेखोनि विनायक नृत्येकरीतीसन्मुख
हस्तसोडेपंचमोदक झेलितसेआवडी १३ गोउंबिचेसार बिजे आ

ची

क्षोटकउभयेबीजे गंगाफळेंसोलीवबीजे ।। फणसबीजजेवळली १४
खसखसबदीरफळाचिजाचे सकुमारपद्मीणीकंदाचें तीळवेनिशेष
तीळगुळाचें शर्करेचेबतासे १५ सुक्ष्मसेवयाचेसपुर चणकपिष्टाचेआरु
वार लाउभक्षीला॰जेवनार विटंबीतीगणेशा १६ सत्वरतीपुर्णपोळिया:

सभापर्व स्थानंदवोखेपुर्णभरलीयां सामाजीभजनभलदया वेळासीरेमघमघीत आ० ९
१७ वळवटवळीकीकुशळे हास्ती येकसारंगश्रंगाकती यकपयग
गेआतीती विकसलीशतपत्रं १८ येकेविंधलीमुक्ताफळे यकेस्व
यंभसोज्वळे येकेपटसत्रमावळे दुग्धोदकीधुतली १९ क्षीरसमुद्री
तारांगणे बिंबभासतीयेकवर्णे किब्रह्मादीसुराळीमने देहाकली
वेगळ्या २० आम्रतआळिळीमुक्ताफळे हादृष्टातनमानीतीकुश
ळे तेंकशीपाहिसकोमळें आतीआरुवारसेवितां २१ धीजलीवि
घरलीसध्यस्तप्त नचनिलिसिंचत्त्वारीघ्टे दुग्धसारस्यणवीती
होतें होयेपापरुपतेआम्रता २२ बहुकाळठवणीकळेंकटले
शीकेसपणीनिपवीचेयजीळें काळकुटाचेतुळनेतुळीले आम्रत
यापुढेकायसे २३ सवीतांक्षयरोगचेंद्रपुष्टि चारवनालागळे

८

राहुचेकंठी पुण्यसरतांउठाउठी उठोनिपारीतछादें २४ लणुनिआम्र
तांचिलुळना आयोग्यवाठेलुळीतांआन्ना स्वईछासेवयोमिष्टांन्ना
देवभदेवपैठाळे २५ आन्नद्यावेआन्नभक्षावे आन्नापरलेनाही
बरवें आन्नब्रह्महेस्वभावें वेदबोळेनिश्चित २६ आन्नचियेकपरब्रं
ह्म यावेगळेसर्वहीभ्रम आन्नोदकीसुखविश्राम यावीणश्रमस
र्वही २७ उबगोनियांआम्रतपान आमरईछीतीकथीकोदना म
यलोकावेगळीजाणा तृप्तीनाहीदूजोकी २८ स्वर्गआणीपाताळांतु
नाहीआन्नसुखाचिमातु ह्मणोनिदेवाचामनोरथु जन्मइछीभूतळीं
२९ आग्नीमाजीघाळोनिलोंडे ग्रासघेतीआन्नाचाउे दुरीसोडिली
तीकोडें सितझालवेचिळी ३० ह्मणोनिदुर्लभतीहीलोका आन्नब्रह्म
स्वरुपदेखा मुख्यहरीहरब्रह्मादिका ईछाउपजेआन्नाची ३१ दध्मा

दनालुघोनिझी गोवळा जाला गोवळाघरी आधिकोलरहेखोनीध
र्मांघरी येझउचिष्टेकाढीले ३२ आष्टवटकआघसिखरणी पंचभक्षपं
चवरान्नी दझाप्रकारझगखाभ्रवेणी झाउरसेजेकोंबोळिली ३३ आने
कापरीचियाकोझिबीरी लवणझाखासहस्त्रवरी कुटेआळपंगेसाबा
री रायतीतीर्थेविचित्रे ३४ पापडसांडगेसाड्या तीलवडेकडकणेकु
वडीया मीरगुंडीमुगवडीया काचरीयासुलवीवा ३५ तक्रझाका
सीडुलभिहेखा ह्मणौनिब्रह्माच्यादिवसायेका माजिचवदामनु झयलोकां
तक्रपानाधावली ३६ भूलोकीचेपरमामृत ह्मणौनिदेवद्रुपा
रात गोकुळीगोपाळकृष्णसहीत तक्रपानाभूलले ३७ यापरी
धर्मराजयझी ऋषीकोदलीत्रिभुवनी घ्याघ्याभक्षाहुणी सर्वा
सुखिकेलकली ३८ येकसंवत्सरपर्यंत मोहात्जावमाडिलातर्थे

१

नुन्ययकहीदृष्टा त द्यावयातेथेदीसेना ३९ उच्छिष्टकाढीतांस्त्रीकमा
साडोनिघोरपनाचामान निराभिमानी तोभगवान हे साचारद
खवी ४० खोवोनीपीतांबराचेसोगे कौस्तुभमाळाटाकोनीमागें
उच्छिष्टकाढीतसेलगबगें पुढतीपंक्तिबैसावयां ४१ पाचेकाढीतां
सर्वांगा शडुरसेलेपिलेसर्वांगे आन्नब्रह्मभोहिअंगे प्रगटदृष्टिदा
वितां ४२ किविश्वाचाप्रतीपाळीता मीचसर्वांतर्यीआन्नदाताता
जैसीयादाउनीसेकेला काढाकाढीकरीतसे ४३ येकलक्षाचि
येपंक्ति जैइयापंक्तिनेणोकीली संख्याहोता आमिपंथी स्वर्ग
घंटाघणघणी ४४ कौतुकपाहावयात्वरीत शुकयोगींद्रपाव
लातेथे भीतरीजावयानाहीपंथ ह्मणोनिबाहेरघोकला ४५
कळहस्तीच्यापचावळी पडिलाउच्छिष्टपत्रावळी शुकबैसोनीतया

सभापार्वे जवळी उचिष्टसिलेवेचितु ४६ येकसीलघालीतांवदनी घंटाघोषच्या
गळागगनी धर्मज्ञिणचक्रपाणी हेआश्चिर्यकायेसे ४७ लक्षाउम्न
टेयेकशब्द आतांआखंडघंटानांद कर्मत्रिणेब्रह्मवृंद आतांआसे
लयेखादा ४८ जातीमात्रेब्राह्मण तयेकशतसंख्याजांण यालु
क्षवेदसंपन्न ग्रंथत्रयेजाणतां ४९ वेदपाठकशतगुणी आर्थिज्ञा
नपंडितआगळाज्ञानी याहुनीविशेषआनुष्ठानि क्रीयावंतआ
गळा ५० करणीवंतयेकशतक यातुल्यंयेकईंद्रीयेजीत सदाचा
रीसुचिष्मत जोशमदमेआर्थीला ५१ इंद्रीयेजीतयेकशतक या
तुल्यंयेकविष्णुभक्त निर्मछरभेदरहीत सर्वाभूतीसदृष्टि ५२या
शतगुणीनरपार्थीवा ब्रह्मनिष्टवरीष्टसर्वा जेसाच्येखादापांडवा आ
ळाअसलयाठाया ५३ याज्ञवल्कीयेधेअध्वर्य शुकअथवाकपिलाचा

१०

र्य आलाअसेलह्लात्रये तोझाधानिपाहावा ५४ धर्मराजश्रीकृष्ण
दोन्ही बाहेरपातलेहालधरुनी उच्छिष्टपत्रावळीच्यामुवनी श्रीशुकस्वा
मीदेखिला ५५ धर्मेधावोनिधरीलेचरण कृष्णेदिधलेआलिंगण
मंडपाआणोनिपुजन केलेहस्तीआपुलीया ५६ बैसविलाव्यास
निकटी परमआल्हादसकळापोटी जैसापावलाधुर्जटी परमा
नंदुसुरवरा ५७ यापरीसारीलीसुखभोजने तांबुलमाळाझीचंद
ने भीष्मवोपिधर्मविचने आहेरवोपिसमस्ता ५८ तेआगपुजाप्रसं
गीजाणा प्रथममानुमधुसुदना देतांरुद्रुपाळदुष्टवचना वदतानाश
पावेल ५९ तेकौतुकपरीसीजेसंती सादरश्रवणाचियेआर्ती जैसी
दुर्बळाचीविनंती हृदइधरीतीधर्मात्मे ६० भारथकथाराशीमंडळी
पर्वेपर्वसकळकळी विहीतयामाजींचंद्रमोळी द्वीतीयेमाया

मीरवाहु ६१ तेवीहे द्वीतीयेपर्वसहजे बिजेउगवले भावर्थबीजें म्हणोनि
महंतीमाणीजे मस्तकावरीआवडी ६२ मुखिनखीदाहीरत्नांनी चंद्र
उपमाबोलनीजाती हेनवेनुलनवाणी वागदेवीचाविलासु ६३ आदि
कविचेविरचित मुगुटीवंदुनीगुरुमंहत मुक्तस्वराचेवचनार्थ पेदन
खचंद्रीवसाव्या ६४ जेणेवाटेउत्कष्टभक्ति तातोविशेषलाहिलाग्रंथी
नावडेलतेणेहाली खोडोनदुरीकरावी ६५ इतिश्रीसभापर्वभा
रती यागीमाणधर्मयाहुनी शिशुपालवधुयाहुती होईजेलते
ओंका १६६ इतिश्रीमाहाभारते ॥ सभापर्वणी राजसुयेज्ञसमाप्ती
नामप्रसंग ९ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्री

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मयनिर्मितसभास्थानी बैसकाऋषीरायांच्या
श्रेणी जैसेशक्राचियेसदनी त्रिदशादेवव्यापीले १ सुर्यपुटाचिरत्नोज्वळे
चांदवेसव्यक्तमुक्ताफळे हीच्यास्तरणेमदुमवाळे वोटांगणेनादिया २
उदोसवपीकदाने तांबुलपात्रेजडीतरत्ने आसनाप्रतिष्ठीने प्रकाषमानेसा
वकती ३ हीरेकोरानिमद्याकृती वीडेभरोनिवोपितीहाती परीमळपेटिका
वोपदेती नेजेआपांसुवासें ४ भीष्मलणेगापुत्रपुत्रा आचारक्षीजा
सुहृद्मीत्रा यथायोग्यवनिपवित्रा पुजासंभारसमर्पीयेमारी ५ कीरट
कुंडलकेगीमाळा अंगध्याकंकणेकटीमेखळा नेपुरमुद्रीकानरशा दुवेळा सप्त
भुषणेससांगी ६ स्पष्टांगिचिनरभुषणे मुक्तपक्षवीपटकुळवत्सने निवृटास
निअयारत्ने मद्दरातिपुरुषगौरवी ७ पादायगुल्फनवक्राकुंगी बोटमणग
टेबाहुवटी चूंटनापिवुश्रवपोपुटी भावमस्तकुवेणीका ८ द्वादशांगीस्त्री

भुषणे। परीधान कंचुकी कुं धोवें तैरणे। अंतरवासादि पंचसदने। नगटांबरे थपा
वी।९। कनकपात्रिसी जसी जें। यथायोग्य वस्त्राभरणे। पुजासन्मानदाने। विस्तारिली
श्रीभाश्या।१०। आच्छादुनि चित्रांबरी। तवकें मांडिली येकुहारी। जे देखताही नकुरी
येयेती जे पश्यिमे।११। धर्मेअणे जनकुजनक। विवेकु कुरुवकुरु नायक। आसारी
जे भजबाळक। अयनयुजुवु वणाते।१२। शिक्षबोले सुवीचार शोभे। बाळचिन्हणे
निपुस सिए ऐसे। सचंद्र तारा देखता जैसे। अेझकोण ते विचारी।१३। हरछावे ॥१॥
गव्हा त्रिभुवनि। विषेशा भाषे तुस्पानयनि। नेव्हासंशयाचि वाणी। योग्य हो ईल
पुसावया।१४। विश्वजनकाचा महाजनकु। हरावंदिना पादोदकु। ईंद्रासी
ईंद्रपदाचि मालकु। कुपेने येथे दिधलीसे।१५। त्रैलोक्य नगरारंभस्तंभु। विराट
नृत्याचा कोमळ कोंभु। अथवा शीरचरीचा हा रांभु। ज्ञान दृष्टी पाहातया।१६। वैकुंठ
संपुष्टा घातोती। अहेनेठेविला अर्जुनमुती। हृदयसंबळिमाजी निगुती। सनकादिकी वाहिले।१७॥

हरिच हराचे हृदय ध्यान। नारदादिकां उपगीयमान। सगुण दिसत हो नि
र्गुण। ब्रह्मचैतन्य श्रीकृष्ण॥१८॥ हाचि मुळमायेचे मुळ। निगमवल्लीचे सुपक्व फ
ळ। कैवल्य अंगभूत हि केवळ। निज निधान देवांचे॥१९॥ दर्शने साधितो सौधांतु
आत्रे हे भावितो जो अपु। तो हा येकुचि घनंतु। नाना भावि प्रकासविला॥२०॥
यासीच वेदांती म्हणती ब्रह्म। मिमांसक याला गाती कर्म। नैयाय
कीं ईश्वरनाम। कर्ता म्हणति यया जो॥२१॥ सांख्यशास्त्री कपिलमुनी।
प्रकृतिपुरुष जे वाखाणी। ते हे श्रीकृष्ण रुक्मिणी। मातापितर जे
गाचीं॥२२॥ मायाध्यक्ष म्हणति शाब्द। तो हा जाणपा गोविंद। यातें ज
वीयोगवीशारद। याचि लागीं साधीजे॥२३॥ शैव म्हणति शंकर स्थाणु
तो चि वैष्णव बोलिजे विष्णु। शाक्त गणेश पद्म भानु। नावें याचि जा
णपा॥२४॥ साधु म्हणति हा प्राणमित्रु। दुर्जन भाविति काळ शत्रु।

मुद्धलपाविहसपर नंत्तु ॥ परिस्चतंत्रसामर्थ्य ॥ २५ ॥ हायेकु व्यापकु वीश्वघटी
परीसो ॥ यराहिसे तुमचे दृष्टी ॥ येकु लणविद्धकु पटि ॥ मंदमति हुरा मे ॥ २६ ॥
ब्रह्मादिकां आराध्य मुनी ॥ तोचि हा पार्थाचा सारथी ॥ जो चहु चिरुनाम
व्यकी ॥ तो चिउचिहे काढिनो ॥ २७ ॥ ऐसी या सांउ निश्चीचव्याने ॥ पुजुपाहा
ती आपणकोणा तो ॥ परमभाग्यहेचि येथे ॥ जे श्रीकृष्णा विकुतु ॥ २८ ॥ ज्याचे
निच्चरुपेदेवादेवि ॥ भजकुभज तीना नामावी ॥ जो प्रयक्षद रवनागोसा ॥ ॥२॥
वी संपयाचि तुज काये ॥ २९ ॥ ऐसे बोलता कुरुश्रद्धाते ॥ आवेषनधरवे सद
देवाते अग्रोदकु घेउनि हाते उभा ठेला कुलेशासी ३० चरणाक्षाळणा
कुनवकुपात्र ॥ सुदावोड चिमानदी पुत्र ॥ गंधपुष्पसीसचनत्रे ॥ भीमार्जुनउभे
राकुळे ॥ ३१ ॥ सोमकांतस्वेतचवाइ ॥ शोभाकुनिको भलोगरी ॥ वरीचादर
रेष्टी राव्यधी शारी ॥ धर्मराजबैसविला ॥ ३२ ॥ हृदईजाणोनि काय मुख ॥

आग्रहनकुरिचिगोपाळ॥धर्मग्रंथीनानाकाळ॥पुजाल्पनिघालदेह॥३॥
नळवटिह्मीरोटकुउनमा॥वरीश्यामला मेघश्याम॥नेचिकैलासिद्यावया
क्षेम॥नीळजीमुतपातला॥३४॥छत्रेचामरउमयव्यंजना॥धारितिद्रुपदी
चेनंदन॥पादुकाघेउनिअभिमन्य॥उभारेलाजवळिचे॥३५॥वाद्येलागली
सुस्वरे॥मत्कुगर्जतीजयजयकारे॥भिष्मविदुरप्रेमादरे॥उभेठेलेआवडी
॥३६॥वेष्णवकीर्तनेनाचीयासरळी॥नाचोलागलेधुमाळी॥विष्णुचरित्रे
नामावळी॥येचकटाळीहरिनामे॥३७॥देवबेसोनिविमानि॥वर्षविकुरिती
दिव्यसुमनी॥सनकादिकांचियानयानि॥आनंदाश्रुलोटले॥३८॥सरणाक्षा
छिताधर्मानि॥धाविलीत्रैलोकीचीतिर्थे॥जळीघोडवितीमाथे॥पवित्रपणा
लागोनि॥३९॥जयांचरणांमृताचिगोडी॥लागतालक्ष्मीजालीवेडी॥देव
गंगेनेघातलीउडी॥जेनसंडीसर्वथा॥४०॥अपरूपसध्यारागेहोन्हे॥

भिनत्तेबाळांके नेजकोणी ॥ कीपद्मराग माणिक्यमणी ॥ येकत्र यत्नेपानले ॥ ४१ ॥
भुमंडळविचिरा तो सवे ॥ रंगवोपितोसहपरिमळे ॥ म्हणो ॥ निपद्मेवीपाणीनवे ॥
सहानितारंगत्ती ॥ ४२ चंद्रेशरीरखुर्वनि दिधत्ले ॥ खांडुनिकेलीदाहाशकले ॥ पां
गुळीजडोनिजाले ॥ नखमणी चंद्रासाजीरे ॥ ४३ ध्वजवज्रअंकुशपद्मे ॥ उर्ध्व
रेखाअतिउत्तमे ॥ सामुद्रीकेपाहातो अतिउत्तमे ॥ शंखोनेसेचस्ताव या ॥ ४४ खेडिसा
पात्रेपर्वत ॥ तेच्चिवज्रसुरेश मीत ॥ पद्मवीन्हीपद्मं ॥ कीत ॥ पद्मावसे श्री यासी
४५ ॥ ऐश्वर्यमदेजेमातले ॥ वीषयभोगीसौरसुटले ॥ तेअंकुशे आवरीले ॥ स्वस्छ के
लेहरीपाई ॥ ४६ ॥ कीतेचरूपे नौका खरी हे व्या ता टीभवदुस्तरी ॥ ध्वजमंडितगुपासा
जीरी ॥ जीवनाव टीजगाच्या ॥ ४७ ॥ साधकांचेमनसंघा तलक्षुनि उर्ध्वरेखेच्चिवाट ॥
चेंहुमुळीचे लंघुनिघाट नीर्गुणब्रह्मीमीसळती ४८ कीश्रीव्यापादांबुजपवित्र
तिर्थराजप्रयागक्षेत्र मीनली त्रिवेणी येकत्र प्रत्यक्षजेपेदिसतोहे ४९ नखवाधार
शावर्णी तेचिसरस्वतिबहुगुणी वाकीसोज्वळदेवनदिणी भागीरथीरवधावे ५०

॥ २ ॥

तेथेजडले रत्न मणी ॥ याचित्त याधनाच्या श्रेणी ॥ ज्यादेखता नक्ष
त्रगणी ॥ देहधरणी ठाकोंजे ॥ ५१ ॥ सुनिळ कांतिंदिचे वोघ तेचिचतु
र्द्वयवयंग ध्वजांकुशा चिन्हे सांग अक्षय वह्नसंगमी ५२ योगी
याचेमनमराळ स्वच्छाक्रीडतिसर्वकाळ भक्तश्रयालु प्रेमळ क्षे
त्रवासीतेक्षेची ५३ प्रयागीमोक्षपाविजेमरणे भणेउनिध्याव
चेबोलणे ------------ सांगयोग्याह्नस्थान ५४
इंद्रनीळमळीसुढाळ तेविगुल्फद्वयवर्तुळ जानुजंघसकुमार
सरळ जेविगरुडपाखुचे ५५ मुनुपल्लवीमनोहर परीधानकूर
वीलापीतांबर दुजावैरणीयासुंदर कनकवर्णीविराजे ५६
देखोनअमलघनसांवळा उभयविद्युल्लतेचामेळा ह्मणउनिचं
चळतेपितिळा निश्चयकरे लाहरिरुपी ५७ मेखळेचेमणीकु

मणी पंक्तीभोजनाबैसलेनरपी मध्यनायकाऊधकीरपी तुकपी पाहेकौसुभा ५८ स्पष्ट नीतंबमध्यासना देखनावैराम्यपंचानना लाजोनि दुर्गीचियावहना देहदुःखे दिधले ५९ कौस्तुभसुयाचिनं दिनी यमुनाचिवेळी इच्छावणी ऊर्ध्वपंपेहृदे यसुवनि मेटोंपा ळि दिसतसे ६० हृदरधिलनि दिधलामान तथापीतोसं ऊवेचरया यालागी अपाहतूं रक्तग्न चैजयंति विराजे ६१ श्रुति सागरीरत्नज्योती कुंडलेतळपती मकराकृती नाना कविनिरोपिती चिन्ति सुरासुराची ६२ कचनचंद्रहासि सर्व्व परम करावया वस्तु रिलूपेनरैम मळिवट जाले ज्यापिउत्तम पुरुषोत्तम निजभाळी ६३ अंधकारस्वंदमालरपी मेळ्ळ्ये पुर्वये बैस्पानि मुगुटकुंडळेव्या जेदोकी वदनचंद्री चुवळितो ६४

५

अधरखीबंहीरेदशने शुकनाशीकविशाल नयन चंदनेसर्वानंदसदन को
टिमदनसांडणे ६५ बाहुवटा कीर्तीवदने जेपेप्राकृतीप्रतापकीर्णे करसुदीप्तक
रकंकणे अभेदानेसत्यकृती ६६ यमुनाजळावरीजान्हवीजळ धावेजैसेशुध
धवळ कीर्तीळगंगावरीसोज्वळ पसरेनिर्मळचांदणे ६७ तैसीपातांबंद
नाचिउटी तणेशोभलाजगजेठी जवादीभरोनिवर्णपुटी सुगंधसुगुणउधाळि
ले ६८ दीपकर्पुरनिरांजने पुष्प तांबुलकुसुमने सर्वभावेकरूनंदने सर्वेश्व
रपुजीला ६९ उभयनेत्रिभरलेथाप हृदयमंदिरीरत्नदिप निश्चयनिर्वा
तीनीष्कंप अखंडितठेविला ७० सवनकरूनिनाना इंद्रीयवृत्तिसहीनजाण
पुष्पांजुळीचरणा धर्मराजेसमर्पीली ७१ अर्पुनिसकळउपचार घा
तलेदंडवत नमस्कार मुखेंकरूनिजयजयकार कृष्णस्वामानिले ७२
जालीअग्रपुजासमासी श्रवणेश्रोनेयावरलप्रासी देखोनीनयाहे
मनी उद्वेलिनपरियसा ७३ चैद्यकौरवयेकपंक्ती हस्तमेळविला

टी॰ हस्ती। सुहृदुदी अवौकिती छद्मादेषी दुर्जन ७४ कासीविश्वेश्वराचे लींग॥ सुवर्णकमळीपुजीलिसांग जेदेखतापावतिभंग महापर्वतपापाचे ७५ तेजुना नेपांखाडियावेध्याचा देखतासे नापउपजे जीवा जेविष्णुपुवजाविरेवा॥ हीरोनिनेलातस्करी ७६ नानरीबींदुमाधवप्रतिमा शृंगारिली देखोनि अधमा क्रूरावृपाळीजामा शीरच्छेदा सारिखे ७७ साधुपुजीतादुर्जना ते विप्रभवाणीताअयोग्याते पवित्रम्हणता पतिव्रता ७८ व्यासीवारोणी क्षोपती ७८ तेविपुजीताअघदृष्टीपा ७९ चैद्यामगर कौरवाउसा॥ चिरशादउपजलोतेतथे ८० महाअनर्थसुचक्रु ७९ धर्मपाहोनिमी आवुडे म्हणे काजनिरोपापुढे आतापुजानिजनिवाड कवणा अ पुसींगपा ८० मीजेनेदिनाप्रतिवचन रोषमदहमघोषनंदन म्हणेनिचहाअवघेजण नेणामहीमान अशाचे ८१

५

योग्यायोग्यहाविवेकु गुणनकळता सुनयाधिकु कृष्णा विचारेंगो
रक्षकु आधीपुजीलासांगपा ८२ पितावसुदेवकुरुनिकडे द्धत्रपुजापी
रिघालापुढे त्याचाविवेकुआपल्या तोंडे साचारवदावडिलहो ८३
पुजाचेतपाहोघेजनकु पुजाकरनयातानृपचकु यालागीहो हिचा
विवेकु येथायोग्य कर्मदिसतसे ८४ दुर्बुद्धीवर्तेधर्म बुद्धीमंद्रा द्दधर्मीअ
ल्पणोनिएसेअयोग्यकर्म उपदेशुनिकुरुचिके ८५ वृद्धसांडनकुरुनर
रा रहीजसांडनिवेदव्यास कायल्पणोनिकृपीकेशा यवृमंडपीपु
जीत्ला ८६ गुरुसांडोनिद्रुपान्द्रोण आलेजसांडनियाकृपसेन कोण्या
विचारेहाकृष्ण पुजीलायेथसांगपा ८७ भार्गवशिष्यजुंझारकुण राज
गुरुद्रोणनंदन सार्वभौमदुर्योधन सांडुनकृष्णकापुजीला ८८
द्रोणभीष्मकुरोनिश्रेष्ठ येकलव्यनृपवरिष्ठ ऐसेसांडोनि सर्वश्रेष्ठ

केचिदृच्छा हा पुजील ८९ करुनि पुज्याचा अपमान अपुज्या पुज्य मा
नसन्मान येणे येरा ही निपुन्य नामरूप बुडवि ९० तशी जनक नाथा
चार्ये राजान के समान राय चक्रपाणि पुजा निवाये आकीर्ति निंघा घे
तली ९१ राया देखता अपराजा राया समान विशेष पुजा घेता नृपा लागी
लज्या घ्राणच्छेदना सारिखी ९२ पुज्यपणे होते जरी श्री कृष्णाते ॥
तरी काय पार्थिले नृपाते आपो निकेले अपमानाते वेश्वार याना
व ९३ म्या करभार वो पिला नुते तो नाहि मयच्छ पवास्वा ये साच
कावे धर्मकुसाते ऐसे धार्मिक बोलती ९४ म्या करभार वोपिला
की हा मजहेलसी ले नृपाचे पत्नी बोले परी उपहासनी धर्मराया
गुणश्या ९५ करुनि रायाचा अवमान जरी हा गौरविला कृष्ण ॥
र्हेतुके न जाली सवनुन्य विशेष कृष्णास नमोनि ९६ ॥

आरणीमाजी विषपडिले तेसुद्धानिचलागले अनामया अेक्षद्वया णीले ऐसेअेक्षमानिती ९७ कुंबासीकेलेकून्पादान अंधासिद्धाविखेद पणि तोउपेगानयेविजाय जरीवायेपेकुजीला ९८ दुक्षीकुळीउपजो निमंद कपटेकधीलाजयासंद ऐसीयाते तुसी विवीध पांडव तुसी भजनसा ९९ तुधर्मलाधर्मपुत्र ऐसेनामजनपपवीत्र तेचिताविकल्पै अपार दयाचे निपुजने १०० ऐसेबोलो नक्रोधदसी स्वगहितवस वोनिमुखी घेउनिराजयाच्याधाटी चेयनेपुनिनिघाला १ धर्मधावो निधरीलाहाती हृदईकवळिलापरमप्रीती अपेतुबंधुवाचियेपंक्ती सुहृदहोसिआमुते २ आलीयुलायुकले तेतुसी पाहीजेप्रतिपाळीले स्नेहवादसांभाळीले तेचिनरसिवरा ३ तपीराजेवडिलपद दवापुत्र तेयायाल्हाद तैसाचिवासांडुनक्रोध क्षमाकीजेआमुते १०४

पिअजायानासवरिप त्याचियाआज्ञेपुजीताद्वया तुकागेविसीदुषण दु
ष्प्रभावेसांगपा ५ तुजहुनिवडिलजाणतेपुरुष कृष्णापुजनित्यासमर्तो
ष हाहिस्नेहादर विशेषे कृष्णभजनिकरावा ६ धर्माध्येवलोकोनिदृष्टी
पिअबोलेयथार्थगोष्टी हाअनुरुपावक्रुटिवकपटी दुष्टबुद्धीदुरात्मा
७ हायोग्यनव्हेशांतवना कासयाकरिसीतुम्हपना जेथावडेयाचि
यामना तेचिसुखेकरितसे ८ शिवादिकापरममान्य वेदशास्त्रीजे
प्रमाण पुर्णब्रह्मसनातन तोअच्युतआचिला ९ सच्चतुजगाहीता
जगज्जिवनजगचाता तयापुजीताविषादवेधा किमेपयातेउपजली
१० केवळ्यासीनव्हेपुज्य त्रैलोक्यवंद्यधर्मभ्रज ब्रह्मादिकुपदरज
७ याचेमाथावंदिती ११ आइपाभ्रमेपडिलाभ्रमा जेणेचरणामुतिच्चा
महीमा स्वमुखेनिंदीपुरुषोत्तमा आलासगटसर्वांते ११२

ब्रह्मांडजिंकीजेयेवुहेळा सवळऐश्वर्यबागळा त्यासांडोनिमंदपाळा कोणा
आणिकापुजावे १३ येयेजीकीलेकुव्यापारा नेंडेवृत्कानाकरिवाया पसोस्वन
हापातलेनया अवस्थाघालीनकुरावी १४ ऐसेबोलतांभीष्मदेवाने आ
वेषनधरवेसहदेवाने गर्जोनिबोलेस्वमुखे ह्मणेपरिसावडिलहो १५
त्रैलोक्यनाथचक्रपाणी म्याहेवपुजीलासभास्थानि अत्याहमानित
याचिमुर्धि पायानवीमाझीया १६ ऐसीमानोनिविरोधु वदेलकुबु
निंद्यशाब्दु तो ताह्माळपावेलवधु मा तेनिहलोआणीजे १७ निघता
सहदेवमुखीचीगोष्टी जयजयकाराच्याबोभाटी गगनिहुनिपुष्पदृष्टी
नयामाथा होसरली १८ साधुसाधुईहेवचनि अंबरीगजेथ्याकावाबा
णी टाळीपिटोनिनारदमुनि ह्मणेऐकाउत्तमहो १९ कुळाद्वेषियादुर्बु
द्वी ऐशानामस्वमुखेनिंदी नयापनपदिपदी टाकोनियनिनिधा

वदन पुननाशिस्द वधुन घोरजाला पुरुषार्थी ३६ अश्ववृषभवग
ळा अचेतन क्षास्त्रा कूट विरुळा मारी लक्ष्मणा निपृथ्वीपाळा माजीच
दोवजलांसी ३७ वाळ्मीवृमायगोवर्धन उचलुनि बळिरुजालाकु
ब्जा भक्षुनि मातुळाचे थन घातु केला नयाचा ३८ कुपटे जरासंद
हनन छळुनि मारिला काळयोवन या चिवणि नाथांगवन जीहाते
सी सडे नो ३९ चोरामाजी पयगणी क्षित्रारामाजी जोशी रोमयी ९
सकळ्य वजुणा चिरवाणी विद्यामद क्रूपटा ब्वा १४० गोवळामाजी ह
श्रेष्ट या नेस्त विसी स्वधर्मनिष्ट जेसा शाक्तिचे अंगी कुष्ट उहेलणो
निम्नचन ४१ हाउनि ब्रह्मचर्याचि घोरी हारिला काशोष्य रात्याकुमा
री या माजी येक्रूपविच नारी भ्रष्टकेलि वधुवा ४२ ईस्टहनथाधीन
याग बहुदक्षयादाने सांग पुत्रवंता पुष्पविमान सत्यवदना नपावती ४३

जपतपनेमनिष्ठादान संतानहीनाचेसर्वशुन्य याचेपाहोनयेवदन नामस्मर
णनकावे ४४ मुख्यसांगसीधर्मनिती तुचिवनसीअधर्मपंथी कपटहंसा
चियेरिती सारिखीतुझीमजभासे ४५ समुद्रतिरीपक्षीयाअधर्म मुख्य
मीरचिहंसनाम पक्षीयाउपदेशी स्वधर्मम्हणेविवेकुवर्त्तावे ४६ अहींसा
आणिनिर्लोभता हाचिसाधनमुख्यपरमधर्मी कोण्हीनचरेदुष्कृता क्लेश
भुतानद्यावे ४७ याचादेखोनिपुत्राचारु सकळपक्षीकेलागुरु नित्य
देतिउनमस्कारु सेवाकरितिसर्वस्वे ४८ याचापरमार्थऐकोनितोंडे पक्षी
आपुलालियाअंडे याप्रतिठेउनिउदरचाडे आपणजातीचारया ४९
नोसकळानेकुळनिचोरी अंडेभक्षीअनाचारी पुसनाम्हणोनिकीया
परीअसतियेनेरक्षिली १५० अनाचारसकळांकोपी कपटुनिर्धरे
पक्षी -- येतधुर्तअतिसाक्षपी मुहर्तेकापाहावया ५१ अंडेपक्षीना
हेरिले नेणेउहापर्मेगटला सकळीमिळोनिनेमारिला वंचुपरी

निष्ठुरी ५२ जैसे गुरुच्या चरन तैसे शिष्ये वुल्लेङ्घीन वडिलवृद्ध परीक्षचास
कोपरक्षी मर्यादा ५३ तेविहा पिअकुटिळ येथे वंद्य होय समस्ताते कुबुद्धि
सांगोनि धर्मात बळें धर्म प्रेरित ५४ ऐसी कुस्थळ निघोनरे एकोनिष्ठे
भिजे श्क्षोदरे गहाघड ताळु निष्ठुरे उगवलास मुख ५५ खदिरांगार तैसे
डोळे भवंडुनि अधर चाविले बळे म्हणे हे दुष्ट येथुवळे संव्हारिन येक्षाळी ५६
मीक्षे धरनि माळगाडी बळेच्यावरि लाज गजे जी म्हणे वर्तल्ले तेचि दृष्टी १०
कौतुकपाहे निर्वान ५७ पुरे आयुष्याचि अवधी नवकरी ह्माळपाहा तसेसं
धी जालिया पापाचि समधी नाशकरी ईश्वर ५८ तैसी अपराधाचि सम
र्यादा होता पाहानसे चक्रपाणी पुढे वर्तले ते अवनी कृपाश्रोते परिसि
जे ५९ इतिश्री भारथे सभापर्व शुशुपाळवध यातिथपुर्व श्रवणे होरात
दोषसर्व मुक्तेश्वर कविवदे १६० इतिश्री महाभारते सभापर्वणी शु

सुपाळवक्ताना नाम प्रसंगः॥ प्रसंग ७० श्रीराम जय राम जय जय राम॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु॥ श्री श्री श्री श्री श्री श्री

॥श्रीगणेशायनमः॥ शुशुपाळह्मणेरेत्निष्मा सोडिसत्वरायेउदेत्निमा पा
वकपतंगाकरिभस्मा तविजाळिनक्षणार्धे १ भीमार्जुनआणिगोविंदा
पाचारितसेयेकायुध्या विलंबकरितांक्लिबशब्दा पात्रहोतिनिर्धारे २
हेहिदुसरिकरोनिक्षमा भिष्मह्मणेअैकनिमा जाणवाबयानेरेद्रातमा
धर्मतुतेसांगतुसे ३ दमघोषरायाचीसुपत्नि सात्वतिवसुदेवाचि
भगिनि पुत्रप्रसवलिआवगाणि हाशुशुपाळदुरात्मा ४ भुजाचारि
दोनीभुजासरळी तिसरानयनविरुपभाळी आवलोकितांजनस
कळी महाआवचिन्हमानिले ५ ममतासांडोनियांजननी याग
संकल्पधरिलामनी तवआकाशीदेववाणी होतिजालितैका ६

सर्वधानसांगि हाबाळ। सभाग्यहोईलप्रिथ्वीपाळ। नावठेउनभुभुपा

ळ। पाळणकरियेयाचे॥ ७॥ मातांबोलेकरोनिनमन। कवणहोतेपा

वलमरण। हेवदोस्वरूपेकरून। देवदुतासमर्थ॥ ८॥ जयादेखतांविद्री

शी। भुजापडतिलभूतळवरि। नेत्रजिरतलल्हाठीं। ग्रीष्मतेयासा

रिखा॥ ९॥ याचेनितेपावेलप्राणहानि। ऐसेबोलोनअकाशवाणी।

गुप्तठेली तेवेळीजननी। चेतिजालीपुत्राते॥ १०॥ चतुर्भुजजन्मलेबा

ळ। ऐकोनपृथ्वीचेभुपाळ। येतिसाहतिवल्हाळ। पुत्रवोपिकौतुके॥ ११॥

नानादेशीचेभुपती। भोजकरुनिस्वस्छळाजाति। देववाणिचीप्रचिति

कोणापासीदिसेना॥ १२॥ यादवहिंपुत्रानंवीसंभ्रम। माहेपातलेरुक्षराम

१

पितृभगिनिलागी प्रेम। त्या त्रपुत्रा देखोनी॥ १३॥ कनकासनावरी धर्मजा।
बैसवोनि केलि पूजा। सात्वति ह्मणे मम आत्मजा। चिन्हे कैसी बिलोकी॥ १४॥ कृ
ष्णअंकी वैसता बाळ। भुजा खुडलिया तात्काळ। कपाळी चा नयने त्यकाळ
गुप्त जाला देखता॥ १५॥ तेणे उद्वेगिलि माता। हृदेंप्रवेशलि चिंता। आळवि
नि कृष्णनाथा। पुत्रदान मागती॥ १६॥ सात्वति ह्मणे गोपाळा। कृ
रूणाकरा दीनदयाळा। तुवां न मारावे शुशुपाळा। ऐसी भाष मज दे
ई॥ १७॥ कृष्ण ह्मणे ऐके माता। शता अपराध करिन क्षमा। आधीक
जालीया मोक्षधामा। बोळविन स्वहस्ते॥ १८॥ येरी ह्मणे मान्य वचन। शत
अपराध अस्वे कोण। हृदें मानुनि समाधान। बोळविले गोविंद॥ १९॥ तया
अपराधाची गणना। का वया पातला भीमसेना। अतां शुशुपाळ पावेल

विघ्ना॥ रुद्धहस्तजाणपा॥२०॥भिष्मवाक्य घृताच्याधेने॥घाउकीजेभुशुपा ळहुताशेने॥ज्वाळामाळातैसीवचेने॥भिष्माकर्णिस्पर्शवी॥२१॥ह्मणेरभाठ वंदीजना॥कीतिवाणिसीगावळरुद्धा॥जे जेश्रेष्टयोग्यस्तवना॥नवर्णसी तयाते॥२२॥बाल्हिककर्णद्रोणिद्रोण॥जयद्रथदुमदुर्योधन॥रुक्मीया भीष्मकुजसेन॥दंतवग्रभगदंतु॥२३॥रूपभुपकेतुहामागधु॥विराटद्रुपद विंदअनुविंद॥पद्मनेत्रळनपत्रसीद्ध॥शैल्यादिकवर्णिका॥२४॥दशशेनयेकुळ व्यगुणि॥शंखककलिंगराजाशकुनी॥आवेउतैसेयातवर्णि॥स्तवनायेकय ह्मणोनीया॥२५॥गाईराखतांजन्मगेला॥गोरसपानेअतिमाजला॥ गोकीजनुविगळीत्ला॥नाठकिल्लाबाभिन्मोर॥२६॥वृंदाव्रालेघराचीपली॥ समंधपाहाताहोयभगीनी॥यतिसीदुरानारिआबगुणि॥करितानाहिशंकुला ॥२७॥

२

कापट्यआणिपरस्त्रिगमन॥ कर्तीनाहियासमान॥ ऐसेयाचेकायस्तवन
वारंवारजल्पसी॥२८ वर्णुनियास्वधर्मभ्रष्टा॥ बकोष्ठाच्याकरिसीचेष्टा॥
भुलिंगशकुनिचिनिष्टा॥ तुझ्याठाईदिसतसे॥२९॥ हिमवंतिगिरिच्यापरिस
री॥ विशाळवृक्षाच्याकोटरी॥ बैसोनमुखेगर्जनाकरि॥ ह्मणेमीसमुद्रपक्षि
चा॥३०॥ तोह्मणेयत्नलटिकापहिं॥ प्रारब्धपुर्वीबैसलेठाई॥ ऐसेपक्षीयासर्वही
~~सर्वही~~ चरित्रपणेउपदेसी॥३१॥ सीकनिद्रस्तपसरोनीवदन॥ दशनीआड
कलेमांसकण॥ त्याचेकरावयाभक्षण॥ मुखामाजीप्रवेश॥३२॥ तेमांसभ
क्षीत्यासकळ॥ शोखीशाहाणानव्हेचीबरळ॥ जिकासुसामंदुमबाळ॥ ह्मणो
नीसेंबभक्षावया॥३३॥ चर्चुलागलेतेक्षणा॥ सींहमुकीवीत्वेवदना॥ त्यासुजा
लेतेकाज्ञान॥ फुळ्यालेतयाच्या॥३४॥ स्तवनायोग्यतेस्तवाव॥ पुजनाये

सु

ग्यतपुजोव॥सागायोगपनत्यागोव॥हाविवकुमुखैचे॥३५॥त्तवनीवर्णुन गोविंदु॥हकुनअसउपजविकोधु॥यावापाहिजेकेलावधु॥भुलिंगशकुनि सारिखा॥३६॥सात्वीजमीळोनसाकाजन॥घेतियेज्ञपशुनाज्ञाण॥तेविंआ वेघमुपाळगण॥करुहननभिषमाव॥३७॥तैलकर्पूईकरोनीतप्त॥बांधोनि घाला जिवजित॥साडुनशास्त्राचेअघात्त॥खंडवीखंडकरावा॥३८॥हंसे नभिष्माच्यार्यह्मणे॥सावसत्पुर्वजाउणे॥जेबोलीलातिवचने॥साच करोनिदावाहो॥३९॥मुगुठमीरविनसेमाथां॥तेम्पानडिळ्याआसतीत्ता ता॥नरीहबोलीलाबोलअत्तो॥सावकरोनीदावीना॥४०॥तीरथठपणत्र णाचीअग्रे॥विखंप्रमणत्तिवज्रघोर॥भीष्मेंहाणतिवाच्नेरे॥युध्यमातुख

सी

॥ ३ ॥

रितसा॥ ४१॥ पशुप्राय प्राणहनन। तैलकर्डई भाजी दहन। करूं सणतसा
ते स्वप्न। देखतसा प्रांतहो॥ ४२॥ पडलिकावळ मंतानिछाया। मरणभे
णें मुकलीकाया। भंगुन मर्यादे आपांया। वैद्यजल्प भलते ची॥ ४३॥
शस्त्रकाढुनियां पैजा। करुं खासी म्हणे उद्धिजुं सा। आसुणतु तेन पजेल
ल्या। क्षात्रुत्वाची पामरा॥ ४४॥ तुझे पृष्ठी आणि द्राष्टि। दोन्ही तृणः प्रा
यमासी यद्रष्टी। जैसी निर्धनाची मुष्टी। सा कलि उघ मिम मजेना॥ ४५॥
आप
कर्कुठ्ठा वेउ जवेजातां। शकुनें शकुनि कायसी बूपा। तु साक्षा बद्र
संचरता। नया तुल्य मज घोठ॥ ४६॥ रुक्मीणिम्हणे तसं कुलि स्त्रि। ते का
चि म्या मनें भोगीलि। पुनर्भुक्त ते ग्रास जाली। भुक्त माल्ले सारखि॥ ४७॥

ननाचीक्रियातेखिरवरि॥ भिमकीतिमाझीअंतुरि॥ तुवांनेलिकरोनि चोरी॥ दशाननासारिखि॥ ४८॥ तुजहुनिशाल्वपवित्रभला॥ ना हिआंबेसीआत्तकेला॥ आणिनमिलियाबाला॥ शकुनियउत्त मु॥ ४९॥ ज्यालागीवागरिलतलाठ॥ आणिकादेतातेउचिष्ट॥ हाधर्म जाणतिधर्मीष्ट॥ सर्वेभ्रष्टातुजनकेले॥ ५०॥ श्रीकृष्णम्हणेखा धमा॥ बहुतअन्यायकेलेक्षमा॥ शतभरिअपराधाचीशिमा॥ लोके नीदुखिलासी॥ ५१॥ शरीरानिदेहुनिशतगुणि॥ मात्रापित्रनिदाम नी॥ साहुनसहस्त्रसंख्याजनी॥ अचार्यनिंदाबोलिजे॥ ५२॥ पुरुषा सत्मुखाच्रियेचिनिंदा॥ तेसमानमानीकोटिअपराधा॥ रुक्मीणिनेदि

॥४॥

आपवादा॥वदनामसुता काळी॥५३॥भूदेई छीली वेदश्रुति॥ तीके
वीपावनि चिप्राप्ती॥ तुजअभाग्यारु भीणिसति॥ कल्पांतीहिलाधेना॥
५४॥मागासौभाग्याचे संगति॥ अपोरपिउली द्वारावति॥ वसुदेवा
आयागाप्रति॥ नाना विकारत्वांकेले॥५५॥ तयाअपराधाचे फळ ये
कदाचीभोगीसकळ॥ जैसे ग्रहणि रविमंडळ॥ राहुवदनि कोसळे॥५६॥
दोष-बदलासीपापमोति॥ हेधर्मसभापविस्तरेथी॥ त्रायश्चीत्तआपु
ल्याहति॥ आजी देईन निर्धारे॥५७॥ ऐसे बोलोनमदसूदन॥ स्मरिलेच
क्रसुदर्शन॥ हतीआलेंनलगतांक्षण॥ बाळसुर्यासारिखे॥५८॥ तेणेंता
ळितांशुशुपाळ॥ जैसावज्रेमाहाशैलपा॥ मस्तकतुटोनितात्काळ॥ गगनमा

गीउसकेले॥ ५९॥ घोशकरिती घनगर्जना॥ म्हणेजिंतिलेम्या चिरू द्यच्छ॥ रू
द्यउत्वलेउनी मोक्षसदना॥ स्वामीजालेनिर्धारे॥ ६०॥ शीरउतरोनभुतळी
पातलेरुद्र चरणाजवळी॥ मुखापासुनीतेकाळी॥ तेजकळीकानीघाली
॥ ६१॥ भानुतेज्यासारीखा प्रबळ॥ चैतन्यतेज्याचा कल्लोळ॥ शंभु
मुखीकुनताल्हाळ॥ कृष्णमुखीप्रवेशली॥ ६२॥ जिविलसामा
ईखरी॥ त्वपदतत्पदमाझारी॥ तेवीरुद्रउनेशरीरी॥ शुशुपाळेज
विराला॥ ६३॥ रुसोनमानमागेअस्तु॥ बाळकअसुडिहत्तिविव
स्तु॥ विरोधदाउनलोकांतु॥ स्वार्थपरमार्थ साधीला॥ ६४॥ याला
गीवैरआथवा भजने॥ समानदंपेमदसूदने॥ शुशुपाळभक्ताचेयेग

॥ ५॥

णने ॥ म्हणोनिहेदंडे दिला ॥ ६५ ॥ तेवेळीचकळेलएखीतळ ॥ अदेखिलेकुलाचेळ ॥
मर्यादासांडोनासिंधुजळ ॥ भुमंडळीपसरले ॥ ६६ ॥ राजेकरितीहाहाःकार ॥
येकजुरतिउभयकर ॥ हृदयपिठुनिमहावीर ॥ आधोवदनविलपति ॥ ६७ ॥ ये
कम्हणतिवोरखेउज्जाले ॥ येकम्हणतिसकळखेउले ॥ कौरवम्हणेपडले ॥ बळअ
मुखेसर्वही ॥ ६८ ॥ देवीदुंदुभिलागल्यागगनी ॥ देववर्षत्तिदिव्यसुमनी ॥ जय
जयकाराचियध्वनी ॥ भक्तपिटितिटाळीया ॥ ६९ ॥ यापरिशुशुपाळनिधाना ॥ धर्मे
आज्ञापीभिमार्जुना ॥ चौघाजीयादेहदहना ॥ पुत्राहतिकरवणे ॥ ७० ॥ संस्कार
नशुशुपाळतनु ॥ राजीस्थापिलपुत्रसगुणु ॥ उचीतवोपिलेचौहुवर्णीमानु ॥
दीव्यवस्त्रेवोपिली ॥ ७१ ॥ ब्राम्हणक्षेत्रीमुख्यकरुणी ॥ उचीतवोपिलेसर्वेवाणी
सुखसंपदाउणाधीकउणी ॥ कोणाहेदंआसेना ॥ ७२ ॥ विघ्नशांतिसुखासीव

ध्दी॥ आनंदक्षणबहुसमृध्दी॥ कुबेरक्षीलाजलोसीध्दी॥ राजसुयजपाव
ला॥ ७३ आवभृतस्नानीसुस्नानन्रप॥ आनंदब्रंम्हांडिआमुप॥ दीधला
राजीयानिरोप॥ स्वनगराजावया॥ ७४ हारखलेजेडुनचंदिचरणा॥ साष्टांग
केलेसेवकदिना॥ कृपाकरोनिक्षणक्षणा॥ सांभाळीजेसमस्ती॥ ७५ न्यु
न्यपुर्णनआणिजेचिंता॥ होणारतेईश्वरकर्ता॥ पांडवआपुलेहितहर्ता
सोहदैवसोंया॥ ७६ यापरिवदोनविनयभक्ती॥ राजेधाडिलेस्वस्थळा
प्रति॥ आज्ञामागतव्हीणिपति॥ जापेआनंदघारेसी॥ ७७ भाग्यपयेजावी
समासी॥ भाग्यजालासीचक्रवर्ति॥ ॥ सावैभोमभुत
की॥ ७८ स्नेहेदृष्टीपाहेआनुजा॥ स्नेहपाळीसकळप्रजा॥ बुध्दीविवेका
चीभाजा॥ करोनिआसावर्तनी॥ ७९ धर्मम्हणेश्रीकृष्णराया॥ सर्वसामर्थ

तुझीयापायां ॥ तुझेनिजरुपाकुहोतया ॥ आश्वासकाहिंजासेना ॥ ८० ॥ आ
ज्ञाघावयासमर्पनके ॥ जाउनपुछतिसोध्यावे ॥ माझेचित्तनेरक्षावे ॥
पदपद्मीआपुल्या ॥ ८१ ॥ कोंतिद्रोपदीसुभद्रेतो ॥ पुसीलेनकुळसहदे
वाते ॥ बोलेभीमार्जुनाते ॥ आरवउस्मरणिआसावे ॥ ८२ ॥ तेसणाती
तुंवाहरितिलेमन ॥ आत्तांस्मरणकर्तीकोण ॥ जेथेतेथेतुझेचरण ॥ तेथे
मस्तकआमुचे ॥ ८३ ॥ कृष्णमागणेहेचिआत्ता ॥ हृदयातुननजावेपर
ता ॥ भुक्ताकाळिआवल्लो किता ॥ रुपदावीआपुले ॥ ८४ ॥ श्रवणिवदनि
वदत्तांकृष्ण ॥ भावकेवियोगावेमन ॥ यापरिपावोनसमाधान ॥ बाहे
रश्रीकृष्णबोळविला ॥ ८५ ॥ स्वस्तिवचनब्राह्मणवदति ॥ मंगळवाद्यना

गर्जेतीवाणी

नामस्मरणि ॥ भक्तप्रेम कमं ~~भक्तस्वसखि~~ ॥ जय जयकारिग जीलि ॥ ८६
मनोवेगीच्या होवारु ॥ दारुकसारथी परमचतुरु ॥ रथी बैसोनलक्ष्मी
पिवरु ॥ जातां जाला द्वारके ॥ ८७ ॥ बोळवैनि सारंगधरा ॥ धर्मप
रतोनि पातला नगरा ॥ नमस्कारिले कौरवेश्वरा ॥ जनक जनक ज
नकासी ॥ ८८ ॥ भीष्म द्रोण द्रोण विदुर ॥ प्रज्ञाचक्षु पधेश्वर ॥ पाळ
पुनिरपकुंजर ॥ कुंजरपुरा बोळवी ॥ ८९ ॥ बंधुसहित दुःशासन ॥ सं
गे दीधला भीमसेन ॥ नगरपावल्या परतोन ॥ इंद्रप्रस्था पावला ॥ ९० ॥
द्रौपदीसवे बोळविता ॥ धर्म पाठविला पार्थी ॥ विराठ सवे परम आस ॥
धृष्टद्युम्न धाडिला ॥ ९१ ॥ शकुनि आणि दुर्योधन ॥ निवाउपाहोस माम्सद

॥ ७ ॥

ना।म्हणे निराहिले दोघेजण॥ इतर गेले स्वस्थाना॥७४॥ पुढें मयसभा

ना। आव लोकून। अपमान पावले दुर्योधन। तोची विशाद निज कारण। पुढें तारें पाण जाणिजे॥७३॥ पुढें ते बिकक्कह मुकें। क्षयो पावेल कौ

रव कुळ। जैसी सुचना आर्थ कुशळ। पुण्यकथे विजाणतु॥७४॥ आ

वलोकोन सभासदन। नारद मुनि बोले वचन। धर्मरायासी वधान

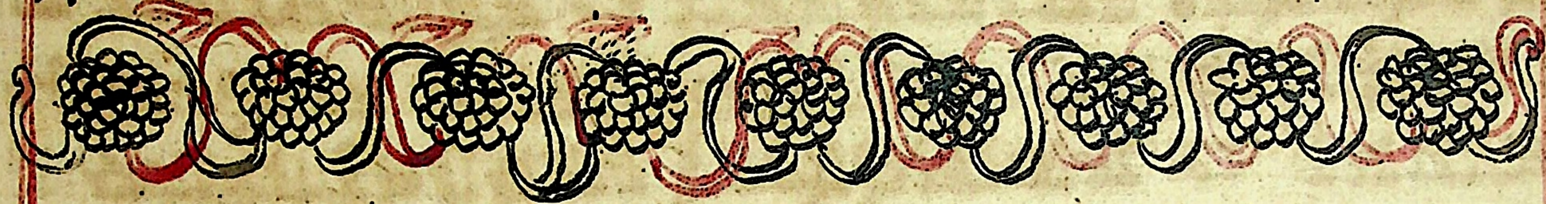
पुढें दुश्चीन्ह दिसते हो॥७५॥ जीतुके आले आपल्या घरा। तितुके निमंत्रि

ते घरा॥ निवैरि होईल वसुंधरा। सेरा वर्षा नंतरा॥७६॥ सुचना सांगोन

ना तसे विशेष वंदील व्यदव्यास॥ धरिले पाहिजे त्यामानस। सद्गुरु वाक्य

सपोनी॥७७॥ ऐसे बोलोन सर्वज्ञ मोनि॥ जाताजाला द्वारके प्रति॥ पुढें व

तिलेश्रोति ॥ श्रवण केले पाहिजे ॥ ९८ ॥ राजसुयत्नसमाप्ती ॥ शुशुपाळ
होमित्नापुर्णाहुत्ति ॥ पुण्यपुनारंभनिगुत्ति ॥ श्रोतेसादरपरिसाव ॥ ९९
लिका विस्चभ रकिंकर ॥ विन विक विवरमुक्तेस्वर ॥ देषभाषापरिमांडार
साहिसाचेजाणावे ॥ १०० ॥ इतिश्रीसभापर्वभारत ॥ सर्वेशास्त्राचा नाम
थितार्थ ॥ श्रवणेश्रोतयामुक्तदेत ॥ निसानिसपरिसति ॥ १ ॥ इतिश्रीम
हाभारतेसभापर्वणि शुशुपाळवधनो नाम येकादशोध्यायः ॥ ११
प्रसंगसमास ॥ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥



श्रीव्यंकटेशायनमः श्रीज्ञानेश्वरप्रसन्न राजसुयज्ञसंतोपेतेकाळि द्वा
रकेगेलीयावनमाळि व्यासदेवभिष्मेसि धर्मराजवळिपातला १ द्व
जाजालियाकनकासनि राजाबोलेविनयवाणि गुढवदलानारदमु
नि तेत्वांप्रगटकरावें २ उठिलाविघ्नाचाउमाळा बिविधकेतुदिस
तिजेवा आंगीदिसतसेकांटाळा क्षणक्षणविस्मित ३ नारदेवि
विघउत्पातकथिले जितुकेराज्ययज्ञाआले तितुकेक्षयउमाले
ले आमित्रीलेआंतकें ४ उमातदेखोनियागगनि योगीबोलिला
नारदमुनि व्याससांगेलअर्थकरूनि ऐसीआज्ञादिधली ५ व्या
सबोलेलयाचाअर्थु बोलोनिगेलाविरंचिसुतु तुंचिसर्वार्थसमर्थु
सर्वज्ञहोसीसांगावया ६ राजानेउनियेकांति व्यासबोलेनिजहि
हितार्थे ह्मणेपुत्राविचित्रगती प्रारब्धाचीकळेना ७ पुण्यमार्गि

कौरवआणीन्पाचीवृंदे क्षयजातीजाणपा २२ द्रष्टिहोईलनिक्षे
त्रि आत्तुधधारेसर्वगळेलधरत्रि म्टलिकामीजोनीमुनीपात्रें
गोटोनीहोईलगोरीका २३ विवेकबुध्धिनेजिलुकवळे लिलुकेंटाळे
जेबुध्धिकुराळे यालागीमासीयेप्रांजळे वचनेहृदईधरावि २४ पु
ढेवोजवोनि प्रारब्धा जोकाटाकिप्रेमधंदा तोहिपूर्णब्रबुध्धीमंदा मा
जिगणीलजाणरील २५ नकिजेकोण्हाचिहेळना नबालावेदुष्टवचना
जाणोनीपराचीवेधना परोपकारिभजांवे २६ घ्यावेऋषिचेआसी
र्वाद भुपिनकरावाविरोध वर्मस्पर्षाचेद्वेषशब्द नबोलावेकोण्हे
२७ उचलोनिनवजांवेपरसदना विनोदेहिनकिजेछळणा डुरो
निबोलतांऊर्जना मत्सोलरनधांवे २८ लेखनिकरावानिचाचा
विश्वासनमानिगोमजाचा कोधमदमच्छरयाचा विटाळमानिमान

२

साल २९ धुतखेळतानाहिंगोडि हेचिसांगेधरुनिकाडि धुतेनासेपू
र्वेजोडि दुःखकोटिभोगणे ३० तथापिवाटेखेळावें तरिदुर्योधनौ
सिनखेळावे खेळसीतरिनबोलावें पैजआथवापणाते ३१ नोनिखे
दितशकी तरिपणीनघालाविजैपादि कर्मचक्रलिंदेहबुध्धि तरिपु
ढांसांगतुसे ३२ जोजोप्रसहोईलमोगु त्याचामानुनकोउबगु तेणेसत्वश्री
रंगु दयाकरिलनिर्धारें ३३ विदुरसांगेलतेगुरुबुध्धि मानुनिवर्ततापाव
तसीध्धी आणकोणाचेसकवादि वाचमनकोमानस ३४ ऐसीयापरिबु
ध्धिसमुजा सांपुनिभाग्यपणाचिनिजा सावधानकुरुनरेंजा विष्णु
स्मरणेआसांवे ३५ दक्षणदिसेमाजिसवि दूषणदेईलसुखपा
णी तोचिशत्रुलेनासुनि संरक्षीलतुलाले ३६ ऐसेसांगु

साचिमति स्वच्छहोतीचाललां ४९ स्छछे आसलाभासलीजिवने
चाललाशंकिजेदुर्योधने हास्येसोवरिलावसने नव्हेह्मणतिसां
गपा ५० स्पटिकवापिकाउदकभरिले स्छछाऐसीनीकटभासत
चाललापडिलावस्त्रसहीत निसरोनीयानेणता ५१ भीमार्जुना
सहितसकछि हास्यकिजेपीटोनीटाळि आसंख्यप्रमदासीपांचा
ळि हास्यकरितीविनोदें ५२ नकुळसहदेवदोघीजनी कडेकाढी
लाकरेधरोनी धर्मिलेसेवकजनी नुतनवस्त्रेवोपीली ५३ सां
किळिदिसतिकपाटेपुढे हालेलोदुजातआदटें पुढेलोटलाहास्य
नेटें मातिपुत्रेधरियेला ५४ पुढतिचाललासभागारी द्वारनस
तांरिघलांद्वारि वज्रशीळालागोनिसीरी मुर्छआलिदारुण ५५

४

पुढतिहांसोनीबोलेभीम शतभ्रात तुंआतीउतम धृतराष्ट्रपुत्रऐसेनां
म सत्यकेलेकांयेक ५६ शकुवनेनिरभेदत्ताश्रवणी क्रोधेजालामळयाग्नी
परिसाचारीशुकपाणी त्यासीजेंवीचिरालें ५७ ह्मणेमजआसेलपुरु
षचिन्ह तरिहोईनउर्तिर्ण पांडवालागीराणेराण ऐसेकरिनत्ताका
ळ ५८ स्त्रियासहीतयात्मसेनि मजहांसीलीपापखाणी याचेक्र
ळसभास्थानी भोगविणआपार ५९ आविचारकरिताआतांहो
ईलशुभुपाकाचिकथा यात्नगीबुध्धीबळेघाता वैरीयाचेकरावे ६०
ऐसेकुटिळधरोनीचीती आज्ञामागेधर्मप्रती आज्ञालश्रुप
रमप्रीती आतिसन्मानेबोळवि ६१ जोंकुनदकनकाभरणे आ
मोल्परत्ने आनघलेणे दुर्योधनालागीमाने धर्मराजेआर्पिले ६२
आपुनयेउनिबोळावित बोळविलेशकुनिसहीत मार्गीदुर्योधनआ

भुत संतापज्वरे लापल ६३ राजसुयज्ञश्रीयेचोढ्ढरवु आपमानाचा
आतिविशाडु नेणेहृदई ज्यातवेडु क्रोधलपेधउकला ६४ तप्तलोहा
उष्ण लागात्री खंदि रांगार हरतानेत्री तिहटशासनकीवकि काळस
र्पासारिखा ६५ नेत्रद्वारिउक्रम किनिर दांत खावोनी चाविआधर
म॰नगटेतोडुनिकरिचुर हृदयपिटिआक्रोशे ६६ त्यजिलेदिव्यान्न
भोजना त्यजिलाआंगनाभोगशयना आवलंबुनिमाहामौन्या स्तं
भमायेतटस्त ६७ ह्मणेधीगरधिगरप्राणामुढा वैरीयाचाविशेष
गाढा द्रिष्टीदेखतामाकुडा कायेजिविसीसंसारी ६८ आवस्था
देखुनिऐसी शकुनिपुसंसाक्षेपेसी कायवेथातेमानसी येथा
थेसीमजसांगे ६९ दुर्योधनह्मणेगामालुळा शत्रुलक्षमीदे

खोनिजेळा संतापउदेलातो सकळा दुःखाचीयेमस्तकिं ८० शकुन्नि
येचाज्वरआधुळ आपमानाचाशानिपात जालालेणेदेहत्वरित पडे
लऐसेमजवाटे ८१ हाकेविखंडेमनव्याधि कवणउपावदिव्योषधी
तेतुंसांगावयाउपाधी सुबुधिचामीजाणे ८२ शकुनि ह्मणेदुर्योधना
कासयाविशादवाहासीमना पुण्यदृष्टिप्राणीनाना ऐश्वर्यतिभो
गीति ८३ प्राणीपुर्वपुण्याचाटेवा प्राणीपावतीआश्चर्यदैवा येथेक
रावयाहेवा संमधुकोणाआसेना ८४ दैवेभोगीतापुण्यफळाते यत्नेआ
पायचिंतिजेत्याते तरिईश्वरत्वआपणाते आलेऐसेकल्पिजे ८५ मा
गाआपायजेजेकेले आपकिर्तिचेनिफळेफळले मनइच्छेसारीखेजा
ले कोणतेकार्यसांगपा ८६ दैवेवांचलेलाखाजोहरि पुण्यजयवंतखय

चरि भागे द्रौपदि सुंदरि दिव्यांगणा लाधली ७८ औषधवो पुविरवांजेव
ना उपचारिला हुताषण तेणे संतोषोनि धनुष्यबाण रथचक्रदिधले ७८
मयवांचविला जवला तेणे सभा निर्मिलि उचित येक्षराक्षेस स्वभाव
ता सेवक जालेल्ल दर्ला ७९ भाग्येवडिलांचा विभाग पावोनि आपुले
भोगीती भाग्ये मगत्यासी विरोध काज केंचि करणे सांगपा ८० ईश्वरे
केला जो हे मानि त्यालेकरि नम्हणे दारिद्रि तेंविवेके ब्राह्मणे कुबुधी घ
रिघातलि जाणपा ८१ दैवें वासुदेव सरवा पांड्वालागी जोडला द
रवा म्हणोनी काळाच्या मस्तका पदांगुष्ठेलोटिलि ८२ ईश्वर ईच्छेने हो
यसकळ ऐसे बोलती शास्त्र कुशळ जाणतां जाणतां बुध्धिबरळ
कासया होतिलोकिकी ८३ आतां स्वधर्मा हिवी देखा याहोनि करणीवी
शेषलोका कळनदावणे नरनायका हेचि पुरुषार्थ बोलिजे ८४ कुज

६

हिसा हे आलि सकळ प्रतापे जी कोनि पृथ्वितळ राजसुयज्ञ मखावि
राच विशेष करुनि द्वारवचि ८५ भीष्म द्रोण कर्ण विर मी आणी मासे
सोहद्र जिंकोनी पृथ्वि चेन्टपवर जिवे उद्धारलुज लागी ८६ दुर्यो
धन लणे गासोबळा बुध्धीवंता आति कुशळा दक्ष सांडु नियाकळ
दृष्टी देती जाणते ८७ दुर्योधन लणे गासोबळा बुध्धिवंता आति कुश
ळा दक्ष सांडु नियाकळा दृष्टी देत्ति जाणते ८७ राजे जी कोनी पृथ्वीव
रि संपदा वोपीली पांडवा घरि पांडवा जी तिन्मानी थोरी कार्यत्रय साधी
ले ८८ पृथ्वि जय संपदा सकळ न करिता राजसुयज्ञाचे फळ प्राप्त जा
लेऐसेनी रवळ जाण मालुका निश्चयें ८९ पांडवि आपुल्या बाहुबळे राजे
सोडिले जैसी कोले त्याते आलां पीडिलां फळे प्राप्त होली के शाची ९० तेजीं

केजिकवणेरिती हेचीमातेसांगेयुक्ती म्यायेकयोजीलेआसेचीती
तेहोयकीनहोयसांगपा ११ आकराक्षोणीसेना साह्यकोनी भीष्म
द्रोण युध्धकरोनीआंगवना पांचीपांडव माराचें १२ सहजकार्य
साधलेयेथे शकुनिह्मणेविच्यारव्यर्थ आसाध्यसर्वयेथीचाआर्थ
मुर्खपणेजल्पसी १३ सुरासहीतसुरेश्वर आणीदृष्टीचेनर
पवर येकत्रपालथाधनुर्धर आर्जुनयुध्धीनाकळे १४ त्रैलोकीचे
बळिष्टश्रेष्टी मीकोनीपालथालक्षकोटि भीमाचीयाहातमुष्टि
तळिहोतिशतचुर्ण १५ पांडवआणीसाहावाकृष्ण द्रोपदीआणी
आटवाधृष्टद्युम्न येकत्रजालीयात्रीभुवन रणआयसाद्दष्टी १६
यालागीसंग्रामाचीमात बोलसीतोविच्यारव्यर्थ पांडवजिंकावया

हेतु वर्मयेकमीजाणे १७ नकरितायुध्याचीआवआटि नपडता
येत्नाचेसंकटि पांडवसिरवांगवसलीमुष्टी औसीकर्म्मामीजाणे ८ त्रेता
युगामाजीनरेख्या दाउनिमायेम्गाचाटसा जानकिहारोनीआवद
रा राघवातेभोगविलि १९ तोचिआक्षहोउनीपुढती हारीलीनव्याची
संपत्ती लेकपटकार्येमासेहाली ऋषीवरदेताधुन्ने १०० आरंभीसी
द्युतकर्म्म तरिजीकोनिदेईनधर्म्म पांडवाचेऐश्वर्यतुल्ला साधेऐसे
करिन १ आपणंरछीतापांडवपाडे आणीकहोतीलवांकुडे ऐसेक
पटपाशाकुवाजे द्युतकर्मीमीजाणे २ जैसीगारुडियाचासर्पु गा
रुडिधरितानपवेकंपु आणीकेकरितासाक्षेपु प्राणनाशरोकजा २
ऐसाआनुवादतारशकुनि दुर्योधनमाथाटे विचेरणी मासीकुंशांवरलो

ह्मणेयापांडवाचीमुर्ति पांयेरगाडिलेकरि ४ मासीकुरावस्थास
कळ धृतराष्ट्रेंसांगसकळ खेळाचयाचुतखेळ तोचिमैरीलेक
ल ५ आल्याघेउनीसोवळलुव रायापासीपातलाविरीत राजाह्मणे
मात श्रुत्त कुटमजसांगे ६ शकुनिह्मणेप्रज्ञाचक्षु नव्हेसीआमस्वा
र्थिदक्षु पुत्रामाजीवडीलपक्षु जोकाधनी राजाचा ७ जोवोंशाचा
भुषणमणी नागायुतबळाचिखाणी बुध्दीसपरमगुणी दुर्योधन
प्रतापी ८ तोपडिलासचींताव्यसनी भोगत्यागेबैसलानिधनी हेतुन
विच्यालनमानि स्वस्तकेसाआसनी ९ ऐकोनिघाबिराकौरवराजा
पाचारुनश्रेष्टात्मजा आलीगुणीवदनांबुजा पापीकोरसरीला १०
ह्मणेप्राणाचियाप्राणा ऐश्वर्यभोगराचिरमण समानभोगीलातुसी

मना खेदकायसांगपा ११ दिव्यपरमान्नेभोजना घृतपाचीतपी ते
शितोदना दिव्येवस्त्रादिव्यभुषणा लेसीदेतीआनीको १२ पाक्षिने
जालिच्यातरुणागी नीत्यनुतननुपुलषासंगी सुरलानंदेआष्टभोगी
स्वईछानंदे क्रिडसी १३ सकवष्टधिचेराये कीरीटकिरणीउजल
लिपाय लुजअैश्वर्यउणेकाय खेदकायेसांगपा १४ आश्वकुंज
रसेनागहन नीत्यद्रोणतुसेधीन बंधुभोकरजोडुन वाटपाहा
तिआल्लेची १५ दुर्योधनह्मणेऐकराया सर्पफणीचीविशाळछाया
तेथेमंडुकाचिकाया विश्रांतिकेंविपावेल १६ चरणीकाळसर्पाची
आढि गीवाव्याघ्राचेचाभाजी तयाशर्करामोदकतोंडी रुचेकें
विसांगपा १७ शत्रुऐश्वर्यपर्वतातळी मस्तकीआपमानाचीशीळा

रचिला ३१ सभाआवलोकीतानयनी भुवनह्मणेनीपडिलोजीवनी
तेथेहांसीलीयाज्ञसेनी सहस्त्रीयासमवेत ३२ मार्गह्मणोनीचा
लतापंथी भाळआदचेभीती जीमह्मणेमंद्रमती पुत्रहोसीआंधा
पा ३३ शब्दनव्हे हाशस्त्रघातु दुःखेहोलसेप्राणीयाम्त्यु भीमेळी
यानंतरेसचसु पांडवेसीसुखभोगी ३४ विषभक्षीनलाक्षाचीको
प्रचेशोनसमुनेजळी चेंधुनमेरुचीयेमौळी देहटाकिनधरणीये ३५
ऐश्वर्यसमुद्रहावाढता उपहासहेकनाचियाळाला देखताऐक
तासर्वथा प्राणदेहीनधरवे ३६ विदुराघुसोपाहाताभेत्र॰ तोतं
वपाण्डवाचामीत्र त्यातोत्तवोनीदोषपात्र सदाकरीआसुते ३७ चे
र्तनाचिदुराचेविचारि करुनिराजपुत्राचीबोहरि तुजलाविलपांड

वधारि रंकभणंगासारिखें ३८ तेंचिआलिनिमालियापाटि पी
घेनेलिहिलेसेलल्लाटि पांउवभिक्षामक्षोनिपाटि सुखमानी
सीजाणीयाचे ३९ जैसेदुकळचेपामर मासभीसैसिवोउविकर कि
दग्धवनामाजीवानर क्षुधानळेतळमळि ४० बैसेपांजवाचियेछा
ये माले घेउनिकारसीकाये मासनीभरणेसुखीहोय जीर्णसर्पासा
रिखा ४१ बहलष्टीतेंमागपुढे ऐश्वर्यधर्माचेनीपाडे नाहीनाहीं
हेचीनीवाडे मज्ञचेक्षुजाणपा ४२ भाग्यप्रतापप्रभाष्टी मास
निनदेखवेदृष्टी कुबेरऱ्याचियेगोष्टी रंकभायेत्यापुढे ४३ आ
मर्यादाकरोनीदृष्टे सभेतसीजुपाळ घेतलामाण परित्यासी
वारावयाचवने शक्तीकोण्हानव्हेची ४४ संमानकरीताचीजा

ण पांचकार्यसाधीलक्षण लक्षणतोपांजवाचाप्राण पांचप्राणलक्षण
चे ४५ वैष्णवआथवानिचआचमन तैसेराजेआसंख्याच घारहात
बधहास्त परित्याभेटिआलेना ४६ उत्कर्षदेखोनीविशेष चिचहो
तसेकासाविस हेराज्यघ्यावयाप्रयास स्वल्पहितयाआसेना ४७
मधुवसनिमधुमक्षिका उटविलानाहिजेंचिआरोका तेंचिआंमुचा
समुद्रावद्देखा त्रणप्रायत्याद्दष्टी ४८ सुवर्णभाररत्नभार माथाचाहो
निआपार राजेआणीराजकिंकर द्वारिउभेतिष्ठति ४९ नानादेशी
च्यामनुज्याचलि भेटिपातल्यासहसंपति आमोल्यरत्नाचियाजा
ति नक्षेत्ररासीजैसीया १५० येकाक्षभाळाक्षसेवीनयनी द्विपा
दत्रिपादयेकचरणी कर्णकेषरोमवसनि पादहिननरते ५१ तांम्रमु
खव्याघ्रमुख घोडमुखश्वानमुख सुकरमुखवानरमुख लक्षमुख

४१

मानव ५२ आलेउपायेनेथावया घेउनीप्रत्योतरथाचा वर्षपरि
येंनमाहाराजया आचकाशनाहीदेखीला ५३ आलेउपायेनेघेरे
जे घेउनिभांजारिसांटविजे हानिश्चयेधर्मराजे मजनेमीलानी
जाला ५४ तंचवलषयेकघेलाधन गणीतारोषलज्मायाभान जै
सेसमुद्रिचेजिवन किंरजकणदाष्ठिचे ५५ मोजुयेतीमेघधारा
गणुयेतीलगुणतारा परिधर्माच्याहलंभारा सुवर्णनिधानानग
णवे ५६ राजसुयेज्ञाच्येचीथोरी नावेकबोलिलिवेखरी वर्जीलि
तरिहेवैखरी सलापलिआनुवादे ५७ कर्दलीगर्भाहुनिकोमच्या
नवनिताहुनिमंदुनिर्मळ चेनलत्रुलष्पकोवळ पर्वतप्रायग
वोसी ५८ जांबुनदाचिवोलिवनिखळे किंकनकावल्लिचीवलफ
ळे लक्षकुंभज्ळेसोज्वले रैसेचनावेहिरीयाचि ५९ लक्षहास्तनी

हस्यमेल उष्कवाति येकआयुत घेउनिभोजपात्नात्तथे प्रवे
षद्वारिआसेना १६० ब्राह्मणावाटिता धनगोमत्न शानहालिराजेब
हुल तिनरवर्चे द्रव्यगणील आयुत्वगजिकेपानविल्ले ६१ स्वर्गीहु
न दुर्लभ अमरासी तेमधुसहस्त्रत्क्र्मकळसी वल्लणेधाडिलेसे
तोसी जेसीधुमथानिजेन्मले ६२ जेआतुमाचघालीलावदनी
पुरुषआथवाहोकामीनी जीर्णकायाहोतीलतरुणी हेआश्चीर्यव
स्तुचे ६३ दिव्यवोस्त्रवहूक्षणाचत्न प्रसवेईछीलापदार्थस
मुद्रे धाडिलेतामुर्तिमंत नाहानीधलाधला ६४ आश्चतिरक्त
रुपक्र शुकनासीकरंगयेक दाहासहश्रआमोलीक हेमभर
णीशामत्न ६५ उर्ध्वे वामीतिनवोसे रत्नाभारभरुनवरुले

१२

येउदिराजे धाडिले निळतें सासराजदर्पणआसेना ६६ नळुणा
जातिच्यापद्मिनि नवयोवनाकंदर्पबाणी लक्षदासीकुंजरयानी
वस्त्राभरणी मंडिता ६७ चतुर्वाष्टकळानिपुन गीतसंगीतविद्या
प्रवीण ज्यातेदेखोनी देवांगणा नेत्रपातिनलावित्ती ६८ कार्या
यौंग्यप्रतापप्रभाश्रेष्टी मासेनीनदेखवे दृष्टी कुबेरेंइंद्राचीगो
ष्टी लयेस्छानिवसलाति ६९ कार्यावांदेति च्यान्टपनाथें उची
लपाठविले धर्मातें श्वेतहास्तीचीनीयुले रत्नभारेमंदिली १७०
प्रागजोतिशानगरेश्वरे पाषाणपात्रें विचित्रगार लक्षहास्तीवरि
आदरे धर्मरायाधाडीली ७१ रंकावेआजिनेसोज्वळ मनोवि
जईवात्चपळ द्वारिप्रवेशावयावेळ माळयेकनलभेची ७२

समुद्रवासी येनानायोनी रत्नवस्त्रे आनेकवर्णे चिराचकाळाचे चारजाणी रसविच्याफळाचें ७३ आजाचि खरगोखरउष्ट्र ही रण्यरजतकंबळभार सींधुद्विपीचे आम्लमधुर मधुआपार बहुकवसी ७४ द्विपांतरिचे आन्यपक्षी वीचीत्ररंगीकोटिलक्षी उपायने आलेतयानक्षी लक्षील थेआसेना ७५ चक्षुलितरनद्वि तिरनीवासी राजेत्रिपद मानवदेशि रातयोजने येकदेवेसी चालती ऐसेराशभ ७६ दष्ट्राग्नी वमाहाकाया दशसहस्रसं ख्यारया नरिभारी धाडिले तया प्रवेषद्वारिआसेना ७७ ये कपादद्विपीचे राजे ईंद्रगोफवर्णाचे वाजी शुकाऐसे मुनीवस हाजे रत्नाभरणीमंडीत ७८ येकर्ईकधनुष्यऐसे आंगी ये

कडवरिलेसंध्याराग़ी नानावर्णवानवेगी आसंख्यातपाट
विले ७९ सोनेरूपेवस्त्रेरात्रे त्याचीसंख्यानवदवेवगात्रे
आवलोकितामासीनेत्रे आंधजालेदेखता १८० रोंकरकुश
रकरोमष श्रृंगीनादिकनृपकर्कष तेहीहोउनीयादास क
रभारआपारपाठविले ८१ दुरंगामीपर्वताकार आर्बुदसंख्या
मतकुंजर तिलुकेचजात्यस्वसुंदर सुवर्णपत्रासातीखे ८२
गजदंतसुवर्णरथ कनरत्नेप्रवाळजडित किटजेपटजेथ्या
संख्यात आसनेशायनेविचित्रे ८३ रसगंधमधुआपारकस्तुरी
लिक्षणउष्ट्रक्याच्याराशी लंवगजातिफळेऐसी पर्वतप्राय
पाटविलि ८४ दासीवारीतादंतधारी धान्यान्नणतिदिर्घश्व

रि येकआयेनेलोटल्मावरि आचकाशनाहिघ्यावया ७५ मेरुमं
दारमध्यभुमीके शैलोदानादिक्र प्रवाहे उदके किचकयेगुच्छाये
लोके सुरचसुरवाडेवसीजेन ७६ खसजैकालनजोहमद दिर्घ
वेपवपादकुलिंद तगणपरतगणहेचीविध देशआनेकवसता
लि ७७ लेथेपीपीलीकावांटितिसोने जेजांबुनदातेलणतिउपे
रलेनीपजात्तिउ छवर्णे जेआमोलभुतछि ७८ वेणुवनापासुनी
लेथे मुक्ताफळेपिकतीबहुले धान्यरासीतुल्नगणिले कुटुबमा
पालेकरिति ७९ लेबदरिफळप्रमाणलोजे दाहासहस्रउद्धवो
से घर्मापाटविलामासे हृदयजालेपुरखंड १८० कौरीलीकाना
मसुदेसी पर्वतमाथासुवर्णरासी प्रक्षीसांजीलिलेहासी रा
जयाच्याआणीचि ८१ लेआग्नीवर्णीसारीखेकनक सहस्रखा

१८

रिकाप्रमाणजोरव घेउनआलेतेसेवक द्वादेसीतीष्ठली १२ काय
म्यादिकास्रीरभुप कर्णप्रावणादिन्रपभुप चाळीसराजेतीहीआसु
प पादपुजापाटविली १३ पक्वणी शैल्यपोम उभयदंतीजडिले
हेम निलमलोमोलम कामीकशारी निपजले १४ तेऐरावतानु
लकिरटी पांचसहश्रन्रपाचेभेटि कांबळरत्नेवस्त्रेपाटि भार
आपारचामराचे १५ चौताळलिगगनपंथे डेरेवाळुव्यारत्नाने गं
धर्वरायेचित्ररथे धर्मराजाधाडिले १६ तुंबरेयेकशतगुणी
सुनिक्षआम्रपवित्रवर्णी हेममाळारत्नाभरणी आम्बरलेधाडिली
१७ क्षत्रिराजासुकरनाथ रत्नाभरणीकुंजररथंव्हाल दोनसहश्र
मदोन्मत विराटराजेदिधले १८ पासुराष्ट्रिहुनिवसुधामे शउत्रि
सालिगजलामे दोनसहश्रआश्वहेमे आच्छादुनिधाडिले १९ श्री

पदे चौदासहस्त्रदासी आयुत दाहा सहस्त्रियासी हास्तीजं

तिजेरथासी दाडविशांतीपाटविले २०० आल्हावंडुनी यादवे

२ चौदासहस्त्र मत्तकुंजर रत्नाधनांचे जेंगर देला जाला आवडी

१ पांचैपांजवाचा प्राण ऐसा भ्रेहवाल विल्हु निचसेवकासमा

न याल्हिउचिष्टकाढिले २ हे मकुंभीचंदनास रास्त्रे सुवर्णसु

द्रसवाल मलयागृहागर सुवास लक्षसुरभीसुदोहा ३ चौड

पाडमंडकराजे पउनिकरभाराचियेपुजे दारिद्रषणाचेनी काजे

दिनप्रायलिइती ४ समुद्रसार वैडुर्य मणी मुक्ताफळे चंद्रकिर्णा

शामलांध्रे नानावर्णी उपन्चले आमोल ५ श्वेतहास्ती चतुर्दश

दाहासहस्त्र सुवासभरीत पद्मिनिनारी येकनियुन सीव्हाल

१५

राजेधाडिले ६ हीमाचंतादिपुष्पजमधु लोपीसोमच्यारसुस्वादु
पर्वतपाळिआसवाडु धरूनधर्मीधाडिले ७ आमोल्यरत्नाचीआ
भिधाने आलियाक्ष्याचियेगणने मीलवनेणेआणीनयने देख
र्येनाहीदेखीले ८ छत्रेसीक्षेपलक्ष भुमंडळीचेसर्वभुपा
ळ सेवाकरितीसर्वकाळ धर्मद्वारिदेखिले ९ आंबेएकआलेतेथे
सेवभक्षितिचीवारानित्य रायाऐक्यत्याचेगणील आकुमाचकां
हिधरिलेसे २१० आश्वसाहीमाहावंत आपुलेनीनपव्हेगणीत आ
बुंदियेकवाहालिरथ जेसारथीबोलीजेती २११ पंद्यात्तिसनाहीले
खा दासीदासगृहीसेवका भणमाहीनानानीयाचकरंका संख्या
आसंख्याबांरवाची १२ आटयासीसहश्रऋषीपवित्री स्वांलकास्या जी
कककंत्री भोजनक्रिजेसुवर्णपात्री रत्नबाट्यागोघटले १२ यावेगच्छेद्य

सहस्त्र उध्दरे लेयोगेश्वर व्यसहोउनिनिरंतर शुभकल्यानरेखी
ति १४ सरव्यासकळाचिभोजने विष्णुहोनियाहीनहिने देवाहि
जाव्यारोगात्ने भोजनसारी जैपाहि १५ तिचियागुणाचौसनु
तिस्तोत्रे सहसीलीनुत्व पावित्रे राजे ५७ तिकर्णपात्रे चोजवि
तिसुरभीया १६ लक्ष बाळपाचेगणीत होतारांखगर्जनाहोत
ऐसासंवत्सरपर्यंत नाहनाहीवंजला १७ तयानेमीत्माहि
जसेवेले तिसदासीयेकयेकाले जोजोपदार्थमागतीले
तालेतेलाकाळआपनि १८ हेसंपदायुगानयुगी कोण्हानव्ह
तिहीजगी पुडाम्हणताहेरेत्यगी वामदेवताहोतसे १९
चक्रवर्तिसार्वभौम ऐसेहेवोनीयानाव आमीबोक्रौ

१८

सभा०

धर्मरावो तेभाग्येमजलानदेखवे २० तयायेलांतिवासोहळा आ
वश्चलस्नानकाविचिकळा शेषशाकाचियाजेळा भाग्यशोभानसुटे २१
सुरभिसुदोहाकुंभांगी आसंख्यधेनुदक्षणेलागी राजेआणीलेआहे
मरंगी रौप्यखुरिसुवस्त्रि २२ बाल्हिकेआणीलासुवर्णरथु कांभोजरा
जेऔश्वर्यरचेतु दक्षणाईतिमणीमंडीतु मालाकंटिसुदेला २३
विजयध्वजआणीचैधु उष्णिसमर्पिलामागधे रत्नमेखळाश्रेहवादे
मच्छराजेसुदलि २४ शाव्यायनभक्तजाति पटासनादिआहारती वसु
दानेवोपीलिहस्ति ऐरावतासारिखा २५ जडितउपानंवजोड येक
लवेटेविलापुढा चकितानेच्यापमेढा आश्चर्येभालेद्रिधसे २६
आंसीखर्गेजडितमुष्टी रत्नकोशासककेपृष्टी आवडेध

मचिकटि शेषरायेबांधले २७ आवतिच्यानस्नायके सकळातिर्थांची
तिर्थेदिके रत्नकळसिभीन्नमस्तेक्षे आभीषेकार्थीआणीलि २८ स्वेतछ
त्रसुमनोहार सात्याकिभंवडिचकाकार आर्जुनआणीरकोदर व्यं
जनहास्तीशोभले २९ स्वेतचामरे कनकदंडे नकुळसहदेववदोहि
कडे उभेहेरवोनीदीधारवडे शोभाचंद्रसुर्याची ३० धौम्यनारद
व्यासभगवान आसीतदेवलजांमदग्न हेमुरव्यकरोनीतपोधन
वेदमंत्रेगर्जति ३१ ईत्यसीर्हेद्रपदमान आभीषेकीतारकुरान
ने शेरवधारीलातोचरणे धर्मलागीद्वीधला ३२ तोचीशेरवस्व
हस्तकि कृष्णेभरोनीआनंदेदिकि सींचीताधर्माच्यामस्तकी
उभयलोकजयशाकु ३३ विश्वकर्मायेउनिनीकार सहस्रभिनी
कनेतिनेतिचेमुकुटि जैसेशक्रशाकपति आभीषेकीताकुबेरे

१८

२४ उघाहु विरश्रीयेचा रंगी रंगआस्फुरिलेवा दांगी तेपरीसे
निनासेआणी सकोपरोमउदले २५ पाउवआणीदुष्टदुम्न सात्यकी
आटवा २८ याचीया राखाचेगर्जन होताब्रह्माडकोंदले २६ तया
रखाचीयाध्वनी मुर्छितराजयान्चाश्रेणी भमेदाटेवीमासीयामनी
[illegible] मायेमीजाले २७ पांउवेपीदुनीयावाकि हास्यकरिलीगदा
रोळी ह्मणी पामरे कोरवसकाकि आभुवनाहिदेखीले २८ मुर्च्छा
दाटलिराजयाते त्याचेशातित्वागीतेथे उवकरपुमपाचराते सु
वर्णरंगीसाजीरे २९ आर्जुनेवोपीलेब्राह्मणा रत्नांजुकि बहुद
क्षणा दै[illegible]य[illegible] येकीवाचानवदवे ३० शांबउवना
रासमनुभुपती भगीरथवैन्यद्दधुययाति नहुषराजाचक्रवति

धर्मापुढे ऋणतुल्य ७१ वरुणइंद्रचंद्रकुबेर भासतिधर्माचेकींक
र जेथेआंगेलक्ष्मीवर दासहोउनिधांवलसे ७२ हारिश्चंद्रजाहु
निआगळि संपदाधर्माचीभुलळि देखोनिसंपदाभव्ययानळि दे
हमासाधउकरलसे ७३ आमुंचाक्षयोपांउवव्दघी कनिष्टवाढले
ऐश्वर्यपदि जेष्टसंततिपउलिसांहि याउनकनिष्टकोणते ७४ तेऐ
श्वर्यदेखोनीराया उरबेव्यापिलीमासीकाया पांउवसंपत्तिपावेक्षेया
तेमीकरिनमयत्ने ७५ लोकीकिनयेलाआपकिर्ति संग्रामनकरिना
स्वहस्ती सुगमोपायन्यायनिति पांउवश्रीयासाधीतसे ७६ आता
शकुनिचेसंवादि म्यायोजीलीआसेबुध्धि तेबांनिरोधीनाआधी
प्राणत्यागीनसर्वथा ७७ ऐसादुर्योधनाचाक्षोभु पुढेकपटद्युत

रंभु लेकथेचा समारंभु श्रवण दृष्टी विलोका ४९ माचिनेर्थ परखडिक
रि आनंदिचा उदयो करि आवघ्याचा भिभी कारि जोगवा मागे संताते भ
मुळापिटि तेतुमचे पाय आदिस्थानतुमचे हृदय तुमचि द्वपारे गुका
माय प्रसन्न होका आमुते ५० नीर्मळ मायेचे मवाळा शीवादि विया
चा उजाळा नाचति भक्तांच्या गोंधळा ऐसे करा भुचाते ५१ सकळ
कविचा सीरोमणी श्रीगुरुच्या अपाणी मुक्तेश्वरे तयाचरणी उपान
भुतनुमने ५२ सांडुनि व्यासाची संगति चालुनये आणिके पंथी
ऐसे जाणोनी याश्रोती आर्थविस्तार नम्हणवा ५३ इति श्रीभारत
सभापर्वणी युधपरिसी जेगुरु सज्जनि जेवले च व्याहारणी को
तुकळ कृष्णरायाचे २५४ इती श्रीसभापर्वणी डुर्योधविरा हेनाम
द्वादशोध्याया: १२ प्रसंग १२ श्रीकृष्णार्पणमस्तु

93

श्रीगणेशायनमः॥ पुत्रलोभाचिसांकडि॥ अंधुनराकेममलाबेडि॥ बु
द्धियुक्तिजालिवेडि॥ घेतलाराज्याचितकाळि॥१॥ पुत्राचाआग्रहोआह्मां
लिकु॥ दुर्जनापांडवबळाचाधाकु॥ लोकोपवाद कळंकु॥ लागेल ह्मणोनि
शंकतसे॥२॥ राकुनिसीह्मणे कवणेयुक्ति॥ हारिसीधर्माचीसंपत्ती॥ तो
ह्मणेजीकपटद्युति॥ हारिआणिननिर्धारी॥३॥ द्युतप्रियधर्मरावो॥ पे
जघालोनिखेळेजावो॥ त्याचेवचनित्यासआपावो॥ धडे ऐसेकरीन॥४॥
लौकिकनयेतांआपकिर्ति॥ नपडेतासंग्रामाचियुक्ति॥ पांचेपांडवसह
संपत्ती॥ हालालकिआंणिन॥५॥ आतानुह्मीयेककरावें॥ सिघ्रविदुरातें
पेरावे॥ पांडवपांचाळधाडावे॥ स्नेहभावेभेटिसी॥६॥ आलियासहज
मांडुखेळु॥ खेळतांजिंकुनलगतापळ॥ परियविच्यारीभावआढळ॥
तुह्माअंसीलापाहिजे॥७॥ द्युतप्रियपांडवपाळ॥ बोलतांआंगीकारी

लखेवु ॥ राजसभा ऐश्वर्य सकळु ॥ तुज लाधेल निर्धारि ॥ ८ ॥ फांसा पाडुन
पांडवाते ॥ सकळ द्रव्य साधिन तुते ॥ जरि हे बोधिले विधि चित्ते ॥ निश्चय
ढळोने दिसि ॥ ९ ॥ सांगोन शकुनि गेलियावरि ॥ रावो विदुरातें पाचारी ॥
ह्मणे पांडव पडिले दुरि ॥ क्षणक्षणा आठविति ॥ १० ॥ चित्त मोहे आलिंगे
हाळा ॥ पाहारे छि पांचै बाळा ॥ तुवा जाउनि डेळा वेघा ॥ पाच्यालुन आणा
वे ॥ ११ ॥ संवे द्रौपदि आणी कुंति ॥ पाचारावि परम प्रीती ॥ पंचराबीके मो
निजाती ॥ ईत प्रस्छा लागुनि ॥ १२ ॥ ऐसे को निध्ट नराध्राची वाणि ॥ विदु
राद चक पडिला मनि ॥ कुळ क्षयालागी दावाग्नि ॥ कोणे येथ पेटविला ॥ १३ ॥ ॥ १ ॥
हृदरं विच्यारुन सुवचन ॥ ह्मणे हे बुध्धि सीकविलि कोणे ॥ कोण ते काज
भेटि विण ॥ चिंचारिले येकाळी ॥ १४ ॥ नव्हे हे अहचाहाची भेटि ॥ सो बळे को
हि विच्यारिले पोटि ॥ छत्र लोकाचे हाव्य वाटि ॥ तुज पाडिले निर्धारि ॥ १५ ॥ ॥

पुत्र शकुनि चियेबुध्धि । वर्तोन कोरव्यांरंबुध्धि । आनर्थि पडलीं दुःखा
घलीं । प्राणांतिहीन खंडे ॥१६॥ स्वपुत्राचे गुणावगुण । जाणोन जाणो
निकासया होसीनेण । जेष्ट पुत्रें न्युन्यपुर्ण । कथिलें आसे मी जाणे
॥१७॥ आधम व्यापारीयाची पद्दति । जें चि त्याघरीची संपदा मोडा चि म
गप्रयत्नें आपारगो चि । नाश करि सर्वथे ॥१८॥ तें चि जाणोनी त्याचीया
मरवा । केला संपत्तिचा लेखा । तें चि आसा ह्युमानी निदेखा । प्राण नाश
उटिलासे ॥१९॥ सुहृद भावें पाचारीला । श्रेष्टास मान संन्मानिला । तो
या परी उत्तिर्ण जाला । उत्तम पुरुष निर्धारी ॥२०॥ भुजंग पयरस पाजी
ला । आध्य गोधनी प्रती पाळिला । तें वि दुर्योधनाचा फळला । आपुला
वो पांडवा ॥२१॥ आता कोटि नमस्कार । करून प्रार्थि वारंवार । सर्व रक्
नि चा विच्यार । कानि मनि नाठवे ॥२२॥ चरणीं ठेउनीयां माथा । प्रार्थी
लसे तुसी या हिला । बुध्धि पुत्राची सर्वथा । कानी मनी नायके ॥२३॥ चघ

पणितुसीयेकष्ट ॥ पाहो नशके मी आचाट ॥ ह्मणोनी कळवळी कनिष्ट ॥ बंधु ह्मणोनीस्वामीया ॥ २४ ॥ रुपया संजयो भीष्मद्रोण ॥ पुसोनी मातेदेर आह्मा ॥ सुखेनांदता विद्या ॥ कां वर पडकेरितोसी ॥ २५ ॥ धृतराष्ट्र ह्मणे चतुर राया ॥ नसती कल्पना करिसी वाया ॥ सुहृदा माजी कपट माया ॥ कवण करि कवणासी ॥ २६ ॥ राया धर्माचीये खेळीमगयाथुत चंद्रकळी ॥ आम्ह आह्माचीये मेळी ॥ गदारोळी खेळीजे ॥ २७ ॥ आला तुह्मा भीष्मद्रोण ॥ आसती आपयला गेकोण ॥ देहे आचयेव प्राणि प्राण ॥ घातु किजेसा गपा ॥ २८ ॥ वेळ क्रमाव याक्षण ॥ ॥ २ ॥ ध्रुतखेळती बंधुजन ॥ आली तुली आवघे जन ॥ कौतुक देखी आवलोकु ॥ २९ ॥ उभयता मासची कुमर ॥ येथे काय साहाविच्यार ॥ तुवा तुवा नदेला प्रत्योतर ॥ पांडव वेगी पाच्यारी ॥ ३० ॥ कुटिळ कापट्य

नातव्हे मातें॥ ना हि शकुनि कर्नुवानें॥ कुटिळक म्हणोनि तुसीयेची
तो॥ ऐसे मातें वाटतसे॥ ३१॥ विदुर पीटोनील्लकाटा॥ ह्मणे होणार
बळकट॥ व उिल ययाचे कृष्ण॥ कें विद्रिहि आचलो कुं॥ ३२॥ जेव्हआ
ह्मने करितागमन॥ परिआलती आत्यांल उद्विग्न॥ मग ह्मरोनी श्री
कृष्णचरण॥ समाधान करिले॥ ३३॥ भिस्म जाण चिलि वेवस्ता॥ मा
लेपाट चिरिनेभरच्छा॥ यध्याचिया मनोगता॥ सहसा कोण्हा ननेणवे
३४॥ भीष्म ह्मणे कळलिसें ह्म॥ होणार नचुके महाप्राज्ञा॥ नकरी
ताव डिलांची आवज्ञा॥ आवस्य गेले पाहीजे॥ ३५॥ हे रक्षते पाहीजे हृ
ष्टी॥ कांही कष्ठ नको पोटी॥ राजद्मने पांडव भेटी॥ आवश्य तुवां आ
णावे॥ ३६॥ चिदुर जालिये आवसरी॥ रावो प्रधाना ते आज्ञा करी॥
मयसभे हे नसाजीरी॥ सभा आपुर्वनीर्मावि॥ ३७॥ सहश्र सुवर्ण स्तंभ
सीरि॥ सहस्त्र संख्या मणी गोपुरी॥ सहश्र कर मंजाळा कारी॥ सहश्र

खणी विस्तीर्ण ॥ ३८ ॥ सहस्र संख्यासी ॥ येकारी ॥ पाचालून कुशळ चतु
र ॥ सभा करविली मानो हूर ॥ ईश्वर भुवनासारीखी ॥ ३९ ॥ दक्षण गदहा
रिचें सदन ॥ त्यांबुनद शुध सुवर्ण ॥ कमाउन सभा सदन ॥ आती रम
णिक उभचिले ॥ ४० ॥ द्युत खेळाव्या कौतुकें ॥ पुढे रायाचे बैसके ॥ आल
ने चित्ताने कौतुके ॥ प्रत्येके वोटांगणे बहुरंगी ॥ ४१ ॥ ऐसी करउनीया
रचना ॥ उच्छाह राजयाच्या मना ॥ मुखे विदुरा करी आज्ञा ॥ सी
घ्र पांडव पाच्यारी ॥ ४२ ॥ खेद पावोनी विदुर हेला ॥ सवेग पातला
ईश्वर मस्तका ॥ धर्मे परीसोन सुवार्ता ॥ वेगे आला सन्मुख ॥ ४३ ॥ जै
से कृष्णाचे दर्शण ॥ तैसे विदुराचे आगमन ॥ बंधुसहीत कुंतीनं
दन ॥ सन्मुख भेटी पातले ॥ ४४ ॥ साष्टांग करोनी यानमेना ॥ प्रेमे दे
उन आलींगन ॥ परमप्रीती करि धरुन ॥ राजालया पातले ॥ ४५ ॥

॥ ३ ॥

चरण क्षाळुन हास्तकी ॥ उदक वंदिले मस्तकीं ॥ कुळिंजे परीपरम सुखी ॥
विदुराचे निदर्षणो ॥४६॥ धर्म बोले सप्रेम गोष्टी ॥ स्नेहभावे आलासी भे
टी ॥ बाळके पाहावे ऐसी पोटी ॥ आवडी उपजली ॥४७॥ विदुर ल्ह
णे कुंतिसुता ॥ तुमचे भेटि लागी आस्ता ॥ वडिलाधा कुटियास मस्ता ॥
हास्तानापुरी आपार ॥४८॥ भिष्म द्रोण कर्ण कृप ॥ धृतराष्ट्र राजा आली
स कृप ॥ दुर्योधने ही साक्षेप ॥ केला आसे भेटीचा ॥४९॥ पितृवचन कस्त
नि मान्य ॥ मासी यात्रा न व्हे शुन्य ॥ ऐसे हृदई विच्यारुन ॥ तुल्ही वर्त
ले पाहीजे ॥५०॥ धर्म ल्हणे सर्वज्ञमुर्ति राया ॥ सर्व ही विहित तुसी या पा
या ॥ आज्ञा वेगळी मे हो माया ॥ कवण करी आज्ञा ते ॥५१॥ सुहृदी सुर
द संभाळावे ॥ क्षणक्षणा चिन्त्यारावे ॥ भेटियांवे पाच्यारावे ॥ विहीत
च्यार वडिलांचा ॥५२॥ मर तु व्यास गुरुंचे वचन ॥ कोटे न जावु बालोना ॥

नकिजे दुर्जनासी संभाषण। खुलकर्मनसीचा वो॥५३॥ आसत्यकुटिल
वर्मस्पर्श। हेळण छळण हास्य उपहास्य। जेणे पुढील उपजे त्रास। ऐ
सेवाक्यन वदावे॥५४॥ आली आसता याचीरीती। तुं आला सी ईश्व
र मुर्ति। तु सिआला ते नीश्चिती॥ कल्याण कर्ते आमुले॥५५॥ मना
त आसे तुसिया मना। तरी आमुले दैर आला। व्यासा समानतु
हिश्री आला। मान्य होसी आमुचे॥५६॥ कोटि आपराध राहाटे प्राणी॥ आ
वचटे हरिनाम आलिया वदनि। नरिक्षो भक्ता हो दैज पाणी॥ आनु
मान करि दैजवया॥५७॥ तें विदुर्यो धनाचि राहाटी॥ लिहीला नपुरे
सर्वश्रेष्टि॥ तुं आलासी त्रणो निहोटि॥ शब्द नफुटे आमुले॥५८
विदुर म्हणे धर्मराया॥ ईश्वरी निश्चयो आसे जया॥ विवेक मारगीं च
र्तती तया॥ आपाय कोहि आसेना॥५९॥ गेले स्वदरं नाठवावे॥ के

तें मुखीं न बोलावें। सत्य सर्वथा न सोडावें। साधु वर्तन या नांव। ६०॥
आपकारियाचा लक्ष आपकारु। आपण केला कोटि उपकारु। न बो
लेतो उत्तम नरु। उत्तम पुरुष बोलती॥ ६१॥ वडिलिं आदरें पाचारिले
तेऔ श्चर्य मद्दे आदरिले। आपकीर्ति सांडिणी याची फुलें। कां मस्त
कि तुरं बिसी॥ ६२॥ कुलिंहाणे विच्यार निधि। विदुर गेला उन्हियें रवा द्वि॥
वळ घल्या कालकुटा चि बाधि। कें चि कौरव सर्पाचो॥ ६३॥ घाय पडला आं
गावरी। पुढा होईजे उभय करी। तें वि विदुर आणी श्रीहरी। प्राणरक्षक
आमुचे॥ ६४॥ न घडे वडिला ची आवज्ञा। तेची करणें तो सर्व ज्ञा। पाळी
ली हाय विदुरा आज्ञा। हे श्रेष्ट आश्रमा पैमासी॥ ६५॥ पाळीजे विदुरत्वे
उत्तरा। हाची लुं मचा स्वधर्म थोरा। आ बच्च टे माउल्मा निष्ठुर। ते प्रारब्धं
आपुलें॥ ६६॥ तो शब्द नाही आणी कानी। कृष्ण स्मरणे हारती दुरीते॥

आलोकअनासोडुनिचीतीं॥ ब्राक्षपाळी विदुराचो॥ ६७॥ आचरयपा
णोनी धर्ममुर्ती॥ भोजने सारीले स्वपंक्ती॥ विदुरासहीत बैसले स्थी॥
कृष्ण कोंती समवेत॥ ६८॥ मार्गी आपशकुनाच्या कोटि॥ कृष्णस्मरणें
वारिल्या दृष्टी॥ मनोवेगें पांडव जेठी॥ कुंजरपुरा पातले॥ ६९॥ वार्ता
परिसता राजेश्वरा॥ उत्रपाटविले सामोरा॥ रथकुंजर वाघ्यगजरें॥ बंधु
सर्वहि पातले॥ ७०॥ क्षमालिंगने सुहृद्भेटी॥ नगरवासीयां आल्हाद
पोटि॥ जयजयकाराच्या बोभाटी॥ सभामंडपा पातले॥ ७१॥ नमस्का
रिले भीष्म द्रोणा॥ भावे स्पर्शिले पीतृचरणा॥ येरे देउनी आलींग
ना॥ पाटि हास्त थापटि॥ ७२॥ जिंकुन दिक्षिचे भुपती॥ केली यज्ञाची
समाप्ति॥ आतुच्या काळी चक्रवर्ति॥ धन्य धन्य धर्मा तुं॥ ७३॥ कुंती पु
जिली गांधारीया॥ तैसी चकोपदि भानुमतीया॥ नारकुमाराची

॥२॥

यापाशा॥ हे वोगनी ज्यापरि॥ ७४॥ मगसारोजी मंगळ भ्याने॥ येकत्र पंक्ति सुखभोजने॥ तांबोल सुमने हारी चंदने॥ समस्तांते आर्पीली॥ ७५॥ दिव्य रत्नांचे आळंकार॥ आमोल्य वस्त्रांचे संभार॥ दुर्योधन राजेश्वरा॥ पांडवांत आर्पितसे॥ ७६॥ सुखशयनी क्रमोनी नीसी॥ कायवर्तले येरे दिवसी॥ वैशंपायन कुरुरायासी॥ निवेदीलते ऐका॥ ७७॥ सभापर्व समुद्रमथनी॥ आख्यान रत्ने भीन्न भिन्न॥ निवडीलाते थमाहाविष्णु॥ उदित जालेते ऐका॥ ७८॥ वस्त्रहारणाचे आघाट॥ प्रगट होईल कष्टकुटाळे श्रीनी ककँट॥ परिहीरील प्रलापा॥ ७९॥ ते व्याससभारत आर्थ संवाद॥ श्रोते परीसोत मन विनोद॥ होलिका विश्वंभर प्रसादे॥ मुक्तेश्वर कवि वदे॥ ८०॥

ईतीश्रीमाहाभारते सभापर्वणी॥ पांडव हास्तनापुर गमनोनाम त्रयोदशोध्याया॥ १३॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥श्रीगणेशायनमः॥श्रीसरस्वतीयेनमः॥श्रीगुरुभ्योनमः॥श्रीरा
म॥ सारुनिविहीताचारनीयम सभेबैसकाजालिधर्म कृपाचा
र्यद्रोपाभीष्मा श्रेष्टासनीबैसवीले १ तयाजवळीकुरुनरेंद्र धृ
तराष्ट्रदोकळीचंद्र समीपबुद्धिसमुद्र विदुरजैसासुरगुरु २ दु
र्योधन कृपाराजद्रोपी निकटश्रेष्टमंत्रीयाशकुनी दुःशासना
दीबंधुश्रेणि कर्णविकर्णबैसले ३ बाल्हिकशैल्यसोमदत्त
भुरिश्रवाजयद्रथ हेमुख्यकरोनिअसंख्यात पृथ्वीपाळबैस
ले ४ दुर्योधनह्मणेगामातुळा नीद्राभग्नजालीजोळा आंग
मोडोनिवेळवेळां भुरियेतीजांभया ५ युगसमानवाटेदी
वस आंगीव्यापलाआळस सभारंगनवेविरस असेकाही
सांगपां ६ शकुनिह्मणेराजेश्वरी चळअचळदोहीपरी चेळके

।सा।भा।पर्व मीजिंतेकेसरी राजधर्मींसदापरियेजे ७ वीटाचंडकापारधी आश्वफी रवनेबैसोनिखांदी बाणसंधानलक्षभेदी शत्रुसुद्धीशोधना ८ गज युद्ध महीषयुद्ध मेषकुक्करकुं लावकयुद्ध कौतुकेकाळकमावी ९ सभेमाजीबैसोनिसहजे सारीपाटखेळु धर्मराजे परस्परेघालुनीपैजें आपारवस्तुजीकिती १० क्षणेकक्रमावयावेळु खेळतीजेसारिपाटखेळु धर्मराजाआतीकुशळु हृदयेजाणेआक्षाचें ११ द्युतेनासेसर्वआळसु चढतावाटसुखहव्यासु परिपैजवीणसोरसु सहसाजाणडेपैजेंन १२ जवजवजावहारीपडे तवतवहावआगळीवाढे येकमेकाईडेपाडे जीकावयाईर्षीदि १३ हारविलेहरुषपावे जीकीलेतेप्रतापन्पावे कोण्हेसवढानयावें नबोलावेंदुर्वचन १४ द्युतायुद्धीपाचारिलीया मागासरोनकोक्षत्रीया

आध्या० १५

२

नेघेम्रणसावियेसौर्या येषबळचकुराद्द १५ खेळुखेळावयाप्रगट
पुढांहैविलाकरुनकपाट पाषदेखुनियाभ्रष्ट बुद्धिजाल्तिसभेचि १६
भ्रसंकेतदावितानयनी सारिपाटमाडुनिशकुनी विदुरम्रणेहेनिधके
र्णा पुण्यश्लोकाआयोग्य १७ द्युतम्रणीजेश्रेरच्यासन विद्यु
तपाविजेमहाविघ्न पाहाआपविसज्जन सह्साहातीनधरती १८
वीक्षुस्मरणहरीकीर्तनी वेळकमीजेपवीत्रजनी संजयोव्यासा
चेवदनी कथाश्रवणाकरावें १९ संजयद्रौविकर्णभीष्म कृपाचार्यापण
विदुरोत्तम।। याचेंदर्दईद्युतकर्म नाचलावेसर्वचा २० दुर्योधनक
र्णद्रोणसुत शकुनीदुशासनजयद्रथ याचेमानिखेळानिद्युतक
पटेपांडवजीकावे २१ गुप्तआंधाच्याअंतरी द्युतिपांडवाआणीजे
हरी बाप्यम्रणेविदुरवरी बुद्धिसांगतेकाळम्र कर्णदुर्योधनजय

इथ ह्मणतीराजे खेळतीद्युत विदुराबोलुसीतुंकापंथ आभाग्या
चाजाणीजे २३ प्राप्तजालियाकलीकाळ पुण्यनिबळपापसबळ
तेवीविदुरहोउनीखळ द्युतबळेमांडियेले। २४ हास्तसज्ञांदावित
लक्षणी सारीपाटमांडिशकुनी कपटफाशपाहानांनयनी मुख
स्तंभसभेते २५ राक्षेसदंतीघेलवणी खळधारवितीप्रमाणी कन
कोदकीआंखचिन्ही वरीखिळीलेसाजीरे २६ मीनारस्त्रवीघाच्या
तीजाक्षेर वर्पा रक्तवर्णडीतमनोहारे मत्सयसर्पाचिदशागे दं
शावयापातला २७ काळपुरुषाचेतीक्षणशार किलक्षोनिधर्मा
चेजिव्हार वींधिलेह्मणोनिबुद्धिवीचार विकळजालीतक्षणी २८
किपृथ्वीभारफेडावया धरसीवरदीधलाराया याविष्णुचिमाहा
माया पाशरूपेप्रगटली २९ ह्मणुनीशुद्धीपडलीसकळा कोण्ही

नीझाधुनकरीखेळा कलहआणीकौरवकुळा कारणजालेक्षयाते
३० जेदृष्टिदेखताईछाबाधी हातीधरीताभंझाबुद्धि टाकीताचिजा
प्रमादी व्यसनीपाडीजाणत्या ३१ भीमबोलेउताविळु दुर्योधनातुपर
मकुशलु परिधर्मासीद्युर्धखेळु खेळनेहेआनुचित ३२ सुयोधनम्ह १
णेसत्यगोष्टि आह्मिकवतुकपाहोंवदृष्टि शकुनीजाणीधर्मगोष्टी
येथायोग्यखेळावया ३३ धर्मप्रथमफासेटाकी तवभीमफोडि
लीआरोळी उभयेहस्तपीटलीटाळी भुमंडळीजु कंपु ३४ हाक
मारीतांचकोदरा खोटाडावहोयेखरा थरथराटकांपेधरा हा
रीआलिकौरवा ३५ पांचवेळांआनुक्रमे डावोजिकीलारायेध
र्मे हाकामारीताचीभीमे कपटहोयेसपाट ३६ प्रल्हादाचीया
स्मरणातरी आलाविघ्नहोयकैवारी तेचिभीमाचीयेगजरी हरी

सभापर्व

आणिकौरवां ३७ हा केसरीसा भवे फाटे कंपटफाष पडीतीनीट पाठिदु
र्योधनललाट कर्मखोटे सुचेना ३८ धर्मसीसणे हानव्हे खेळु माउलासे
प्रळयकाळु याचेहाके तळीभ गोळु फुटोपाहे येकदा ३९ थोरहासे गद
गदाटे फासे फिरती भरभराटें आसो हे खळपे वोखटे संभावाटे मोडा
वि ४० धर्मसणे भीमसेना तुवां धरावे आचळ मौन्या नावेकरं जावयामं
ना खेळवडिली खेळिजे ४१ जैसे श्रेष्ठ मौनी असती तुवांही राहावें
तयरिती बैसे बाळुनी भद्र जाली नेम घाली बा धळी ४२ दुर्योध
न ह्मणे धर्ममुर्ति फासे ढाळावे शकुनी हाती याचि हरी आथवा
जीती हारीजीतते आमुते ४३ यपा हरविळ्या पैजे मीवो पिनसक
ळराज्य आसयअसतरी सर्वते शाकार्णवी बुडतीळ ४४ शकुनी
आक्षधरुनिकोडे ह्मणे जी पैज बोलिजे तोरे अह्मी जी कीळीया

आध्या १४

३

होउ नेमीलेदिधल्लेपाहिजे ४५ हारावळीचामध्यमणी धर्मसणोम्यानेमि आपणी लोजन्मलासमुद्रमथनी कौस्तुभाचाजावळा ४६ शुक्रब हस्पतीचेरुप जयादेखुनिफावलोप बाळसूर्याचीगोप जयापा हालापारुषें ४७ मोलाआगळातिहीलोकीतीन्ही उपमेगपाश्री नेमणी तोम्पादेणेप्रथमपणी जरीत्वाजावकीकीला ४८ फासेढाळ ताचक्षणी जीकीलेरसणेशकुनि धर्मकंठीचाकाढोनि दुर्योधना सुदला ४९ धर्मदाटलाआवेशे सणेमाउतांढोफासे लुवाजीली लियाविशेषें वीर्जेरथुदुजडणे ५० चक्रेचंद्रसूर्येनेजी व्याघ्रची नमीरवे ध्वजी पुढाजोतलेआरवाजी उच्चैश्रव्यासारिखे ५१ सु वर्णाश्रृंखळाकीकणीज्याळी साटामीरवेरक्तध्वाळी तोरथिवर येचिकाळी द्वितीयडावीवोपिला ५२ फासाढाळुनीकोलके श

२

कुनिआवेरोमारीहाके जीतीलेरे धर्मासुखे हारिआलीजाणपा ५३
सोळालुकाचानीष्कयेक ऐसेआसंख्यमहादेख कुंडीभरीलेशुद्धकनके
ज्याबुनदजयापरी ५४ ऐसी कुंडे येकरातु आक्षईमास्पायेथे सुवर्ण
भरीलेआपरमित जेवेचीतानवेचे ५५ जेथसीद्धाचेवरदान वेचीजे
तंवतंवअम्बरे ष्टर्ण मेघिकरीतताहिप्राश्राण सिंधुजळज्यापरी ५६ त
याअक्षयेभांडारधना मीदेवुसेत्रीतीयेपणा जयजयकारकरे
निजाणा शकुनीफासेढाळीतु ५७ म्हणेजीतीलेधृतराष्ट्रआम
रा हारिआलीयुधिष्टिरा इपरीसोनिकौतीकुमरा हावआकु
ळनावरे ५८ लक्षसंख्यामाझीयादासी गुणलक्षणे लावण्य
वसी उपमेरंभाकीउर्वशी सुरसीद्धिजैसीया ५९ सुवर्णनिष्कमा
लाकंठी रत्नकंकणेमेखळाकंठी कंचुकीवस्त्राचारवटी मुक्ताफळे

सळकती ६० चंदनचर्चितशरीरी भाळीकस्तुरीनवकेशरी कुंदहारा
निबीबांकरी स्वासेसुवासवोपीति ६१ जाणतीचतुशष्ठीकळा
नृत्यगायनी परमकुशळा सेवेनेतोषवीतीसकळा ऋषिरायाम
माझा ६२ यादासींचानेमिलानेम तवजीकितेसणेआधम
पंचमडावोराजाधर्म सणोंढाळीआसाले ६३ दासिसंख्यामा
झेदास सौंदर्यतीशीचेराजहंस तारुण्यपुर्णीमाप्रकाश चंद्र
निचंद्रसवाते ६४ नित्येवषिलीधुतवस्त्रे रत्नकुंडलेमंडीतश्रोत्रे
हातीघेउनीसेवापात्रे आरवडसेवेतीषती ६५ दक्षआनुकुळ
स्वामीभक्त प्रजामेघावीशांतदांत नीळाभीबुधीवंत आहोरा
त्रजवळीके ६६ तेदेतसपंचमराया शकुनीफासेढाळीलवळ
ह्या जीतीलेसणेनिपिटीलीयाबाह्या हारीआलीधमाते ६७ स

हस्तलक्षकुंजरश्रेणी श्रंगारिलेस्वाभरणी येकयेकातेआठकवी
सरसमेचालतीया ६८ पाशीसुर्यपुत्राचिवसन दृशनीजडिलीदिव्य
रत्ने तयाशरमडावीदेपे ह्मणेनिजावधकिला ६९ तोहीहरविला
रावो परिलक्षानाणीधर्माचो ह्मणेपाणीतळेगावो सागराचाआठ
वे ७० कुंजरसंख्यकनेकरथ हेमदंडशोभीवंत दिव्यपताकानी
रवत विद्युलतेसारीखे ७१ वीनितवाजीयायोजिले सारथीसंग्या
मकुशळभले सहस्रनिष्कयानेमिले मासवेतनयेकयेका ७२
युद्धपडोनपडोलया वेतनभक्षुनीआसतीराया तेम्हिवाडवोसक्षम
डाया फासेटाळीसपसुसे ७३ धर्मेपैजेबोलत् शकुनीजीको
नीमात् रथहीहरविलाह्मणत् युधिष्टीरमागुती ७४ तीतखण
जीकीतावाता जेगंधर्वीदीधलेपार्था त्यासमटआसख्यगणीत

आश्चर्यशाळे हयरत्ने ७५ जिंतिजीन तयापाठीं सुवर्णशिखळा
माळाकंठीं आष्टमेरार्ईजीकळ्आपाठीं तुजनेमस्तस्याचे पों ७६
शकुनबोलेजैसेतोडे तैसेचीजावोफासेपडे धर्महोउमीठाके
वेडे हरीआंगाआलिया ७७ कुटीळबोलेकटीपोत्तरी द्यु
तयुध्यामीपाचारी मागासरताआलीहारी क्षात्रधर्मीधर्म
तें ७८ छळोनिबोळेतासौबळ विच्यअसेकीसरलेसकळ:
आर्यआसतांधर्मशीळ लाभेनाहीन सपतांती ७९ शकट
उष्टवाडीरवर वोडवावेशतसहस्त्र याचेरक्षकहाआपोर ळ
क्षसेवकसजधरी ८० भक्षिलीसुक्ष्मशात्मोदकेने करीतीगोघृत
भाराने नवमेजाईह म्यादेणे स्वधर्मेजरीजीकीसी ८१ फासेदा
ळुनकपटवंत जीतीलेसणुनी वोडवी हात उरलेअसलतेहिवीच॥

पुढआडायावेडवी ८२ विमुखजालीयाभाग्यकाळ आवदक्षीधा
ळिमाळ बुद्धियुक्तिहोयेकोळ स्वप्नीतकाहीसुचेना ८३ द्युतमदेख्य
मलादेही गोडनलागेआनकांही डुतदियेकरुचलेपाहीं कुपथ्य
जेसीरोगीया ८४ अगाधविष्णुमायेचेबळ कीवानाराकाळीचे
वीशमवळ किंवादुष्कर्माचेफळ हेलत्वलानेणवे ८५ ह्मणुनी
धर्माचीक्षशलीबुद्धी हेविआद्यियेनचइवेशब्दी धन्वंतरीयाउ
देळीव्याधी किंवाअसुबसाते ८६ पतंगज्वाळदेखतादृष्टि
पाडवेहेच्यासनाउठी किसर्वभोगादेउनीपाठी सतीप्रवेशपा
वकी ८७ पक्षीयाभरणयेतानीकट फास्यामाजीदीसेवाट
तेवीआपायेवाटतीनीट कष्टकाळपातळीया ८८ तोब्रघटी
तांलाहोबंदी चारीशतसुवर्णनीधी पंचद्रोणीकसंख्या

६

वधी द्रव्यभरीलेयेकयेकी ८९ वेचितांतेनसरेसंपती द्वितीकोरा
मांझान्नपती आस्रईल्लणोनिलक्ष्मीपती देताजालाप्रसाद ९०
तोप्रिघेउनीराहावांउवा जीकीतेल्लणेगाधारिरावा कोरवस
पतीकोपादेवा आजिआसावोळला ९१ असेसर्वोपरीघोर अ
नमाळीलेदेखुनविदुर न्यायनिष्ठुरहितउत्तर धृतराष्ट्रातेबोळ
तु ९२ ल्लणेरायावीवेकमंदा आतावरेविचारिआधा
पुत्रलोभेपरमखेदा आमरणातेपावसी ९३ याचीयेजन्म
काळीचचीन्हे देखुनितुजबोधिलीवचने याचायागकरोणी
प्राणे कुळआपुलेवाचवी ९४ तेबुधिनघेसिचभाझीया
चेफळहेमातळेआजी आझुनतरीसचहीतकाजी मनोभाव
धेरीको ९५ मेदिकपट घुलरवेळ स्वजीपरताझसोबध इतुके

सभापर्वी नसकळक्षेमकुशळ कौरवकुळआसाई १६ पुत्रनकेहाकुळांगा
र दुर्युपाविरवाचाविरबार करीसर्वांचासव्हारे हानिर्धारजाणपां
१७ नक्षकेयकेआन्पायुकेळा लेगोत्रजावुनआपणवरळा हा
नाशुनसकळकुळा सखिग्रापामुकेळ १८ हालेभगुनराजुनोको
बुवेनबुवविआसळोका तुजपाडिलनरनायका शाकार्णवीचीर
काळ १९ आलादेईभीष्मद्रोणा प्रेरीभीमाकृष्णार्जुना याचेहा
तेदुर्योधना निग्रहकरोनिरक्षीका १०० यालपाळोनिकारगारी
दवरीशकुनीहाबाहेरि ईनुकेनिआनंतकावरी पुत्रपोत्री
नांदसी १ यकत्यागुनीकुळरक्षीले ग्रामालागीकुळवाळिजे
देशाळगिग्रामयजीजे निलीवतीजाणपां २ प्राणालागीए
घ्यीतळी यागुनिजातीयुद्धिकुशळ पुत्रयागोळ्यासौरव्याजा

७

चळउभयेलोकीपावसी ३ मधुदेखोनिवळधेकउ लवीळपतसेनदि
सेपुढा आनर्थसपसुिदळावेढा डुतधना जवळीके ४ तेनेणवेडुयी
धना जेवि जबुकेसीव्हरसना मासभाक्षिताप्राण हायपीयावेरोक
डी ५ पक्षिपावकेवीउाळ गौळीयाघरीरा धुळि आजारघ्नकेवि
शाळ वकककळपपाळिला ६ तवीहाडुयीधन कुपुत्र स्तयानेईळस
कळगेत्रा। यागीपात्रेआपेत्र मद्याचेपेजैसे ७ सहजमागतो
सीसुखे तरीपाउवप्राणासहीआपिते हरीखे चुतमाउनी
येपोमुखे मरणमोलेघेतले ८ ऐकोनिविदुराचिसुवाणी हुयी
धनसतापेमनी जैसाधळईचादावाग्नि महावातेधडधडी ९
मगह्मणेरेआविचारविदुरा आमर्यादेजळसीसेरा श्र
ष्टनीदोकीताचदुरा मानह्मानीरोकडी १० हूषनारीआमु

 ते आस्वरस्लवीसीपांडवांते वीरालरुक्तुश्रेहामते ब्र्यर्थवदीलीवा आध्या
ढविलासी ११ वीराकेआधवाकळयाके भक्तीआपुलीबाचे
लेसीआसुचीआयुश्यमुळे रावणीमुळचाकेली १२ सुग्रीवआथ
वाबिभीषण जालेबधुचाउत्तीर्ण लेसेलुझेसुदटपण फवलेपश्चा
चेते १३ आलाहोईलतेपाही विशेष वचनाना नकरीकाही
पललानदीच्याप्रवाही शत्रुनाहीआमुते १४ बेसवलतरीबेसा
वे नदेखवेतरीउगेनीजावे डुरोक्तिबोलतास्वभावें येथनाश
रोकल १५ बोलोनेणसीजालाभ्रष्टा विचारपुसेश्रेष्ठश्रेष्ठा
(कुशब्दकादीलाप्रतीष्टा उत्तरतामार्गदीसेना १६ हासीराजया
चाअग्रज सपोनिरक्षिलिलोकलाज आणीकालवनीसेज प्राप्त
होतिरोकडी १७ ऐसाचपुर्विबिभीषण रावणसभेसीपावलामर

पा तयाचेंऐसेंतुझेंगुण सद्यमहिमानअगिलें १८ विदुरह्मणेआवि
चारखाणी ऐकेंमुखींशिरोमणी धृतराष्ट्रा तेंवृधपणीं पुत्रशोक
नपडावा १९ ह्मणुनी बोलीं ठोतुमच्याहीता पाजिलेंसुवीचार
परमामृता नैजिरेचिह्मणोनिमाझीयाचीचा खेदआपारहो
तस २० लाधलीपांडवाचीवीत्तें ह्मणोनिसंतोषमानीचेतें हा
पीतुलालाभयातें जालाऐसाजाणपां २१ याचीसंपतीया
चेघरीं जाईलनिश्चयजाणपामरा निर्वैरहोईलवसुंधरा हा
आधींकावोदीसतसे २२ हासर्वहीलवप्रसादु आकिर्तिवि
षेनेठेपिलावधु ईश्वरपाहातसेविनोदु तुजआन्याईव्हावया
२३ याचेयासेदतोधन कालांतरीपावालमरण तुदेसीलेख
करुनि फाडेवाउमस्तकी २४ भीष्मद्रोणशकुनीकर्णी खलावाचे

सभापर्व आनकीटेरीनं खंतिकरसिपीतयाते २५ तेजीर्ण खलतयाआंगी आध्मा
व्यासाश्रमीपडेलआगी तरीपांडवरिपाचेधगधगी युगायुगी खं १५
डेना २६ पुरी अथवासे चौतावन पांडवसभाग्यचेजाण राज्यक
रीतांआवलक्षण आभाग्यलुलीनीधरी २७ श्रेष्ठवृध्याचाआ
पमान तेचिआवलक्ष्मीचेस्थान विघ्नेयतीटाकुन जेथदुर्वचन
वडिळाते २८ ग्रणयागीतापापमुक्ति माझीवचनेआठवती
हेआताआसोकीती मुर्खाप्रतीबोलणे २९ आताधरुनियामौन्य
चेरित्रपाहाबैसोनी असेंबोलोनितोसर्वज्ञ स्वस्थानीबैसला ३० रोकु
निघ्नपेकेली सुता तुलेयज्ञकर्त्यादीक्षीला पुर्णाहुतीहुन सर्व
था फळकीलेचिनपवे ३१ केंगीपर्यंतपुजाजाली वरीभक्तकापा
हिजेचहली असेळसंपदाउरली तेनिवेदीउदार ३२ शुभअंगावपाड

ळाआवृचिता आवघेच्चियेकदायेईळहाला आमुच्याहीवीनजिवि
च्या सर्वहीतुझासमर्पु ३३ धर्मम्हणेरेनिर्धना संख्यानाहीमाझीयां
धना आयुतनियुताचिंगनना ऋणआयेमजघरीं ३४ पद्मेखर्वे
आर्बुदसंख्या महापद्मेनिखर्वेरेखा कोटिनिधिनदेळेखा समुद्रमा
येनेभरलें ३५ ऐसामासात्रितीयेकोष पणदेलाबहुसंतोष शकुनि
म्हणुनियाफासे जीतीलेरेम्हणतुसे ३६ धेनुहेंसावृषभश्वेत आ
जाआविकानाहींगणीत पोवेर्वेसिंधुचाप्रांत तवखिळारम
रवेसे ३७ तेदेतुसे म्हणतावचानें जीतीलेरेम्हणेशकुनी धर्म
म्हणेहेमेदीनी सागरातशोभीतां ३८ देशदुर्गशृंगीरिवर
घोषवल्लीराजागार खेटखर्वेमंडळ्योर सहस्रग्रामज्यातळी ३९
पेठपुरनगरेंपाटणे रत्नवस्तुनिपजलीस्थानें द्वीपेद्रोणाख्येस

सभापर्व वहाने जेबंदरे बोलिजे ४० ब्राह्मणा दिधल्या वृत्ती तेभीन्न करोनि आध्या
सर्वजगती पणा घाली तुझे निश्चिती आश्चर्या कीकपटीया ४१ हाटा
कीळाउावतेरावा शकुनिह्मणेधर्मपांडवा हरीनसुनवाटीवा हा
चंधरीसीआगळा ४२ प्रतिबंधादिपाचहीजन जेकांद्रौपदीचे न
दन याचाडाव कुरुभुषण दुषणलोउेबोलतां ४३ बापलेकुरे
विकीडुकाळी तैसेजालेतयकाळी विपरीतकाळाचिनव्हाळी: १०
बळेघउविनघडवीते ४४ फासेढाळुनियाआपवित्र ह्मणेम्या
जिंकलेपंडुपुत्र पवित्रह्मणतीहाविचार कायदृष्टीदेखतसां ४५
विचारुहारलाधर्माचा ठावघातलाबंधुवर्गाचा आपुणासगट
पाचाचा भीन्नभीन्नआनुवाद ४६ शामलरुपाकोटिनास सि
घस्कंदबकिप्रदक्ष रुपवंतामाजीमुख्य नकुळमाझाप्रीयबंधु

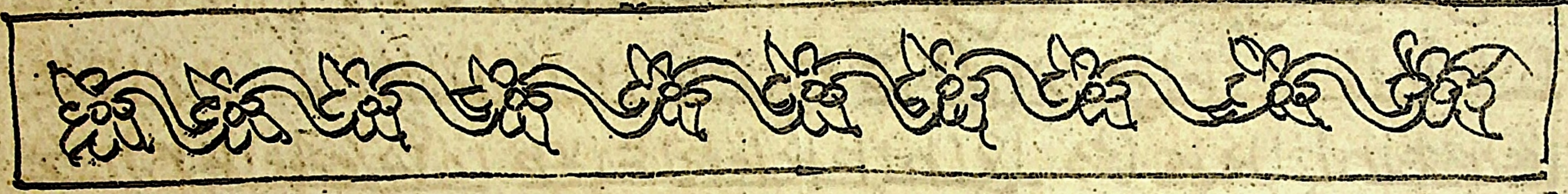
४७ शास्त्रंपंडिताशिरोमणी सकळचातुर्यांचिखाणी तोसहदेव
परमगुणी पणावोपिननिर्लज ४८ शत्रुसेनामहापुरीं ऐलपैल
उभयेतिरीं रथनौकाखेळवी समरीं विरश्रीयाविनोदें ४९ तोअ
र्जुनप्रतापरुद्र उपमेतुळीजे श्रीरामचंद्र तोदंतसा विरभद्र केरुजे
साक्षेभलीयां ५० दानवदळनीजैसाइंद्र राक्षसकंदनींश्रीरा
मचंद्र क्षेत्रीयांतकभार्गवेंद्र तेवींहाभीमसेनुतुतें ५१ ज्या
चियाबळासमानबळी पाहातांनदिसेब्रह्मगोळीं तुजआयो
ग्यपरीयेकाळीं हुतआग्येलाधला ५२ जोमीवडिलचौघाज
ना माझेआज्ञेनेवर्चितीप्राणा तोमीदेतुंसआपणा देहद
ह स्लके ५३ परीहेकाळपुरुषाचेदान घेतापावेतात्काळमर
णा शांतिप्रायश्चितविधान शकुनीह्मणमीजाणें ५४

धर्मम्हणे देउनी आर्य मोळेविकतघेई जे भत्य तया तुम्ही वि
कित जरी चाडा वाजिकीळा ५५ ठावढा छुनपांच वळा शकु
नीम्हणेजीकेळे सकळ आतासे पटनाळा खेळा द्रौपदी येक
उरली आसे ५६ जाळा आविवेकशनीपालु घालिद्रौपदीचा
शपुलु जैसापिशा चक्रमभरीतु निर्लज्यफौरेनागवा ५७
चैळाक्या ळावण्याचीखाणी सकळविशाई कुराळजनी ईद्रनीळ
कौळकपी जेवातीतीसुढाळ ५८ सौंदर्यसुवर्णचंपककळी
का परीमळमाउया चळमल्लिका ळावण्यवल्लिचिकनकळ
तिका कुचकुमळीविराजे ५९ वेदिचेमध्यदीर्घकोशी नीत
ळुवनउणेकरासी पर्वतकंन्याहुनिवीशेषी तसिआगळीसुकु
मार ६० करूनिसर्वांचेशांतवन सर्वाआधिसावधान जागी

हायेप्रभातळखुण करीशायनसर्वपाठी ६१ ऐसीयेपवित्रस्त्री
येचातेधे पणुघातलाप्राणनाथे शकुनीहासौनीयाहाले कप
टप्राशेढाळिलु ६२ फासेढाळुननरपार्थिवी डावाजिंतीलाविसा
वा हाहाकारजालातेव्हां उभयलोकीसुरनरा ६३ ऋषिपिटी
तीवसखळे अपाळस्पर्शीतीकपाळे भीष्मद्रोणादिकाचेडो
ळे आश्रुपातउळेनवीती ६४ लोकशोकेचुरीतीकर आप्त
ह्मणतीआनर्थघोर कौरवआनंदले समग्र कार्यसाधलेंह्म
णौनि ६५ दुर्योधनाहाकारीकर्ण शकुनीहसतीदुशासन पिटु
निटाळीयोदुर्जन हास्यकरीतीविनोदे ६६ अंतरीपावोनिआ
ल्हाद अंधबोलेकटीळशब्द जीलालीधर्माचीसंपद तेआह्मी
येत्नेरक्षावी ६७ बाविसडावपरीयंत धर्मरावरवेळलाडुते यातवि

सद्रोपदीसहीत निरोपिले विस्तारें ६६ आरण्यवास अज्ञातवास दोन्हीडाव उरले शेष तेपरस्परा हरणीचा सरीशेष निरोपिले नृपाते ६९ पवीत्रकथानीरोपण परी सती पवित्राचे श्रवण पवित्र मुकेस्वराचे वदन विश्वंभरगुणनामी १७० इतिश्रीभारत सभापर्व भारत या परीसंपले आन्यद्युत पुढा धृतराष्ट्र स्वेच्छेन चितसरले ऐका १७१ इतिश्री सभापर्वणीमहाभारते द्युतरहस्यवर्णनोनामच तुर्दशोध्या ॥ प्रसंग १४ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीरस्तु शुभं भवतु ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

१२ १२



श्रीगणेशायनमः॥ ॥दुर्योधनम्हणेगा विदुरा जाउनिबो
धीपांडवदारा आमुचिदासीआमुच्याघरा सामोपचारेपार
वि १ ऐकोनि विदुरचढलाकोपा म्हणेकायजल्पासिपाप
पा बळेपतंगकवळिदिपा जेवितुजसाजेल्पसे २ कैचेपुनकै
चीपेज द्रौपदिपांचासिहांचिमाज दासी म्हणतानयेलाजतु
जकैसीअपवित्रा ३ आइकुनतरीहोईल हत्या कुरीवाचाव
याचिसुचना धृतराष्ट्राच्याबरावना कांहावांगीआवेसी ४ दु
र्योधनम्हणेनेत्र म्हणेहापांडवाचामीत्र मतिकामीसारथीपु
त्रे पैसबुरवठविला प ल्पजाउनरहात सांगेवर्त्मानत
पाचारनिआणिये थे हासीद्रौपदीआमुची ६ सरदेंहसादेवी

चेवारे दासीध्यमुचे निजनिर्धारे महानेउमेवळाकारे दासी
कामीयेजावी ७ यैसेंप्रवेशो निसदने ह्मणेपरियेसी यारूप
सैनि धर्मेडावरवेळतापणी तुजस्वामिणीहारविले ८ पति
लादुष्टासीसमंधु नचालेकोण्हाचाहीराष्ट्र हृदरंचा सांडोनि
विरोधु सभेसीयाले पाहीजे ९ प्रळयविजुपडेशीरीं किडोगं
रुकोसळेधांगावरी तैसीऐकुनिघावरी पांडवपालिनेकाळी १०
ह्मणेथैकेसारथीपुत्रा रजस्वळामियेकवस्त्रा सभानायकपवित्रा
भीष्मद्रोणाजाणवी ११ संभेसीनयेहेअनुचित म्याहीयेवोनयेतेथ
वडिलसुहृदसर्वआप्त असताऐसेहोउनये १२ आणिकयेकृअसे
भावो आधीजीतीनिधर्मरावो मगटाकीतामासाउवो हेप्रमाणादि

सेना १३ पाचाजणांचि प्रिजाया पांचैजणीहारविलीया तरीसम
घबोलणेवाया पतिव्रताह्मणोनि १४ मातिकामीसभास्थानि बोले
द्रौपदीस्त्रिधर्मिणी सभेसीबोलचितावाणी मुखातुनिनकाढावे १५
येकवस्त्रापरूनेति केविबोलाउ राजपुत्री विचारूनिमजपाविति आ
स्पाहिधलीपाहीजे १६ दुर्योधनह्मणेहानगुपकु वाहेपांडवांसाधाकु
नधरेतमोगुणाचानवकु दुःशासनाउठविले १७ ह्मणेजाउननिर्भ
यचिते द्रौपदिपाचारा वियेथे नयेह्मणेलतरीतुकातेथे स्त्रिमर्यादा
नधरावी १८ केशकुवळोनियाघुसी वोढोनिआणाविगोरटी तिचि
यासतिपणाचिराहाटी दाखउदृष्टीजगाते १९ मागळीयापतीव्र
तानारी याह्मणेआपुल्याकिंकरी आपणपार्वतीचियेसरी ऐसाग
र्वतियेसी २० शरीखोउउनिपाचजणा ह्मणविपतिव्रतकुआंगेना

आजी दारवउ लोकनयना पर्नपुकृतियेचि २१ म्हणौ राहो रववक्षेग
गनि किंवाघ्रचेतविपसुगोरुणी तैसाप्रवेशलासदनि दुःशासन
दुरात्मा २२ होमशाळेमाजी लब्धा स्पर्शावयाधावे श्वान तैसा
उठिलादुःशासन पांडवपत्नि आयावया २३ हरणी सापडोनिया
फासा पळोपाहे दुरदेशा तैसी द्रौपदिराणवेसा पळोनजाउ
पाहातसे २४ देखोनि मंदाचाधावेशु द्रौपदिमाविळावपुरुषु
शक्तिआंगीसंघटेमहेशु तेविउभाजवळिके २५ म्हणेवहिनिसु
व्रतमहिम। तुमचे ऐश्वर्यपोतलेआम्हा प्राप्तजाति दासितेधर्मा
पांडवपाटिबैसोनिया। २६ धर्मेहारविलाउवी तुम्ही सीपाचारी
कौरवरावो सांडोनिसंभ्रमपयावराभावो शीघ्रउगेलेपाहीजे २७ द्रौपदि
म्हणे दुःशासना पतिव्रतामीपाउवांगना स्वधर्मपिरी येकवस्त्रना केविमानेपाचारा २८

तुह्मी राजे पवित्रगुणी मानाप्रभिमानाचे धणी अनेकी करितां दु
ष्करणी तुह्मी वर्जीले पाहीजे २९ जेष्ठबंधुचिअंतुरी तुह्मासी मान्य
बहुतापरी अहेगांधारीयेपरी मानदिधला पाहीजे ३० निधरिला
जेवोवाचावे उगीसहरसांडिचावे टाकुनि आलेनेकपावे भोगीला
चिण नचुके ३१ रजस्वलाहोउनीस्मंता येकवस्त्राहोवस्त्ररहीता परीस
भेसीनेलियावीणनहता मिसवधासोडिना ३२ रुदनाकरी अधोमु
खे भूमीसी पिननेत्रोदके संतमंडत परम दुःखे नेचकमळेसाकृती
३३ रवेदपद्मियातरुवरा वैसका भगिली गिरीवरा सारकोदका
च्याधारा लोटआलाअह्मुत ३४ सभेआणितायासभेसेनि अ
श्रुपातसकळानयानि शकुनिदुर्योधनकर्णानिनि परमानंदनसटे
३५ परस्परेपिटुनिटाळी हास्यकरितिगदारोळी ह्मणतिपाहाहो

पांचाळी रूपलक्षणी नेटकी ३६ गौरआनुकूटिमंडवि उदरी त्रिवेळी कुचवर्तुळि नयनध्राणअधरेमचाक सकोमळसाजीरे ३७ कर्णलिणीवोद्रौपदी तुटलिसीधर्माचिसंमधी दुर्येधिनाचिराज संमधी तुसामिणीसर्वस्वि ३८ मदमोहेरा सुरवरवी होईआ देसोकासनि भोगभोगी हेमसदनि राजरमणीसारिखे ३९ हे ऐकोनिपापकर्मी पवित्रवोटघालितीकाति लणतियासी मायहायी निकटआलिदिस तसे ४० द्रोभोनपापक्रनयना क्रोधद्रष्टीभीमार्जुना अवलोकिताभीमसेना हृदयस्फोटहोस रला ४१ रगडुनयाथेर वाण गदामुष्टीघातलाहात लणेहेपापी येसमस्त निर्दळिनियेकाळी ४२ असंख्यकुंजराचियाघाटी येकुलासि व्हलागोनियापाठी क्षियजादिकांचियाकोटी ॥ व्याघ्रयेकलावि

२

मांडी ४३ नेत्रिकोरवाचियाश्रेणी निर्दळीन येचि क्षणी जेवी मक्ष
सुखपायी नाशा करिलकिर्याते ४४ अलोनिग राणाणि मिस्पर्के पाहेयु बो
ध्य कुंदनि हे देखोनि अपावचानि धर्मवारी मिमाते ४५ स्पर्शे क्रोध न
वेरचिता तरीगदा कोपि मासीपाणि भा पारिथ सह दो षि कुंतिसुता स्व मा
वेल्ह्येसेन कराव ४६ ससरक्षाव याश्रीराम चरणपवासससेवि
लापुरुषोत्तमे पील समागे चीया सीमे जुळ पी चमथदि ४७
लटिक्केसा सकळ निरचम राज्यश्रालण्या दिध लेहान तयाहरीख्यं
दाचेवपन ग्रंथ कुंते बोलती ४८ कपो नाशा रच्या गलपानले॥
स्रुष्टी नेनिजमां स्वरवडिले दंघी रुपाने दिधले देहहान दिजाने
४९ पार्वतिचिये श्राया नाये सहेद्धकिनाश्रीयझाने पुत्रवधो
मिस्चे हरले मांस दिधले भोजना ५० तेसे अवघड येपे कार्द

विचारीताउपायुकेहहर सेवनिघाले अपार ईश्वर नपालीस

वेपायाकयुतिसारचिंतापण येथेयासाउन्यायकवप धर्मवृत्तिने म

वचन कितिवरीरक्षावे ५२ वापशाली क्षमेचासिंधु विचारवारीले

चौघेबंधु साधुसाधु ह्मण तिसाधु यासमुकुंदनुपेक्षी ५३ नावरे क्रोध

सिंधुचाकोट नधरवेअवेशउभट ह्मणेसहदेवारब्धपाट प्रादिमकरीयि

वेकी ५४ छेदुनिधर्मचिंद्यरहस्त ससमकरिनआर्जिचात वजीमारवे

ळोनियाच्युत माहात्म्यसनिपाडिले ५५ राज्यहानी ऐश्वर्यहानी हरिकदु

नाहीमासीयेमनि परीद्रौपदीचीयेअवलोकुनि हृदयजाळेदुरवंड ५६

गदाउचलिताभद्रजाती तवधनंजयेधरिलाहाती ह्मणेपार्थमाध्यधर्म

पंथी चवोनेहीमानसा ५७ गुरुस्वामिवडिलबंधु पवित्रसात्विक

धर्मसीधुं ययेनेमागोवीलाशब्दु तोचिप्रमायाअमुते ५८

४

लापलासीबद्याचिमोठी याचिकायहेचिजोडी जेधर्मासीमारुनिब्रह्मांडी
अपकीर्तिशाब्दउरवणे ५९ सयसन्मार्गीवर्ततानरु साचाकैवारीजगदी
श्वरु साचेकार्यसारंगधरु आपणाचांगेसंपादी ६० सद्भक्तसंसारक्ष
पीकु लटिकेचसहसाधनयेकु सत्यस्वधर्मसद्विवेकु साधुनजाणति
जाणते ६१ यालागीधरोनिशांतीमाझ मौन्यधरूनपाहेचोज तुचा
करावेवोकाज ईश्वरकरीलनिआंगे ६२ ऐसेअर्जुनेअतुकाढोन विस
विलासंतापदु ताशान क्षमाधरोनिभीमसेन स्वस्थासानिबैसविला
६३ केरावकवधुनिदुःशासन सोकेमारिताबद्धसंपन्न द्रौपदिम्हणे
यपाप्राप्त मजसाहावेनासर्वथा ६४ रजस्वलायेकांबरा द्वतीव
स्त्रसद्याचिपापहरा पाणीतळेपयोधरा आछादुनियाउद्धे ६५
राजसुयज्ञाचेसेवटी अवभृतस्नानिविरघुनी द्रौचिलेतेपापमुखी

दुशासनेस्पर्शिले ६६ सोटी धरोनि दोन्हि हस्ते दुशासन तुज्या सुडि नवंडे कु
चाम्हजळोनि दुःखे भिष्मद्रोणाचवळोकी ६७ ह्मणे पा चाचियेवचनि पु
रुषवरिति पाणि रटीपी नेवितुल्लावडि ना चेवचनि अंगीकारिन मिया
ते ६८ पापी याचे प्रबळ पिडे सहोन शक्ती सभे पुढे यालागी साधु होव
हातोडे हासी नी यथार्थ ६९ देवब्राह्मणवेदवन्ही साजकुरु निपिताजान
नि कुत्पावो पिती पापी ग ह्मणी वराहास्त्री स्वधर्मे ७० नैसिचसत्य
रोनिवचने मजजिंतिले दुर्योधने हे चितुली वदावचने पुढे होणार होन
से ७१ साक्षी करोनि या हृदयवासी पंचभुतेपवित्ररुपी यासिवल्ल
ना यथार्थ बोसी आरुषावदावडिल हो ७२ शीलरूपे वो ज्ञान सरिते
धर्माचिसवगहनमाते नेणवेल्ह्मणोनि मौन्यमाते पडिले यसबोल्तता ७३
त्रैलोक्यराज्यप्रवासाप गेली याधर्मानिरपा परि नसांडिल्या सत्यवचन

हेसर्वपापघडेना ७४ हाथापुढे निमुरवेपणे मज जिंकिले हुयोधिने
तेथेआलीविदावियचने कायजैसीसांगणा ७५ दोपणेणेशुभक्
आणी देहसांडि आपचमाणी तेथेजैसी नफुटेवाणी तेविसी
असेआपणा ७६ हे देखोनि विरवींकृष्ण गेओनिबोले द्रोपाय
मन शांकसांडे मिस्पयवचन बोले द्रोण्हिनशाकुती ७७
आसावंदि नाहेनिर्दीना मारिकृबोलते तुमचियाहिता
द्रोपमानितिलेसर्वथा पुण्यपरमाणनागविती ७८ युनी
द्रोपदीओकीली हेसर्वपासयबोली ईश्वरनमनेमेवनकी
केरणीनवचेउतम ७९ हे निश्चयकन्यायसभा मुक्तिरहिपर
उभयलोभा ईश्वरपावेनियाशोभा बकेन्यायकरविन

से ८० धृतराष्ट्रससयसांडवला पुत्रलोभेत्र्नेमुकला मि आहि
स्वधर्मे भ्रंशाला संजयसा चारून बोले ८१ विकार गजोनिमारी
हाके द्रौपदि जिंकीली हे त्तटिकेलाहे जिंति नीलणपानि नेपाल
के ल्किपहोत्ति निधारि ८२ अनंतयुगीचूनं नराजे घालुनकु
ळस्त्रिये चिये पैडे चुलखेवो निक्रोयवाजे क्षेमकुआपापाव
ले ८३ धावयासमस्ताचे माय चुलखेव लागु येधुन शकु
नि रूपेहुताशान धृतराष्ट्रमोही लाविला ८४ नाही कोपदिसी
समधु कुळक्षय बोलना शाहु स्पर्षताहो रे विष्यमन्या हुं तो
सर्वधान्येपावे ८५ ऐको निवीहुपाचि वावी गजीनिल्सासेन
श्रोपी लणातिधन्यधन्य जननि तुजचिये कामसयती ८६

६

जयजयकारकरूनि सुरी पुष्पांजुळीवोपिल्या द्रौपदीवरी मांपातुकोनिकुषे
श्वरी भलारेभला ह्मणताती ८७ न्यायबोलतां विचुण अयत्न द्रौपदीच
हस्ताकवी दुःषव्याहस्से उभारुन कोधदृष्टीं पवलोकी ८८ सकुळी देव
तासभास्थानि हारविती यासपसेनि सकुळेश्वयजिंकीलें पणी ध
र्मन्यायसें बोले ८९ तेंहा सर्वकरूनि विकळ ह्मणे हे असत्यवादी सकुळ ॥
आणिकहोतातरीनाहीं काव हंडपावतीमजहस्तें ९० पुरुष ह्मणे हे हा
रविली द्रौपदी सहजदासी जाली तेहा असत्य कैसें करोनि बोली न्याय
सांगा आम्ते ९१ बाळवडिलाते सुरव ह्मणत हा निर्णय द्रौपदी येथ दासी
आणि तास भेआत द्रौपदी हासिनी ९२ येकुपुरुष ते पवित्र हरिणी
द्रौपदी स्पर्शेना जारणी तिचा उच्छेदरवतान यानि मगपन्यांग नाबो

लीजे ९२ नियमानुभाचि पंचपुरुष वस्त्र करिता नाहीं दोष ह्मेणौनि
पांच पांडवांचे दास पत्नी न ह्मे कुरा ९३ ऐकुनाचि वचनें पांचै जे
पीसां डिली वस्त्रें नेवेढी नि भ्रकुत्कांजने संभागणी बैसले ९४ क वक्र
ह्रदी सभा प्रायस कुमार जानु विशाळ सरखें गौर दुर्योधन क्षमा
तुर पांचावि तेदाचि नसे ९५ पाप बुद्धी दुर्योधनु उघडी करुनि
दाविता जानु गदाउच लोनि भीम स्तेनु हस्त लुवो निदावितसे
९७ हे चि जानुरण्याच वारी चुर्ण करीन गदा महरी जैसा क्षोभो
नि वज्रधारी श्रेंगो भंगी शैलाची ९८ हे देखोनि दुरात्म्या ह्मणे वो
द्रौपदा चि येकुमरी ये वोनि बैसे मांडीये वरी हो यथानुरुप दाचि ९९
पाप शब्द पडता श्रवणी हृदई धडके क्रोधाग्नी ह्मणे दुराभया ळकी
वाणी जल्पे तुसी पापीया १०० प्रळय विस्तुमाधा पडे दहीजळ

जीवंसडो कायेपासोनि मरणा दिघडो जाल्याव्पैतुझा १ भिम
करी केवळी गदानोवरीसखुवाधर्थि कि वागनिश्चयेतुजनेमिळी
गोवघटिनिर्धारि २ बहुलेयोजीलेरयालुब्बट आयुष्य वधीचा
अंत्रपाट हानेसारो निबळवरिष्ट लग्न लाविल स्वहस्ती ३ रक्त
हरिक्षाल्पनि मपाव्यक्षतापायपिट्यी स्त्रियामत्तापवाचोध्य
नि सुरवसोहव्या भोगीसी ४ नैगदाघेउनि मांडिवरी रयाम
चक्रीनिवाकुरी भापपारखेदवउनिढुरी मगयेकांतिपडुडेका
१०५ पुढलिजागानहोसीवृद्दा ऐकोनीशापोनिनिंदातुवीहा
दुर्योधनचढलाक्रोधा कावरववळेपापरी ६ मपोजोहाछेदाया
स्त्रे खेडकिंवडक्रागाचे नग्नकराहारावस्त्रे पांचापुरुषादेखता
७ कुंवासनाबोले वचाने कौतुककायपाहासीनयानि वसेहीवे

नियाऽपसेनि नमदाविस्मेने - नामहस्तनोवेणीये सव्यसुंदरा
निरीये रुक्मिणीयामाजीद्वारावतीये मनोकुंतधाडिला ९ जालिस
वीचिनिराशा सांडिलीआम्हवर्गाचिआशा म्हणेसोयरियाहार
कृपेशा द्वाधापरेशामजयेकु १० ऐकुनियानेचपा नी हहर
चिंतिलीघरछामुनी म्हणेधावधावगार्श्रीपती येआकांतिस्वा
मिया ११ पडलिबहुताचेवारणे करिसीबहुताचिसाधने सर्वसां
डोनिमजकारणे येआकांतिपावावे १२ छद्याभील वसुसीजरी य
धापजन्मलेनुस्याउदरी स्नेहेसुभद्रेचेपरी बहिणीम्हणसीपाठीची
१३ परीमजयेवढेभाग्यकैचे मी दासीकिंकरीहेविसाचे पादुकानकी
श्रतिकेचे रजात्नागलेजरीम्हणे १४ नेहीदुर्लभसनकादिका नेथेमी
कीतीयदुनायका मस्तकवोडविपाहोहका शंकरध्यापपनिजांगे १५

पक्षीयानेतुसेनाम ठेउनिकुंटणीस्मरेराम तियेलागीवैकुंठधाम व
सिसीतुवादियले १६ पायस्पर्षेनिमुरारी सिव्ककेलीदिव्यनारी तिये
अहिल्लेचियेसरी मज्ञाउधरीसीघ्रक्ष्या १७ सहस्रच्याग्रामाजीगाद
सांपडेले विबोभाये तेविंतुलेमोकलीधाय ह्ञ्याधावेल्लणेनि १८
हरिसीबहुताचिसंकटे रवेडिसीदासाचिदुघटे तोपुरुषार्थआजीकोठे
आच्छादिलासांगपा १९ सर्व्यापकतुच्यनंत जायसीजीवीचेमनो
गत मासानवुवेचिरतांतें होकायस्पानतुजआले १२० तुझ्यातुचिज
नकुजननि वितगोत्रचकुपायी तुजवेगले नदिसेकोण्ही मजनिवपीसे
यरा २१ तुचिमासीकुळस्वामिणी मानसतुळजापुरवासिनी कोरवम
हिशासुरमर्दिनी धावेपावेधाव्यीया २२ कोरवसभापापीयेडी
नकुहुःशासनेअवघडी देवाकरीहोकुडोविकडी वोढीतागियेलीपे २३

तयाळागिघाल्तुनिउडी झेंडिदिनाचिसाकुडि धावेपावेगा तानडी कु
पासुवागो विठा २४ दुःशासनेशांखवहिला अरयासंतोषवे द्रहळा को
रवसागरीबुडाविला तोकोपाहातिवाढवे १२५ मछरुपीयानाराय
णा धावेपावे मधुसुदना विसांडुनियाचिपावदना समाधानमज
चावे २६ मासास्वधर्मेहरांगीरी ससुदान पडिलाकेरी तयाबुडनया
होउधरी कासवहोईकेशावा २७ मासीळ्ळ्याहे धरचि रसातळानेता
वैरी यम क्राहरुपी याहरी दाढेधरीमतापे २८ कासवदृष्टीच्यवलोका
वे मानपाठीसीघालावे पायपोटिवानघाळावे धावेपावे येकाची २९
मासाभावतो प्रल्हादु निठुरिगांजीतापावळावेदु दानुअहंकारसंभ्रमे
दुडुलनिप्रगटेनरहरी १३० कौरवधर्तनामहितळी हाटिबिपादपाया
नबी वामनरुपीयावनमाळी बळीबंधनालापावावे ३१ मासाभा

वस्त्राणिभली तेचिजमदग्नी रेणुकासती कुंथाद्रशाली कौरवदेती
सत्रासिलीथ्थवनिये ३२ तेनिवडोनिधराभारा फेडिभागविकरवाधरा
द्रौपदिसतिवसधरा पांडवद्विजाअपिली ३३ लाजकारवीकुंथास
ने तेचिसीतायाराक्षा हरलीतेसारघुनंदने शेनापतदेसोडवीं ३४
आतावृथाआरविये तुअचिथ्याग विविसाविया कौरवव्यहकारकाविया
पायातेवीरगडोका ३५ बोधतपीयाजगदिशा कौरवेमांडिलीमा
सीहीसा कृपावरा क्षधापरेशा मापारक्षकमजहोई ३६ सांडुनि
प्रतिहरतेचेवेसना द्रिज्ञावेदिलादयेकरुणा मानेनदेखनोनग्न
स्वरूपेरामजहोई ३७ वलघोनिप्रतापाचियाघोडा पजीसुदर्शनिकाव
खंडा कौरवम्लेछनिहोडा निष्कलंकमजकरी ३८ कौरवरूतुशीलाधरी

मेघवर्षहो तसेभारी अचळक्ष येथ्या गोवर्धनगीरी मजवरीधरी गीरीधरा ३९ माझेमानससरोवरा प्रेमकुव्हारीसुमनोहरा राजहंस रुक्मीणीवरा सदानंदेक्रिडसी १४० आजीगेलासीद्वरवीयागया मुकासुकुंकेवरावया गोविळासी सांडुनिमाया मासीनुवासांडिली ४१ वृंदावनिचेविहारणी छंदोसविषयेसांगातिणी धावेया वेमायबहीणी सेहुलगाविसेहाके ४२ सगुणरुपासकाचे वैजे योगीयाचे समाधीसुखे विश्राम लोसखलणाउनमासे सरपानुतेनहेचि ४३ मातेसीहाटळा निद्रा भक्तबाळकृपाळे पविकुंसोल जिवव्याकुळ तल्लाधीर नहीउभजनपडेची ४४ नेचिधावाकुरी नाहुसा हृदयस्फोइजाहाळामासा। कुंठशोकला

अधोक्षजा तुज वोभा ताप्या क्रांती ४५ तरी जागी न होसी माय
सांगणे ता कुकाय अपिधाउ द्वारावत्तिये प्रेत वो पुपापिया ४६
सर्वी सर्वत्र तुसे ज्ञान सर्व देखणे तुसे नयन आजी का ना दिसी आसु
न येकुडे व्यसन देखसी ४७ तुसे व्यापकु तक्र यजा कै मासे हृदय
कासांडिले येकुडे निर्वाण मांडिले अवोह्छोज ननिये ४८ हवा
तुझे हाक मारु की तुसी कृपेचि सावकी तुवा उपेक्षा जरी केली
तरी मज जीणे काय से ४९ ह्मणे अपराधपाप बहुत तेपे जालासी
दयार हीत तरी तुसे नि नामे ये केव्हारित पर्वत जळति पायाचे ५०
देखोनि सहस्रनामाचे स्तोत्र जीहा केली पुस्त कुपच याकागी मज
तु कां पवित्र भुवनत्र यिस्पेना ५१ नाम घेता तुसी मुनी उभी गळे

स्मरसामग्री तेतुसीब्रीदावळीश्रीपती गळा निपडिलोकेउ
जी ५२ वृत्रेहीरेनिष्पवळ्ळ यथेजालीयागेपाळ नुस्पायया
चिउोळ कोण्पामुरेवच्छवलोकु ५३ ऐसामोपदीसुखपात्रेचा मं
त्रगोगाउसकळासाचा कृष्णातेजसुतेजाचा बाळमानुज्या
परी ५४ तोसगटो निद्दष्याश्रवणी आदळलाहृदयसुवनि ॥
तेथेसुरचनिद्रेच्यास दनि जागरानवुसवचुका ५५ निर्गुण
द्वारक्लापाटणी निर्विकल्पन तरुच्यानि ध्यानतत्परमस्परनि
सेजेमिरवेसमाधी ५६ वैराग्य वसंताचे स्थान चिन्मयमंडप
शेदिव्यमान श्रीकृष्णास्वानंदसदन जेवीकामनरीवाचे
५७ मंगळाचेमंग ळागार सुव्रततरूचासुखागर सुकीहासी

राखतिद्वार तेमंदीरहरीचे ५८ शाब्दसत्ताचिहां सनुवि ह्मा॥
उन्मनियेचखाटाशिरोदका घनचैतन्यसुमनवृष्टिका पर्यंकिनीएं
तीबाणेले ५९ तेपुनि सुखनिद्रा तेविश्रामे पहुडिजे श्रीवच्छा
आमंदामे शांतीरुक्मिणीपादपद्मे संवाहनिताबोधली ६०
आरतुमामा चरणानव्हा जोरें रुबाणवापाणियुगता अनुप
सघ्याराउमेव्हा तेविमिनवाहस्तव्ही ६१ तेज्ञयज्ञान दर्पणी
दिसतिब्रह्माडाचीयाश्रेणी तेचाश्रीयेपाहाततानयानि हेहमा
वतटस्त ६२ तेपेहीक्षीराब्धीशेषशायन स्वईच्छेपहुडलानारा
यणा लक्ष्मीरूपेपैआपण चरणसेवाकरितसे ६३ असोलक्ष्मीना
राधाचरणाते चरणसेवाकरितितेयेथे योगीयाचिउपचारचित्ते

क्षेत्रसंन्यासे राहीली ६४ अतिचिंदनसुपरिमळे नळवाळेयु
न पाणी नळे मर्दनाकुरिता कुचमंडळे सुखानंदे निवतसे १६५
ईंद्रगोपकुचर्णघास चांदवादा खविसमकाळा सळकृतिमुळाकुचाचेघो
ष कुतिकाकुंज्यासा रिखे ६६ उधवराजसभकुजवळांअवळा कीतचर
पकुमळा विश्वरूपे घनसावेळा अमेदमळाप्यवीजे ६७ साति
कुअकुराकुरीगहन विनयेतेना बाळव्यजन सर्वभुतदयाचापा
वन देवाअंगीजाणावे ६८ ब्रह्मविणा ब्रह्मकुमरे घेउनिनारद
ब्रह्मोकारे निश्चाढ्ये सामगायनसुस्वरे ध्यानदारिसावितु ६९
निश्चयमावे येवूनिठे गरुडसादेर सर्वदातिष्ठे सर्वदोपरीकुरुणे
च्यामगटे नादुअवपीपिटिला १७० कीतशब्दराजहंसी उडाण
करोनिचिदाकाशी रिघोनिंछ्यायाचे मानसी नीरांमनडहुळले ७१

१२

किंद्रौपदीसुखव्यापिलेवाया करुणातेजथतिनिक्षण श्रुध्यामचणीरिघोनिपुर्ण हृदयचमीखिउलरले ७२ स्पायतियेराजनार्दना यारखुडिला दक्षणचरण रुक्मीणीह्मणेहेनिधान काहातिचेनिक्षले ७३ सुखाचरुनिपितांबर का दोनिउगलाजगदीश्वर पागीमोकळेकेबरीभार दिव्यकुसुमेसांडिन ७४ पुसलाकस्तुरिचामळवटु कौस्तुभमाळानसावरानिटु गहीवरेदाटलासि कुदिनदयाघ ह्मणउनि १७५ विश्वावलोकीसवहिरवणा नवदेखेगांजी तोपांडवांगना दुःशासनुसोबेवसना निरीहातिधासुटी ७६ बापम ताचिथाकडमोठी लगबगाधावलाजगजेठी मंदहेह्मणेनिपरते लोटी गरुडाच्यापाणिमनाते ७७ मनपवनगरुड जिथे सवरखुरितीपा गेलाग नहीनातुडे श्रीरंग टाकोटाकीजातसे ७८ असीयानानडि धाविनला दौपदिमागेउभारेला नातोहृदइचिमाहना पाशीरा रवावैवारी ७९ आलागेलावाटेमला ह्मणनियेह्मणनियेपाचीहोल

विश्वव्यापकअनंता येणेजाणेअसेना १२० सर्वांतरीजयाअसणे तरयान
लगेधावाकरणे आपणी राहाटे तेतेजाणे सर्वकरणेमनईछा ८१ नारदपुसेभी
मक्तिप्रति लगबगाधावलाश्रीपती कवणकाजावोगुणावंती जाणसीकीसु
जाण ८२ येरीलणेआणे निवाडे पडिलेद्रौपदियेसाकुडे स्नेहेबहिणी चिये
चाडे धाविरपणधाविनला ८३ अपारप्रेमभक्तांचेपिसे नह्मणेसानेथोर
बैसे नामस्मरताअतिआवेशे धावेनिजायसाप्रती ८४ साधुजनांचे
प्रतिपाळण सेवकांचेसंरक्षण करावयादुष्टाचेदंडण नानाअवतारघेत
से ८५ पांडवाचियेआवडी धावोनगेलाहोतातडी असोअनाथबंधु
प्रौढी द्रौपदिपाशीउभागेला ८६ अणेथासुदितापाटोळा होईलमगी
निर्विषवळा बैसीयाकाकुळतिवेळवळा कृपाळुपाउसपार ८७
वैरीयाच्याउभयकरी पीतांबरटाकीद्रौपदीवरी विशुनरूपनेसीया
परी सभेवरीउजेडु ८८ तोसुवासनसंदेगगनी आल्हादलीयासेसेनि

लणेपावलाचक्रपाणी आतानमियेवुक्तिकाळा ८९ पीतांबरद्देवोनिर
ही धनजीपावलेपोटि अनुजारवुणदाविबोटी असेजगजेगीपावला९०
विदुरेदेखोनद्रष्टावसन अस्रुधाराश्रवतिनयन अहेभावेद्दाटलापुर्ण
मननिमग्नक्षीदृष्णी ९१ मिष्मबोधलाहृदयकमळी लणेईसपावलावन
माळी आजीच्यानतेहोतिकाळी कौरवाचिनिर्धारि ९२ तवदुर्योधनच
ढलाक्रोधा लणेरेदुःशासनामंदा व्याप्तुनिदुष्टपापमदा नग्नहातेनव्क
रिसी ९३ तेणेआसुडिलेवसन तवच्यातटाविलेकुनवर्ण तेळीच्याळादु
नियाचरणे भावमस्तकाशाकिले ९४ लणातिकृष्णलेक्षिचरित्र नेसली
वस्त्रापाडवस्त्र तेहिफेडिताविचित्र कितिनिघतिपाहादा ९५ रागेफे
डिताश्रुपुरु तवमाजीदेखेक्षिरोदकु तेहिवोढीतवक्षेतुकु जासवना
याताळी ९६ तेहिच्यासुडिताचवेगी देखेदाळीबीकुसुमरंगी तयाच्या
सुडिताक्षगेमगी ~~पुढे~~ अजरनारीपाटाउ ९७ तोहिच्यासुडिताचवेगी

सुध

देखेदाडीबी कुसुमरंगी ।। तेहिफेडि ती अपवीत्र नवमासारी देखेत ग
रोवस्त्र जडितपाल विचिचीत्र हंस मयोरे रेखोली ९८ हावेपडो निदुःशा
सन रागे अधर चाविलेदश्शान उभयहस्ती प्रसादवसन लागवेगीथा
सुडी ९९ सभाजाली लरवचरवीता विचित्र पातीटाकुविसरले नेत्र दे
खती वस्त्राहुनि वस्त्र मोलगाच्ये दिसतसे २०० येकुपालाराकुसुमवर्णी
सेंदुरे कुंकुंआवर्णी सतोसब्कुमच्छ वर्णी माणीकुवर्णी पिटकुवे १ चंप
कुकेशरपाजयीचे सुवर्ण केतकी हिव्हरंगाचे सहस्रफाकुडीयाकुलाचे पी
तवर्णी उसवे २ निलोत्पल कुसुकुरंगाचे हाविजासिपुष्पप्रभेचे तमाव्हर
साव्हदव्हवर्णीचे पाचुपदराचे साउलो २०२ येकु मधुकर वर्णी कोव्हे कॉ
गीकुरवनसोनसव्हे पोलविरेखवीली मुक्ताफळे वाढो गरासारीरवी ४
ईदनिळआंकुव्हवर्णी केशरकोकिळकुसुरीवर्णी पदरीपव्हरागाचे मणी ।।
रक्तविणमाणीके २०५

१०

कुंपसमुसीवोपदिपत्ति चंद्रमंडळीसावर्णाकिली तारकाचुर्णावरी
घोटाविली तेवीअमेसखक्रति ६ काश्मीरखालेलरचलखीत कर्द
कीरंभाऐगेवश्चेत शिरूवर्पासिवच्यारहीत वस्त्रेअपारनिघाली ७ -----
धनुरपुष्पेपुंडरिकेसिंदुरवर्यादेखे अनुकेरोपनगटीऐसी चोखे
------------ हंसपवखेमघमघीत ८ सुवर्णतगटीईंद्रगोप माणिकुरगे
रेखिलीअनुप आंबुदळीहाविलीवोप गोलअमोलवरते ९ चित्रवनखु
बेचुनडीया केरबकुव्हारिचौकुडिया भरताजालीयाचुनडीया नवसा
डियाकुसुंबी २१० मंजीटवोजीरुधारीवट गेरुमजातीचेपटणीघोट गो
हाटाटिचेखुदपुट चंद्रकीपासारीरवि ११ मुगीपोफळीलाजीबळ सेव
तिवेजागीसोज्वळ विकोपपापेचिपातळे अतीमवाळशोभती १२
अनघ्यकिनकुपात्रवेलिचि चित्रविचित्रभक्तीपुतळीयाची कुसुमचुची
साजीरी १२ बोटधारीयाकुनारे क्रिमीरसुनारेखोलारे कलंबीगर्भ

सुने दाहा तारे वैराग राचि तोळने १४ काळेचुपि लेहु व्हाइल समर्थ गी
धवधवित पटकुळ वसने संखेरही त पागे वाटीनिघ तानी २१५ गंगा
सागरचंद्रकुळा तेजे गोपति सुर्यक्रिच्या नवविधारसाचि यमाळा येकुमेक
सुवर्णी १६ तिलगत्री गुळ मल्यारिची सौरठ कोशाळ वेद्दमीची गो
र्जुर बंगाळीची बहुवर्णाची हो १७ सप्तद्विपावतिची वस्त्रे छपने देशी
चीविचित्रे श्रीहर्षाहस्ति चिपवित्रे पवित्र प्रायपडियेळी १८ विष्णु
कुर सहस्त्रनामे रेखिली ऐसीवस्त्रे तमे हीरी देखुन विदुरभीष्मे
ब्रह्मादिके ल्हाजेती १९ मत्स्य कुर्म वराह व्यक्ती नृसिंह वामन भार्गव मुनी
रामकृष्ण बौध्य कल्कि कौरुपाचि पटकुळे २२० मेरु पृथ्वी द्वीप खंडे
स्वर्गपाताळ नव निधाने भुगोळ वक्राकृतिउदंडे रेखीत वस्त्रे नेसाली
२१ गोपीगोपाळ वत्स धेनु येमुनागोकुळ गोवर्धनु वृंदावनि वाजवि

१५

वेणु राधीकारमणुरेखीला असे २२ शंकरपार्वतीनंदकेश्वर गंगा
गणेशकुमारवर रेखि लाकैलासगीरीवर ऐसा विश्वे देखीली २३
मनुष्याहापातलायेथे वस्ती हा पीला संकेत तेने पोनिश्चव धेला केला न
वेस्त्रे शोभायुक्त विले २४ शंखचक्रगदापद्मी असे उमटलेवस्त्री नमी
भारती पडले ते संग्रामी भविष्यचित्री आणावित २२५ माहानुभाव
वैसलेध्यानि योगीयो न्यासी आसनी तपश्चर्य करिती मुनि हेहीव
लेनिघाली २६ बापेवरा चक्रपाणी आणिला पेरगचिया भरणी
स्नेहेंवुसाविली वहीपी चिटविलेवेरीया २७ गोरवा निपंढवपनिता
पाललआणिला वेरीयामाथा अश्रुस्रतो हि नदिसेरीना नेघमुखवत
केले ते २८ आही कदेखा निप्रचंड सोडिले ब्रह्मांडाचे दिंड वस्त्रे वोपित उदं
ड केले खोशेरा नवरवे २९ वैकुंठराजे पेरीचा चाटा गोकुली कापडाचिया

मोटा द्रौपदी दुःशासन नाभाटा बोवाबुनि देमेसे २० देवनेसविव
नेतहस्ती दोभुजाच्याफेडिलकिती मेदहौदुःशासेनाचिराकी व
वसंपतितुम्हाजे ३१ गत्याकादुर्जनाचा तवकु वस्त्रेगणीतानखुवले
वउघडेनपडेचियगुह्यनरवनदिसेचिसुरवधपवित्रा ३२ स्यावर
पाचापीतांबर सेकटिनेसविष्यादवेंद्र तेजाग्रेमासादिनकर कोनावी
सुप्रवळदिसी ३३ सणेयासीलाविताहात कोरिनदुष्टयानिस्याणे सु
देष्टेनआगणीत होतेवसवीलेतातडी ३४ नेत्रिधडकेवेस्यानर
दुर्योधनीबोबाधर चाउनितुवळशीचाभीयकर कोरवानेकहु
नि ३५ हेदेखोनिविदुरमनें हावितानालाकुरवधाते मिळ
लेपेजमापाते हेमजुवासुनिपडेना २३६

मगम्हणेऐसाविचारस्वामी कायनिर्वाणिपाहासी पापासुनि ब्रह्मां
डहाहायेस्वामी होतोसमयोपातला ३७ होईपरता दुःशासना ।
ना तवद्रौपदिचियावस्त्रा आसेचालकीया दुर्जना विष्णुमहिमा
नेणवे ३८ दुचकुबैसला दुर्योधना हातवारीलें दुःशासना म्हणे हे
वस्त्रेमारनाना भांडारें रहीगेवारे ३९ तवपैकुहि न दिसेतेपेले
विधानिधानश्रमात्याते कीविश्वब्रम्ह हेप्परसा नातसे दृश्यमैकसे

कु

ना २४० तवजंबुकुळुकाचेंशब्द यरूपशाकेनउठिले विरोध
अवचिन्हम्हणति जान वेद माहात्म्यरिष्टदिसताहे ४१ समान ।
पडुनगरजानि स्त्रवनिस्त्र विजे यासुसेनी कौरवातेनिदाकचनि
रापदेतिसमस्त ४२ काळगीतरुदातुम्हउम्हटे भीमाफरलाक्रोध
अचाट बाहस्फुरति अधरफुटे हातखातसे करकुरा २४३

अणोपरियेसाप्रतिरूपोनरा बोलिलाबोलनकुरिखदा नरीअयोग
तिहोकापितय समपुर्वजामास्रीया ४३ जेयेस्वषकेलापांचाळी
तेभुजाउपडोनिसमुखी दुःशासनाच्यावक्षस्थळी छेत्रेपाडिन
घोते ४४ नकुरिस्कोह कोचेश्राबान नरीजीताचिप्रेतकापाषाणास
स्पाहिकाच्यध पतन होउसरेनेम्हणतसे ४५ गजबजीउगीळ
सभास्थानि रजुबषाविहरेवातिनयानि रहितस्वानरापभध्वनि दा
जासहनिउठेले ४६ हृदयपिटेनिउभयकरी बोले आक्रोशे गांधारी
दुर्योधनागदामहरी निमाळासीनिधारी ४७ भयपावोनिभगाय
पार प्रधानक्षुराजेश्वर मधुरा नचीमनोहर पांडवाचेकरितसे ४८
पाचारुनिहीपाचजण आदरेदिधलेआलिंगन म्हणे धर्मातुसे
मनकपटरहीतमीजाण ४९ मजलागीहोउनिस्नेहाळु ।

१२

नागविमकुत्राचेकुटिंचु तुमचिराजलक्ष्मीअचळु असोतुम्हातेअक्षई २५०
पाचारुनियापांचाळी मोळस्पर्शलेनिजचुरतळी म्हणेपचिचेहृदयकु
मळी व्यथाकाहीनागविजे ५१ भुत्रामाजीतुमुरवरणी तुझीयेपावये
निर्मळगुणी कौरवाकुळिकुळतारिणी मिसंतुष्टसर्वदा ५२ इछायमेक
जेमानसी तेवरमागेमजपासी सकळऐश्वर्यगुणेवुरासी तुसोचिय
सेजापपा ५३ द्रौपदीम्हणेजीमामा कुबबाळकाकुळक्षमा पाचगना
रहासनामा पासुनिसुकळरावे ५४ प्रतिवध्यादिमासेपुत्र होतेम्हणा
वेदासकुमर हामजदेउनिप्रथमवर गोरविलेपाहीजे २५५ दिध
लेम्हणोनिम्हणेराजा आणिकवरमागेतुजा विचारुनिद्रौपदीम्हणजा॥
वाक्यबोलेवडिलासी ५६ धनुरपासहीतरथ चुतपयापासुनिमुक्तपा
चिपांडवपृथ्वीआत स्वछेसतांविचरत ५७ अवस्यम्हणेकौरवनाथ

अपोप रिये सा प्रतिरूपो नरा बोलिला बोलन कुरि स्वरा नरी अयोग
सि होका पितय सस पुर्व मा मा सीया ४३ जेथे स्पर्श केला पांचाळी
ते भुज उपडे निसमुळी दुःशासनाच्या वक्षस्थळी धीरे पाडिन
घाते ४४ न करि रणी हदर कांचे प्राशन नरी जीत चित्र ते का पाप ठापि
रूपादिक आच्छ पतन होउ हेसरे ने अपातसे ४५ गजबजीउ गीव
सभास्थानि रखुवर्षा वदे स्वाति नयनि रुधिर तस्वान रापमच्यानि वा
जस द्रुतिउ देते ४६ हृदयपिटे मि उभय कुरी बोले आम्ही रोगधारी
दुर्योधनागदा प्रहरी निमाला सी निधरिरी ४७ भय पावो नि मग आ
पार प्रपत्न धुराजेश्वर मधुरे सनरीमनोहर पांडवाचे कुरितसे ४८
पांचाळ नि हीपाचजण आ दरे दिये के आदिगण धर्म तुसे
मन कपट रहीत मीजाण ४९ मज [illegible] वहावु ।

नागविमपुत्रांचे कुटिल तुमचि राजलक्ष्मी अचळ असो तुम्हांते यश ई २५०
पावार निपापांचा वी मी व्रुस्पर्षे निजपूरलक्ष्मी स्वपिपवि ये हृदय वृ
मधी व्यथा काही नागविजे ५१ मुक्तमाझी सुसुरकरणी तुम्ही येपविचे
निर्मळगुणी कौरवाकुळ विकुळतारिणी मिसंतुष्ट सर्वदा ५२ इच्छाय सेके
ले मानसी तेवर मागे मजपासी सकळ ऐश्वर्य गुणे कुशली तुम्हांचिय
से जाणपा ५३ द्रौपदी म्हणे जी माम्हा कुळवाळका कुळलक्ष्मा पाच भ्रता
र दासना मापासुनि सुटकुरावे ५४ प्रतिवंध्यादि माझे पुत्र हे न म्हणा
वे दासकुमर हा मज देउनि प्रथम वर गौरविले पाहिजे २५५ दिध
ले म्हणे नि म्हणे राजा आणिक वर मागे तुजा विचारूनि द्रौपदी म्हणे जी
ना ब्रह्म बोले वडिलासी ५६ धनुरूपा सहीत रथ चुतपणापासुनि मुक्त पा
चि पांडव पृथ्वी आत स्वइच्छे समस्त विचरत ५७ अवश्य म्हणे कौरवनाथ

अपोपरियेसप्रतिष्ठोनरा बोलिलाबोलनकुरिखचा नरीअयोग
तिहोकापितय समपुर्वजामासीया ४३ जेणेस्यपमुख्यापांचाळी
तेभुजउपडेनिसमुखी दुःशासनाच्यावक्षस्थळी छीद्रेपाडीन
घोते ४४ नकुरिरक्तोदकाचेश्चाशन नरीजीतचित्रसेनकापापाशपाश
रुपाहिकाबध पतन होइसरेनेम्हणतसे २४५ गजबजीउगीत
समास्थानि रुखवर्ष विहेरवतिनपानि रुहितस्वानराषभच्यानि रा
जससहनिउ देतले ४६ दुहयपितेनिउभयकुरी बोलेआकोशगांधारी
दुर्योधनागदामहरी निमाळासीनिधरी ४७ भयपावोनिभगळ
पार ऋपानस्मुराजेश्वर मधुरी नरीमनोहर पांडवाचेकुरितसे ४८
पांचाळनिहीपाचजय बाहेरेदिधले आलिंगण म्हणेधर्मानुस
मन कपटरहीतमीजाय ४९ मजलागीहोउनिस्नेहाळु ।

१२

नागविमसुत्राचेकुटिखु तुमचिराजलक्ष्मी अचळु असो तुम्हा तेप्रसाद २५०
पाचारूनियापांचाळी मोक्षस्पर्शलेनिजधुरूनळी म्हणेपरिचिगेहद्वय कु
मधी व्यपाक्रहीनाग विजे ५१ गुरुमामाडीलुसुरवरणी तुम्हीयेपविये
निर्मळगुणी कोरवाकु विकुळतारिणी मिसंतुष्ट सवदा ५२ इछाग्रसेल
जेमानसी नेवर मागेमजपासी सवळरैश्वर्य गुणेचुरासी तुम्हाचिस
सेजायपा ५३ द्रोपदीह्मणेश्रीमामा कुरुबाळका कुळ ह्मा पाचभ्रता
र ह्मसनामा पासुनिमुकुकरावे ५४ प्रतिवध्यादिमासेपुत्र हेनह्मणा
वेदासकुमर हामजदेउनि प्रथमवर गोरविलेपाहीजे २५५ दिध
लेह्मणोनि ह्मणेराजा आणिकवरमागे दुजा विचारूनि द्रोपदीह्मणे सुजा॥
वाक्यबोलेवडिलासी ५६ धनुरूपा सहीतरथ चुतपयापासुनिमुक्त पा
चिपांडवपृथ्वीआत स्वछंदेमलाविचरत ५७ अवश्यह्मणे कौरवनाथ

त्रितियवरम्हणोनिहारितं येरीलपणेवहुत्यापं आतानकुरिसवैषा ५८
वरयेकुचिविवेखवयांति वरह्येवोलोजेत्यीयेते वरतंवपक्षीचि याते।
श्रालपातेरातवर ५९ यालागीमागयेपुरेआता लपणानिचर
पीडेविलमाया राजालपणेमाय्यसरीता अक्षयडक्षवाहे ६०
उपहासेनिरायेयरमणे पुरूषाचाहाता पुरुषचिहे रालीक्षीयेजा
लियाजाये स्त्रियेचिनिउपाय ६१ पुरुषवाबंधनिपडिले।
स्त्रीभ्रयालिसुकुजाले येसीक्षीतीजोडोनिजाले तेविधन्यसंसा
री ६२ दोपरिनव्हेहेतोवारवरी अमृतिक्षेचासमुद्रहुरी पुरुष
पडिलेतेनिधारी ज्याअवनीवातारिले ६३ पुरुषजालेनिक्षपीरी
जारकुमीभिवतेभारी तपेपुरुषातेपाशीघरी होहितैसेचिदिसतसे ६४

१८

अर्जुनह्मणेरेकौ व्हिकुप्रचा राष्ट्ररूपेनाडिसीराचा सकुळक्षाघला
सुपवित्रा तुजचिसाजेयेखाते २६५ कुळउपहारीरूपसा गर्भाधिहि
पाविडोवसा राजहंसातेकोव्हसा वायसह्मणेपापरी ६६ क्षित्रिय
आणीपवित्रविद्या चुकुवितिष्यास्कातिक्रमबाधा पाववितिपरम
पद्या साक्षदेतिपुरापे ६७ कीकंकीवापुरुषगाढे सहडेवुळोये
घा ईतिपुढे अक्षव्हसेतुह्मतोंडे कायघातात्मनुवाढु ६८ हारावतिचि
कुळदेवता स्मरोनिनवसीलेशत्रुघाता ह्मणेपुरउमनोरथा कुळ
देयदयाळु ६९ अवलोकोनियाकुयाते मग्याकुळविलाविरपर्थी
स्मरस्वपर्णोनियाहाते ह्मणेआटवअसोदि २७० धर्मराजह्मणेता
ता प्रसन्नमुखनेईध्याना तुह्मीयासपातेनहता वेदप्रमाणयामुते

आम्हीअसावेकुवंशीरी दुर्वणेस्याविकृसाविवस्ती आपदासंपदा
उभयसती शोणतेआम्हीभोगये ७२ संतोषे निष्ठुर नंदन करी
धर्मचिश्रोनवन पुत्रा तु निज निधान धुत्रामाजी मिमानी ७३
मास्थापरधरोनिया स्त्रा स्वस्तकुरोनिहृदयधवस्ता गमनकु
रावेरीप्रसा राज्यसनाथ्यापुढीय ७४ भजवसीठेउनियाद
ह्री काहीनाठवावेपोटी भजप्रंथातेधरोनिबोटी मोक्षमार्ग
लावावे २७५ आपुलेराज्यसंपतिधन भोगोनिकुरी द्विजपाव
प वृद्धपिताचक्षुहीय भजवरीकृत्याप्रसुदे ७६ आतबोनी
याचुनकुरपी गमनकुरावेस्वच्छ्त्रा प्रती नमस्कारनिपाचेमुती
राज्यसह स्त्राचारिले ७७ वृद्धामातायाइपस्नेनि स्थारुदयेकास

१९

नि गमन करिता देखोनि जनी परम अल्हाद मानिला ७८ याप
रीपुर्वे चि तें संपेल्ले पुढां कपीजे आनुचुत जे वीक्राभोजन जालीया
वीत महाकेश उपजवी ७९ लपुउन या जनाच्या हृदयी कुश्री
जालियाचें नवमेटी अपेहोईल ते पाहावे हृदयी कौतुकमासी
येलिकेचे २८० आता नरोभ्रता राचे सुख अखलास संसार
वासीचे दुःख न वाटे ने विलुश्री हरि खभोग मासे निचिंतन
८१ सभापर्व रसचिदंग्दे व्यासभारत अपेसिवादे लीलाविश्वे
सरप्रसादे मुक्तेश्वरकवि वदे २८२ इति श्री माहाभारते सभा
पर्वणी पुर्व चुत सभा सोत्राम पंचदशो ध्याय: ।। श्री रामचंद्रा
र्पणमस्तु ।। अध्याय १५ ।। श्री शुभं भवतु ।। श्री श्री श्री

२०

श्रीगणेशायनमः राज्यसंपदाआणीवैभव देउनिबोळविले पांडव हे
देखोनी कौरवसर्व कासाविसमानसी १ भयकंपीतदुःशासन येउनीसां
गेदुर्योधना मेळउनिशकुनिकर्णा ह्मणतिमरणपातले २ कष्टेसाधीले
माहाकळ तेंदध्येकेले सर्वनीर्फळ शत्रुउंवचनिमाहाव्याळ तेचिके टि
सुटलो ३ राज्यसेनाशस्त्रास्त्री जीलसोडीले पांडववैरी तेपेटोनीमाह
मारी नीर्मुळकरीतीलआमुते ४ वैद्यपातलेरायाप्रती ह्मणतीचडिल
होतुंमचेयुक्ति पापकर्मेचोरीलिशांति जालिजाणकुळाते ५ दुखवो
निसुडिनातक्षका पुरीप्रवेशोनिभंगीनौका रहीलावोनिपावका मा
जिजैसेपहुडणे ६ तैसेचतुजजालेयेथे साधिलेसोडिलापांडवाते तु
सावैरानुसेनिहाते क्षयोजालाजाणपा ७ पुढतिपान्नारीधर्मरा
वो तोजिंतल्यामगआपावो मांडुद्युताचाडावो भयनाहीकळोंती ८

नेमेद्वादषवरुषेवरी आरण्यवासुआजिनांबरी नेराचिपाहोमासारी
नष्टचर्यआसावें ९ जरिआकुमाळप्रगटहोती बारावरुषेवनवास
पुढति आज्ञातवासक्रमुनीयेती राज्यनगरामागुते १० जरिआमु
तेआलिहारि तरिनेमी त्यानेमुचारारि आलाधर्मातिपाचारि विलंबे
डुरआंतरती ११ द्युतविद्येचेंकपट मसे शकुनिजाणेहारिजैते वध्यत्त्व
णेहेनकळेमाते आवडेनेकरितसा १२ तुटलेसांडुनकोवैर विसावापे
ठविवें करुनिआविद्योचासंव्हार मजहिप्राणघेतसा १३ शकुनिह्मणे
ऐकेकुरावा येकडावोसाधेसकळा ऐनुकेनिभोगीराज्यआढळ उत्तान
पालासारिखे १४ वदेगांधारिसुदुःखि पुत्रनव्हेहाव्हुघातकि राया
होउनियाविवेकि द्युतवर्जामागुतें १५ याचेजन्मकाळिंचेचिन्ह जाणा
निचबोलिलोवचन तेचिप्रतीतिपाहातीलनयन कुळक्षयोदेखता १६

ध्यानर   १

जयद्रथ

वी

द्रोणबाल्हिकसोमदत्त गौतमविदुरसोमदत्त वैश्यपुत्रहीलणेघात या

चविचारेंसर्वांचा १७ भुरिश्रवा भीष्मकर्णी वाळूनिहातीधरीलिचरण ह्मण

तिसांहेमुर्खपण पांडवानाणामाघारें १८ बोलेदुर्योधन निशंक सकळ

हिंसाचानायक स्वहितजाणेनिआवश्यक हेचिकर्तव्यआमुतें १९ चीत्तिनिरो

पिष्टहस्ती वैरिवधावेनानायुक्ति साधिलेसीशेंतुउक्ति तेआत्मघातकीजा

णावे २० आम्हदेखोनिचौघामनि राजाह्मणेहरेश्वरकरणी बळकारेंप

डतीप्रळयाग्नि हाआधीकावकर्मांचा २१ ईश्वरकाळकरणीपुढें प्रयत्नका

यसेबापुडें कर्मेवोडवलेलेमोडे हेआघटिलसर्वथा २२ प्रतिकामिकथा

वोनिवेगें ह्मणेधर्माप्रतिरीजे मागें वडिलिपाचारीलेआंगे पुढतीद्युतखे

ळावया २३ प्रतिकालागीह्मणतु सबंधुपाचारिपंडुसुत पुढतीखेळुनी

भोगीत केलेकर्मआपुले २४ घातलिआसेआपुलीआण तुजतंवनाली

तेमेद्वादषवरुषेवरी आरण्यवासुआजिनांबरी तेराविपाहोमासारी
नष्टचर्यआसावें ९ जरिआह्मु माळप्रगट होती बारावरुषेवनवास
पुढती आज्ञातवासकमुनीयेती राज्यनगरामागुते १० जरिआमु
तेआलिहारि तरितेमी ज्ञानेमुचारारि आलाधर्मालेपाचारि विलंबे
डुरआंतरती ११ खुलविद्येन्चेकपटमचे राकुनिजाणेहारिजैसे वध्धल
णेहेनकळेमाते आवडेनेकरितसा १२ तुटलेसांडुनकोवैर विसांमापे
टविवै कसनिआविर्द्धेचासंव्हार मजहिप्राणघेतसा १३ राकुनिह्मणे

श्चानर ... १

औकहुराळा येकजवोसाधेस्कद्धा ईनुकेनिभोगीराज्यआढळ उत्तान
पालासारिखे १४ वदेगांधारिसुदुःखि पुत्रनव्हेहाहुवघातकि राया
होउनियाविवेकि खुलवर्जामागुते १५ याचेजन्मकाळिचे चिन्ह जाणा
निचबोलिलोवचन तेचिप्रतीतिपाहातीलनयन कुळक्षयोदेखता १६

जयद्रथ

द्रोणबाल्हिकसोमदत्त गौतम विदुर सोमदत्त वैश्यपुत्र होलणे घात या

वी चविचारें सर्वांचा १७ भुरिश्रवा भीष्मकर्ण वारुनि हाती धरी तिचरण ह्मण

ति सांडा मुर्खपण पांडवानाणामाघारें १८ बोले दुर्योधन निःशंक सकळ

हिरप्याचा नायक त्यहितजाणे निआवश्यक हे चिकर्तव्य आमुतें १९ चीत्ति निरो

पिल्हस्ती वैरिवधावेनानायुक्ति साधिले सैरिंध्री उक्ति तेआत्मघातकीजा

णावे २० आग्नहदे खो निचौघामनि राजा ह्मणे हे ईश्वरकरणी बळत्कारें प

उती प्रळयाग्नि हा आधी कावकर्मांचा २१ ईश्वरकाळकरणीपुढे प्रयत्नका

यसेबापुडे कर्मे वोडवले ले मोडे हे आघटित सर्वथा २२ मतिकामिकथ्या

वोनि वेगें ह्मणे धर्मा फिरीजे मागें वडिलि पाचारीले आंगें पुढली घुतखे

ळावया २३ मतिकालागी ह्मणतु सबंधु पाचारि पंडुसुत पुढली खेळुनी

भोगीत केले कर्म आपुले २४ घात लिआसे आपुली आण तुजतें वताला

त्ताम्रमाण घेउनि पिलयाचें दर्षण नगरश्चेल्ललेकरांवें २५ सीघ्रगमन घ
डेपुढति विकल्पना धरिजेयेआर्थी क्लेषउपोषणाचे आंति सुखपारणेस्वभा
वें २६ द्वादषानंतरे त्रयोदसी गृहभोग खंडितिसायासी गेलें त्ताघडेच
तुर्दसी आजमुहुर्तप्रयाण्या २७ धर्मराजपात्तलाखुणें म्हणेहे विस्णुमा
येचेकारण ज्यालागीमनुष्यलोकायेणे देहेधरणेकुरुकुळिं २८ उतरावया
भुभारातें आवत्तार धरीला श्रीकृष्णनाथें तेंकार्य पांडवांचेनीहातें संपादिलें
पाहिजे २९ यासीकारण कपटद्युत तुटोनीसाधीलें खरील नघेनम्हणता
नसुटे येथे जेकोविधिनेलिहीलेंआसे ३० निरोधाकिजेभीमार्जुनें म्हण
तिपुढलिकासयाजाणे कायआनर्थचीतीलायेण हेलत्खलानेणवें ३१ लट
कामारकेकनकहारण जाणलाभ्रमत्ता रघुनंदन तेंविपरत्तोनिपांचही
जन कौरवसभेपातले ३२ मवेशाकरीताआधर्मसभें कुटिळसन्माने

टाकलेउभे दुर्योधनु राज्यलोभें शकुनिचेमुखेआनुवादुं ३३ धर्मराया
परिसीजेबोला येकुउपायसेवटजाला हारिजीतिजोनेमीला तोनेमुप
रिसेसुपवित्रा ३४ आलीहारिवीलीयापणा करुनिचमैबरेवसना
द्वादशावर्षेशोवनेवना केहमुळेकवहारी ३५ त्रयोदशावर्षामाजीनीगुती
गुप्तआसावेस्वजनजाति प्रगटजालेतरिमागुती बारावरुषेवनवासु
३६ आ‌स्रातकमोनीनेशंचे मगसंतोषेनगरायांचे हेचितुहिशिक्षिका
रोचे हारिआंगाआलिया ३७ धर्मविचारिहृदयांत मागेसरताहीनसे
पुरुषार्थ होणारपातलेबळिवंत तेचिआलाहोतसे ३८ शकुनिढाळुनी
पाफांसे आसुष्पपाणीतळिघासे जीतीलरेम्हणउनिहांसे गद्गदाटे
तेकाळि ३९ दुर्जनपिटितियेकवळी कुर्णहांसेगद्दारोळी दुर्योधनाच्या
उउळि म्हणतिगुढियाउभारा ४० कौरवगर्जतीजयजयकारी त्रा

हाटिलियानिशानभेरि राज्येजालेयेकछत्रि तेणेआल्हादगोमज्या ७१
पांडवापातल्यापराजयो कालिमातमेंव्यापिलासुर्यो कल्पांतिंचामळयचा
यो सउसजटेसुटला ७२ कांपोलागलीधरावृष्टी उल्कपातजालेवृ
ष्टि गगनिहुनिरक्तवृष्टि होतिजालिआपार ७३ संतोषनधरेदुशासना
ह्मणेरेकौंतयायेमनंदना भयानकेलेपाहिजेवना कांविलंबुद्दीसतसे ७४
फेडुनियाराज्यवसना आंगीवेष्टावल्कलांजना रक्षेनेलेपुनियावदना नि
घावेगेवनवासा ७५ औश्वर्येरंजन्वेमस्तकि देखोनिबोलिजनरनायकि धंन्य
पांडवहेत्रैलोकि उपमेआणिआसना ७६ तेआजिनिर्फळरांडलिकत्वषा
ल्गणकाआर्कमुळ चर्मभयमंगविशाळ प्राणहिनज्यापरि ७७ चंदयाविध्या
निघुत्रिकनल भग्नभाजनखोंकरलल् शुष्कतजागकेराभारल् स्मशान
भुमिकेज्यापरि ७८ तेंविआजिदिसतसेजेव्हां आयदरोनेघातलिमाळा जा

भाग्येवंनिच्या गोवेंगुणा समान ह्मणति समस्ते ४९ विजनिं दरिद्रियाचेम
त पडिलियाकोपिन घालिहात काकजंबुकाहोयभक्ष तें चिनुह्मिकें चौरा
ते ५० दरिद्रि समुद्राआतौते पडिलेआतानयेतिवरूते ऐसेजाणोनि
ओपदिते हीतविच्यार सांगतसे ५१ रात्रामाजिकौरवरायां वरूनियावो
पिकाया वनाजाउनयेवांया· क्लेशकांहिनभोगि ५२ बळलावण्यभाग्यवंत
आलिबंधुयेकरात त्यामाजीआवडे त्वरितं वल्लभकरि सुजाणे ५३ तुंस
कुमारराज्यकुमारि कष्टभोगीसीवनांतरी क्लीबदरिद्रिनतासरी पांडवस्था
गीपरौते ५४ पांडवसभाग्यमानुनिहृष्टि ओपद्रे द्विधाल्हिहे गौरवी तेआ
जिपणाचियेसेवटि रंकभाग्य भासती ५५ हेऐकोनि भीमसेन श्रृंगाकाम
लिपंच्यानन गर्जेले साडुशासन लक्षुनियाबोलति ५६ कपटद्युतविद्या
बळें पांडवजिंतीले सौबळें हेश्वाघ्यलेचि विशालरूफळें सेउनिआमरखें

मानिसी ५७ ह्मणे निमर्यादा नाहिलोंडा बोलोन येते बोलसी मुठा रति
च्या आगणी तूं ढलूटा बसमारी ज्यापरि ५८ मासी येहा जिची निखटरा
स्ये खंडविखंड होलागात्रें याची प्रतिती आपुल्यानेत्रें देखसी आणी
भोगीसी ५९ पुढें संग्रामीं आजिचे खुलि जे जे तुमचीं पक्षपाति तितुके
निवाटि नगदा घांति येमसदनि बेसविन ६० शब्दशास्त्राचीं उसाणी
लोहोशास्त्रें फेडिण धरणी सदेतजिव्हा छेदुनि फळदावीन निर्दैवे ६१
हे चिराउनि आंगवन राणि मारिण आवघेजन हो चि मासे प्रतीज्ञा पण
होन घाल हे कोरी ६२ पांचै पुरुष कुळवसनि उदित जाले वनप्रयाणी
दुशासनेसी बंधु श्रेणी न त्य करिति संतोषे ६३ पांचै जन चालति पारि
कौरव ह्मणति गाय गाय आजा माय आला कार्य पुरुषार्थ लेदाखविती ६४
ऐकोनि आवेशा न धरवे भीमा ह्मणे रे धृतराष्ट्र पुत्र आधमा तुसीया

छेदुनि सीर पक्षां ॥ बांधि वोपीन भुजा नें ॥६५॥ तुसे नि रक्तोदकें जाण ॥
प्रोक्षि लिंग आभीषिंचन ॥ न करितां तरि भीमसेन ॥ नव्हे नंदन कोंती
चा ॥६६॥ सिंह गर्जना भीमसेन ॥ चालला मागें दुर्योधन ॥ वो कुंडे करोनी ग
चरण ॥ उपहांसो नि बोलतु ॥६७॥ चे ष्टा कुंचे ष्टा वक्र गमन ॥ दाखवि वोकु
नि याची ष्ठ ॥ हे देखोनी दुर्जन जन ॥ कोरव पक्षि हांसती ॥६८॥ आभ्रपर
तोनि पाहे मागें ॥ तें चि भीदे खता रागें ॥ वर्षाव काळिकां गर्जे जैसे घ ॥ तेंचि गर्जो
जोनि बोलतु ॥६९॥ छेदुनि दुर्योधनाचि मोळि ॥ सिरउप विन पायाल ळि ॥
जेसी खेळिजे चेंडु फळि ॥ रणांगणी कोतुकें ॥७०॥ दुशासनाचे कंठिंचे
रक्त ॥ प्रासीन माविण न स्वात्म ॥ मा सीन व्हे सत्य सत्य ॥ वारंवार ह्मण
तसे ॥७१॥ त्याचिर क्ताचि घेउनि उटि ॥ लेचवि न द्युय करतटि ॥ मोकळि के
शाचि विरगुं ठि ॥ पांचाळि चि बांधेना ॥७२॥ सुव्रती यांचे लोकउत्तम ॥

कद्दानपवो पांडवि भीम। जरि हा बोलि ला तो नेम। साच करोनी दाविन॥
७२॥ घात राष्ट्र परवाणी॥ येकयेका मारीन रणी। ते वां हृदई चाक्षो
धाग्नी॥ शांत होईल मासी य॥७३॥ आसनि बैसल हिंमालय। आंगम
भासांडिल सुर्य। सत्यता त्यागील धर्म प्रीय। परि मंद्दा के चळेना॥७४॥
हे ऐकोनी आर्जुन विरु। म्हणि ज्ञां बोले प्रत्ता परु। करिन कर्णाचा संव्हारु।
हानि धीरु जाण पा॥७५॥ शरीर भंवुकु निनीराळी। सांडणे सांडिण भुमंड
ळि। तरि च पंडुन्ट पान्चे कुळि। आर्जुन नांमा जन्म ला॥७६॥ सहदेवें पिटुनि
या बाहो। म्हणे रे शकुनि सावधरा हे। मासे निहास्ते मरोनि पाहो। ये
मपुरि निवाडे॥७७॥ फांसे ढाळिले चुलक मि। लीलुके बाणहृदई यवर्मी॥
भेदिन ते वां हृदयवर्मी। पश्चाताप भोगीसी॥७८॥ नष्ट भ्रष्ट आती पापी
ष्टा तुसा प्राणतो मासा वाटा। सात्वुके लिया निळकंटा। तरि मारीन नि

धरिरे ॥८०॥ बंधुसहित सर्वगां धारें ॥ करिन सकळांचा संव्हार ॥ लरिच
माझि वत्ताची कुमर ॥ हासआनुमात्र धर्माचा ॥८१॥ निंदा न रहे ऐकनार ॥ भरणा
र देखणार ॥ जे जेसा थुर रक्षणार ॥ तिलुके मरती मज हासलें ॥८२॥ तेरा वर्षानिं न
रे पूढाति ॥ राज्यने दिलें बर वियारिती ॥ तरि कौरव मारुनि सर्व जगति ॥ येकछे
त्रि मी कर्ती ॥८३॥ दुर्योधन दुशासन कर्ण शकुनि ॥ याचे आशुध प्रासील ध
रणी ॥ लेंकवलुक देखति नयनि ॥ सभानायक आलाचें ॥८४॥ भिमसेन वदे वा
णि ॥ हे ब्रह्मवाक्य जाणिजे मनि ॥ हारिहर आथवा पद्मयोनी ॥ कदा भंगु न शक
लि ॥८५॥ उरपिटु नियान कुळा ॥ लणे भिमा रिन कौरवकुळा ॥ धान्यक्षेत्राचे निम्
ळ कुंजर करि ज्यापरि ॥८६॥ पांडवाचि प्रतिज्ञा वाहिले ॥ ति फळन व्हे कदा काळि
जि हिं हारग देखीला जे चिले ॥ ते चित्तो हि देखिलें ॥८७॥ ऐसे बोलोनि याप
पा करिते जाले वन प्रयान ॥ धौम्य नामा तपोधन ॥ संगे द्रौपदि पवित्र ॥८८॥

वैष्टुनियां रौरवांजिने । सभा आव लोकुन नयने । म्हणति आम्ही हो अंतःकर्णे कृपा आपार आसो द्यां ॥ ८ ॥ तुमच्या आसीर्वादे दृष्टि । पुढति होईल चरण भेटि । तुमच्या पुण्ये वनसंकटि । ईश्वर आह्मा रक्षिल ॥ ९ ॥ भीष्म बाल्हिक सोमदत्त । द्रोण द्रोणी शारद्वत । संजय युयुत्सव आणि न्यपनाथ । ज्याला चक्षु न देखिला ॥ ११ ॥ धृतराष्ट्र येकराल । त्यासहि पूसे कौंतीसूत । पांचीबंधु श्रे पदिसहीत । वनभयानक रितसे ॥ १२ ॥ जाणोनि पुढिल भविष्यचिन्हे । भ्रष्टको न्हिन देलि वचन । भिष्म द्रोणयांचे नयन । आश्रुपातें उरुभरली ॥ १३ ॥ पवित्रि कल्याण चिंतिले मनि । कौरवा कलीलि परमहानि । मोनस्तुलज्ज्या युक्त मोनि । आधो वदने नष्टस्त ॥ १४ ॥ विदुरे ने अपूसानि हातिं न्हासी । ब्रह्म सकुमार देविकौंति । म्हणी नेसो बनवासा ॥ १५ ॥ मासी म्हणे पवित्रा धर्ममोति । वधु सकुमारदेवि कौति । ह्मणी नेसो बनवासा ॥ १५ ॥ मासी ह्मणे पवित्रा धर्ममोति । वध्य सकुमार देविकौंति । स्रणी नेसो बन वासा ॥ १५ ॥

पदिर रक्षिला ॥१७॥ सीतउष्ण क्षुधा । धाकुशा ॥ भोगीता पावाल परम क्लेशा ॥ याला गीकोंति वनवासा ॥ नेतां खेद मज वाटे ॥१८॥ गंगाश्री कालिशंकरे ॥ ते विद्यष्या देवि विदुरे ॥ अंगिकारीता युधिष्टीरे ॥ लोटांगणी वंदिला ॥१९॥ ह्मणे तुं गुरुपिता देवो ॥ तुं मज जैसा सरूप देवो ॥ तुसियाच चरणी आचळ भावो ॥ चळोनेणे सर्वथा ॥१००॥ जे मान ले तुसी या मना ॥ ते मज मानले परंम प्राह्मा ॥ पुढे उपदेश सुखे आह्मा ॥ देतिले से वर्तणे ॥१॥ विदुर ह्मणे धर्मराया ॥ कद्दान विसंबे श्री कृष्णपाया ॥ आति दुरि ते पावति लया ॥ आपेआप हारि नामे ॥२॥ आन्याय द्वारं जे आर्जिलं ॥ तेहि आवदशा घे तलि मोल ॥ कोटि आनर्थ आवर्तिले ॥ सिरछेदि ले स्वहास्ते ॥३॥ सर्वदा कल्मना आसो तुह्मा ॥ निश्चय जाण पुरुषोत्तमा ॥ धर्मपालो निमनो धर्मा ॥ चळोने दिसर्वथा ॥४॥ स्वस्ति आसो कुराळ जावे ॥ जाऊनि पुढति क्षेमयांचे ॥ सत्य सर्वदा संरक्षाचे ॥ धैर्य बळे धर्मिका ॥५॥ तुसे हृदय हारि मंदिर ॥ तेथे चां जाळिया तिमापुरा ॥ तयाचे ते चि बिदार ॥ होय ऐसे न करां चे ॥६॥ ऐसे विदुरे आनुवादुन ॥ मोहे दिधले आछिंगण ॥ आश्रुधारा

श्रवलिनयनें ॥ प्रेमभावें दोहींचें ॥ ७ ॥ कौंतिनिरउनी विदुराहातीं ॥ निघ
ते जाले आरण्यपंथी ॥ पांच हांसांचे संगती ॥ जें विहासणि चामके ॥ ८ ॥ ले
विं द्रौपदि येकचस्त्र ॥ चरणचालि पाळ नेत्र ॥ दृष्टि देखौनि सुपवित्र ॥ कों
ति दुःखे आक्रंदे ॥ ९ ॥ कुमरि वेष्टिली स्त्रियांजिने ॥ पाटिआं गनायेक वसनें
दिन भ्राय देखता नयनें ॥ दि र्घस्वरें बलापे ॥ १० ॥ पितु नियावचस्त्रच्छा ॥
आंग चालि वेळो वेळा ॥ ह्मणे द्रौपदि गुणवेल्हाळा ॥ केवि देखेन मा तु
ति ॥ ११ ॥ पतिव्रता सीरोमणी ॥ सुसील पवीत्र लेचोरखाणी ॥ ईचेनी पाउ
त्रिभुवनि ॥ दुजि आणी कआसेना ॥ १२ ॥ आहा श्रीकृष्ण द्वारकावासि ॥ कवणे
दारे गुंतलासी ॥ पांडव पडिले व्यसन फांसी ॥ हे कां तुलेन कळे चि ॥ १३ ॥ हाहा
पंडु माहाराजा ॥ कुरुवौंसी च्या वंशध्वजा ॥ सगुणा तुसीया पवित्रा त्म
जा ॥ क्लेष ऐसे पातले ॥ १४ ॥ तुज सारिखा पवित्र जनक ॥ तुसी बाळकें भो
गीती दुखें ॥ ऐसे जाणला सर्व सुख ॥ गोड वाटे तुज कैसे ॥ १५ ॥ भविषक
ळले जरि मज लागी ॥ तरी मीरा हातों सप्तशृंगी ॥ पुरा येउन प्रबंधयज्ञें गी ॥

मांजिपूजन घालितिले १६ पांचाळियेमायबहीणी सखीवेसीवेसांगाती
नि मजसांडुनकुवळारिनी कैविजासीवनवासा १७ धन्यमाद्रिसौभाग्य
सगुणी पतिसंगतिस्वर्गसदनि पुत्राचेदुखनयनी नदेखेचीसहदेवे १८ स
हदेवमासेतान्हेबाळ त्यालागीमनमासेव्याकुळ त्याचाकरावयासंभा
ळ हेचिप्रार्थिजिननिये १९ तुसीक्रोधदृष्टिचाआनळ लागलाजळावेकौरव
कुळ वांचलेलेपुण्यप्रबळ गांधारीचेमजवाटे २० स्वधर्मेराहाटेवोवेळ्हाळि
भ्रेहभ्रतारसाभाळी सहदेवाचेहृदयकमळी श्रेहबहुसाळजाकळे २१ तेथे
तिह्मणेनिपांचाळिया नेत्रोदकवाळिलपांया पुढतिमोहेजाळिमाया क्षो
भकरिआक्रोशे २२ द्रौपदेत्यागोनियामाते जाउनकोदुरिवनाते पतिह्मणे
सहदेवाते धर्मह्मणेमजनाहिकांहीसांगणे २३ कंटिकवळुनियांयेरी क्षो
भकरितीदीर्घस्वरी सकळकौरवाचीयानारी आक्रंदतिआतीदुःखे २४

लणनिवैधव्यपातेआला भुलिटाकलिआसेआधमा ऐश्वर्यमदेमाजले
सीमा आयुष्याचिलोट ॥ १२५ नगरवासीनारीनर शोककरीत आहा
कार भीष्मद्रोणकृपाविदुर आधोवदनिविलपति २६ चडिलधाक
रितीनमन करितेजालेवनप्रयान वंदुनिद्दथामातेचेचरण यास्म
सेनिघालिलि २७ विवेकशानवोनिकोंति विदुरधाजीग्रहप्रती आ
पणपांडवाचेपंथी बोळवितनीघाला २८ सगुणसुभद्रायादवि द्वारके
धाडिलिस्नेहभावि सांगोविसरलाव्यासकवि परिम्यास्मरणदिधले
२९ प्रगटजालिवेराटि श्रीकृष्णयेउनिआलाभेटि आभीमानविवाह
लयापाटि उत्तरेसीयोजीला १३० ईतरपांडवाचियाभाजा पित्रगृ
हाधाडिल्याबोजा वनवाससरलियावोजा पुरुषभेटिशाहोतिल ३१

चिदुरजाउनिबोळचित रुमीत्तायोजनधर्मपंथ पांडवबोळउनित्वरी
त रायानिकटिपातला ३२ धृतराष्ट्राह्दई परमखेद देखोनिपुत्राचा
आपराध ह्मणेसेविलियाविषकंद क्षेमकैसेवांचवनि ३३ राज्यहीरोनीव
ल्कलल्वसनि चरणचालिदवडिलेवनी तेवनवासखंडेलेसेणी गातघेती
निर्धारे ३४ सहस्रवर्षावरिआंत आलाचिदेखलिबुद्धीवंत यालागी
पुत्रशोकचीमात चिदारीतुहृदयाते ३५ चिंतिचितेचिचपेटे उद्विग्नपा
हेविदुरवाट क्षत्तापातलियानिकट उत्तावेळपुसतसे ३६ तेविषसंशय
बाधीहृदई पुसतविदुरबोलेलकाई तेनिरोपणउत्तराध्याई दक्षमानश्रो
तया ॥ ३७॥ लिळाविश्वंभरजकेश्वर वर्षतासात्विकसरोवर भरचितेथेमुक्ते
श्वेर ॥ त्यालकुमायनिववितुसे ॥ ३८॥ इतिश्रीसभापर्वभारतें यापरीसंपले
आन्यधुत धृताध्रुतराष्ट्राचेचीत चीताभुतजैका ३९ इतिश्रीमाहा
भारथेसभापर्वणीआन्यधुतोनामशोडषोध्यायाः ॥१६॥ प्रसंग ॥०॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीलक्ष्मीकांतायनमः ॥ ॥ धृतराष्ट्र
से विदुरासुमती पांडव गेले कवणे रिती वीषाद कींवा संतोष
रीती बाह्य चिन्ही जाणिजे १ मास्पाटी पुत्राचे वेष्टीत भिन्न लींगी
अंतरगत क्षयकीवा माणघात सुचक कैसे सांगपा २ कवन दाउ
निघनुकारु गेली द्रौपदी सुंदरु धौम्य नामा ऋषेश्वरु गेला कैसा
सांगपा ३ विदुर बोले सर्वेद वचन वस्त्रे आछादुन वदन धर्मे
केले वन गमन न बोलता कवणासी ४ उभारे निभुजा सरली
अवलोकीत क्रोधानले हुंकारु करित महाबळी भीम गेला ह्या पाणी
५ वाळु बांधेउ निवा भमुष्टी सव्य विखुरित भीष्मीत टी मस्तक
तुळीत विरजगजे टी गेला किरीटि वनवासा ६ कर्दमलेपुनया
मुख सहदेव जाताहे देखतिलोक जैसा अग्नीपडे लोपवृक्षा छादि

तानलोपे ७ मृतिकाचर्चुनसर्वांगी नकुळगे लाधमर्मिगे जैसायोगी साधीतीयोग ब्रह्मतेजेविराजे ८ केसमोकळेसोडिले हाती गळीदो पदीमाहासती हृदयानळु अश्रुपातु सींपविलसींचने ९ दृष्टमु ष्टी नघेउनिधौम्य पढतचाले सिष्टीचिसामे जेस्वधौम्याचिनामे उ नि चारिलतपणा १० तोचिगेलाधर्मपिठी विशेषल्लाहीनवदवेगोष्टी बरेनदिसेमासीयेदृष्टी शोकेंकृष्टीधायाहाकले ११ धर्मराजह्मणे गाविदुरा होमागलापनिरोपिचतुरा ऐसीलक्षुणे कुंतिकुमरा ह्मा स्याकोणदावावया १२ क्षताह्मणे नयेअनुवादो आसुनिनरिवि चारेनाहो तथापीभविष्यार्थछंदहीमेदो आमहीताचारतुजपासी १३ आपुलेनृपनीहव्यवाटी भस्महोर्ईलब्रह्मदृष्टी ह्मणोनिनयाट १२ आपुलेनृपनीहव्यवाटी भस्महोर्ईलब्रह्मदृष्टी ह्मणोनिनपाह १३ आपुलेनृपनीहव्यवाटी भस्महोईलब्रह्मदृष्टी ह्मणोनिनपाट नुदृष्टीधर्मनेतोजाणपा १४ आणिकृयलुकुरुनयेथे चौदावरुषी

कौरवप्रेतें पौडोंन श्वानें ह्मणोनि हाते दृष्टीसा कीदयालु १५ दोर्दंडय
वलोकुनक्रुर संकल्प नेमीवृकोदर वधोनि धृतराष्ट्राचेकुमर सापके
करिन भुजांचे १६ समुद्राचेवालुका चूण युनकेविधोनियाबाण करिन
कौरवांचे हनन सोहसगी तसवेंसी १७ ह्मणोनिफाल्गुणवीरविचित्र
कौरवांचे हनन सोहसगी तसवेंसी १७ ह्मणोनिफाल्गुणवीरविचित्र
फाल्गुणमानिजिहव्यपुत्र पुढतिफाल्गुणाचेमच हेसफाल्गुण
मीकृता १८ मासेदुःख नकल्वेकवणा ह्मणोनिचीखल्गमारवीवदना
सहदेवगेला नेहेसवरूपा कुरुभुषणा जाणपा १९ मासेसौंदर्य देखता
नयनि भुलोनिजातिजनकामिनी यालागीमतिकाकुणी नवुघोव
लीराजस २० आजीपासोनिचौदावरुषा हृदयपिटिनिमुनदुःख
धृतराष्ट्राच्या सवसुशा उदकाक्रियेयेतिल २१ येकशानकौरवनारी"
मजहुनिकष्टभोगीतीभारी ऐसेद्रौपदीसुंदरी हाउनिगेलीवनवासा

२२ कौरवांचि उत्तरक्रीया मिच सांगेन धर्मराया कुशाहस्तकी अपवि
या धौम्ये धरिले सांगपा २३ सुनासहीत अैश्वंगाधारी आपीस
कुळनगरिच्या नारी बुडतिशोकाचियापरी तेमी दृष्टी देखेन २४॥
चीन्हे होउनि अैसी वनागेले सहरासी नेवृत्ती मुसात याशरी व्यस
स्तुत उदेले २५ रवुवन्हीचिदृष्टी परपराकोपष्टी उल्कापानकुड
कुडाटि तुटोनि पडिले भुत की २६ सडसडाट भव यवातु सुटनाउदेले
त्रिवेध केतु कुंतातमुकेला रवरवातु मह्मीन लपेविस्याते २७ गग
नपंथे नारदमुनि चतुर्दशावरुषांच्या जीहुनि क्षयो होईल कुळाने
२८ भरतीपृथ्वीचे भुपती विधवा होतिल राजयुवती प्यासुथेन्हा
पउनि या जगती मगवरिल धर्माते २९ दुर्योधनाच्या यपरायपापे

इमारित्रिदास श्रीमद्भ

भीमार्जुनाच्याबळमनाचे श्रीकृष्णामुनिच्यासाह्येचे भारतनरीकधरे
चा ३० ऐसेवदोनि नह्मणो अदृष्यजालानारदमुनी दुर्योधन दुष्टे
नमनी द्रोणाचार्यविनविन ३१ पांडवार्णवीबुडवितामाला नारकुतु
चितुसमनमा तुपाशीसीसुंदला ब्रह्मा हरिहरनेहिच्चणतुला ३२ हो
णह्मणेतुझीयाकाजा मापवेचिनमोहाराजा येषस्वाधीनऐसामाझा
भरवसा काही नधरचो ३३ करोनिपांडवाचाघात तुलाजोडोनदेईन
जैस हेनघडेगासत्यसत्य निश्चयेसिसांगतो ३४ दुष्टाकुपचेवजाकु
वच पांडवाच्यांगीबाणालेसांर तेथेमासेशस्त्रनराचे दृश्यमायेनया
सी ३५ याहिवेगळेआणीकुयेकु स्मरोनिथ्यपमानाचेदुःख पांचाळपु
त्रहोपावकु प्रसन्नकेलाप्रयत्ने ३६ मासेकुशावयाहनन जन्मलासेदु

प्रद्युम्न नामयक्षसुताशन मनुष्यरूपेउदेला ३७ व्याजउपव्याजते
सीत्यावरदे पुत्रप्रसादजातवेद दिधलाह्मणोनि राया द्रौपदे येशाप
दरिबांधले ३८ यालागीविरोधसांडुनिमानि पांडवपाचारापरनो नि॥
पुर्विलाऐसेराज्यासनि स्थापुनि सुखीअसावे ३९ नासीयबंधाचि
दुराशा तुपानकरावि नरेशा विधीनेनेमिले नेसहसा पालटेना कुमा
री ४० धृतराष्ट्रह्मणेपवित्र विदुरा सवेगपरनवी युधीष्ठीरा बुझावो
नियाचिनगरा राजदेनेबोलउ ४१ परतविनाजानिन येती नरीहस्ती
वाजीपदरपांती वस्त्रेभुषणेधनसंपती देउननरीपारवा ४२ विदुर
ह्मणेहेअघाटितकाज परनोनन येधर्मराज कुरुक्षयजालियासहज समाधानेयेतिल ४३ कर्णिनऐकोनि विदुरवचन १

राजा चिंतार्णवीं निमग्न मुखीं पाडिले दिर्घ मौन्य देहस्मरण विसरला
४४ संजय ह्मणे कौरव नृपती इच्छिले फळ जोडले हाती आतां सुनरी तेथ्या
आवती भिमसी तव भय न ४५ दुरद्वरुनि पांडव वैरी राज्य लाधलों ये
कुळ्त्री आतां तांहे पुत्र पौत्री अनंतकाळ संतोषे ४६ माय देउनि गे
लीं पण्य। कल्पांतेहुनि न सोडि तुम्ही। काळ ह्मणे तुमचि सिमा ब्रह्मकु
ळीं तुळली ४७ ईश्वरें आपुलें ईश्वरत्व शुद्धीं करत्व सुहदत्व दि
धलें आतां अपुर्व काय तुते सांगणें ४८ रंकु राजा जाला भरवसा
आता दुःखी तव काय मानसा। भोगी ऐश्वर्याचि दशा। दिवस दिवस
आगळी ४९ ऐसे ऐकोनि बोले कौरवराव। को काळ जीधालि तार्थाव
पांडवां विशीं चि परित भाव। नाहीं मानसं वघा। ५० मी यासि भवछु
हीन पुत्र नमनिमा सेवचन ऐश्वर्य मद मानले पुण्य शोक्षाते हीन म

जीली ५१ पवित्रपांडवकेलेवैरी आताकैचेसुखसंसारी पडिले शोकाग्नीच्या जोहरी जन्मवरीसंजया ५२ कांबिउकलीयाफासा नों उपसरीगोडघास। कीउखेवोचिलीयामनुष्या आंगभोगव्हायसे ५३ कडुपावरोनिलोटलालची तोह्मणे तवटीसेजमवाची नेघेप्रौढोनिगदोरोवी भोगभोगी क्रियाचे ५४ तेविगापांडवासीवैर पडिल्याकैचेसुख साचार होईलकुळाचासंव्हार हानिधारिमिजाणे ५५ संजयह्मणेकौरवराया तुविकारणाकुवसया धरुनिनिजपुत्राचिमाया धर्ममार्गचाललासी। ५६ सभेसीआणिनासुंदरा वारिलेनाहीदुष्टकुमरा करीवोढिता वस्त्रभारा नाहीलत्तोलोटिले ५७ दुर्युक्तीबोलतादुर्योधन कर्णदैनाच्य नुमोदन सहुशाचेदंतभग्न नाहीकेलेदुष्का ५८ सांडुनिपाचहीक्षनार सौपहरिघेयासुचेघर ओसेबोलतातुसेकुमर मौन्यतुवांऐ कीले ५९ १२

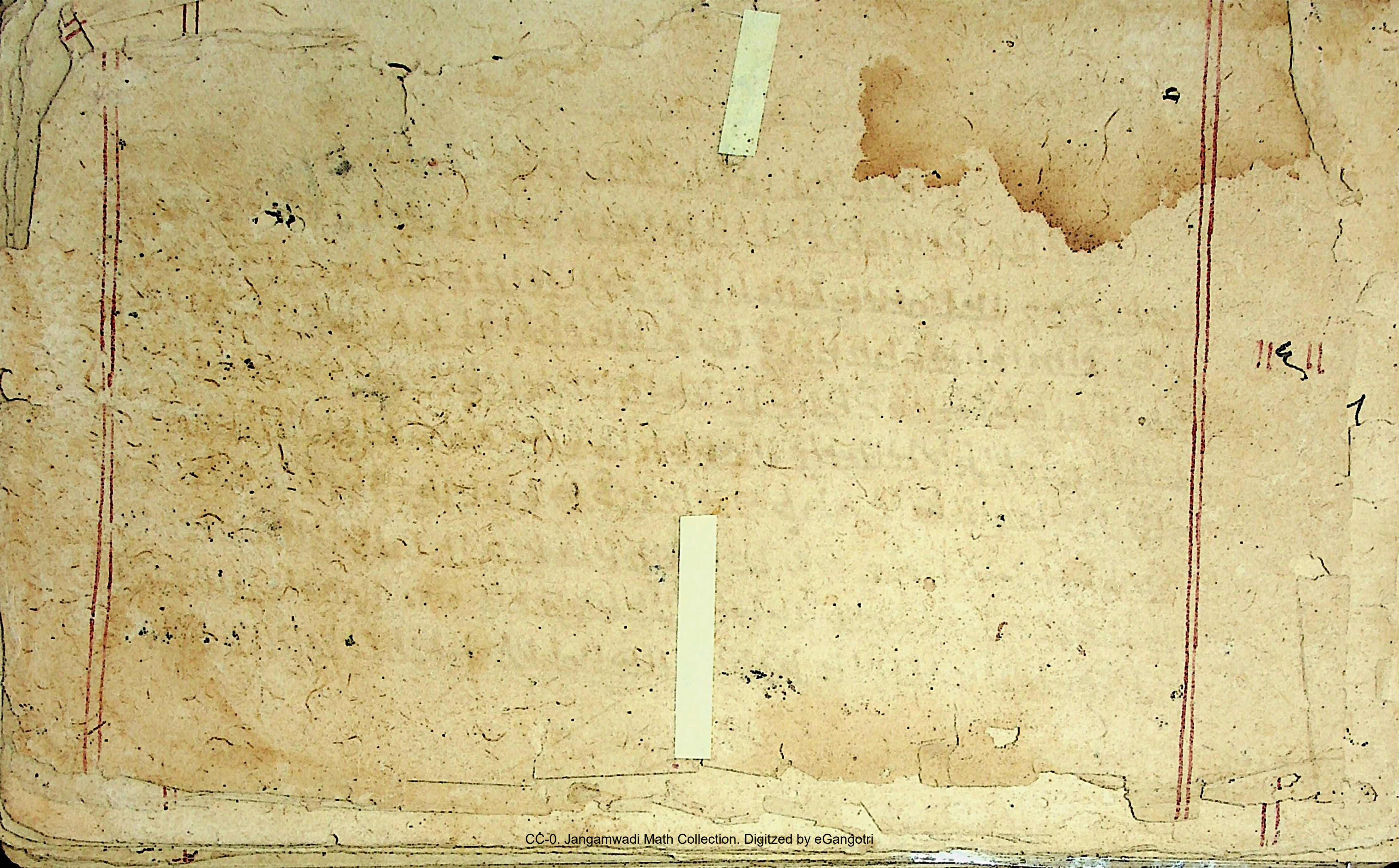
४

देवज्यातेदेतिपराभव।त्याचिहिरोनिकुडीसर्व।अधर्मधर्माचाभाव।त्यावोस्तिक्र
रितीनाशाले॥६०॥विनाशाकाळपातल्यासत्य।बुद्धीहोयवरीभ्रष्ट।अन्यायन्याये
मानोनिमगटा।वळेचिक्रुरितीवारीत॥६१॥काळदंडधरोनिकरे।छेदिननाही
जगाचिशिरे।बुद्धीविपरितज्यालानिकुरे।क्षोभगाऐसेजाणीजे॥६२॥भिष्मा
दिकीनिषेधीला।विदुरेबहुप्रबोधीला।पुत्रेक्रुरितीनवारीला।तुवांचकैसें
वेरी॥६३॥अन्यायराहाटोनिकोटी।तुंचिसांगसीधर्मगोष्टी।केलीकुमंत्रेसंवदी
लोगयेपडेकुतर्या॥६४॥पतिव्रतायाज्ञसेनि।वळेक्षोभविलीदुर्जनी।साधु
हरिद्रेदवडिलेवनी।हेकैसेआणतुजनेचे॥६५॥धतराष्ट्रम्हणेगासंजया।यथार्थ
बोलसीसर्वहीराया।जाणतजाणतप्राणीया।पतनिपाडिमारच्या॥६६॥
दोषदुषणबोलसीजी।तुंकैमासेगरघेडेनि।तुजेप्राणद्यावाययेदुःखे
ईतुकेयाताउरलेसे॥६७॥द्रौपदियेचेक्रोधनेत्री।भस्महोतविश्वुनधात्री

मासीसंततिपुत्रपौत्री उरलीनैसीवृत्तेना ६९ सबुबसुना सीगांधा
री आत्रेदलमानगरनारी उसानजाल्लेनेनिर्धारी नाशकुरितिकुळानेक
कुराष्टबोलिलेद्रौपदीने तेवचोमानिलेदेवकीने तोघोसो निममपु
त्राते संहारिलनिर्धारी ७० जरासंद नरनायकु बाहुबळेमारिलादेख
तेविसरतियेवहडेदुःख हेडैसेनिघडेल ७१ यादवपांचाळभीमार्जुन याते
अरुनश्रीचक्रा कुटिलमकुळाचेदहन हेनिश्चयमीजाणे ७२ विदुरबोल
लाप्रसक्ष समानरक्षी दोनिपक्ष ते मिसुखमाजीमुख पुत्रलोभेनमा
निच ७३ ऐसेधृतराष्ट्राच्यामना चिंताज्वरेव्यापिलाजाणा इतिकुळाल
कुरुशुषयो समापर्वसंपले ७४ यापरिअपुर्वधिपुर्व इतिकुळाधिलेसमा
पर्व पुढेविशाळअरण्यपर्व तेहिपरिसेपवित्रा ७५ गोदावरीतटनिवासी
अत्रिगोत्रीपरमवैश्री चींतामणीएहेकुरासी पासावजन्मजयाचा ७६

५

संस्कृत कायसि सुपवित्रे । प्रेमें वर्णिलिमाव्यवस्थ । माऊीपरमार्थपट सूत्र ।
कणकुतारा सद्गुणी ॥ ७७ ॥ तेहेउचिन वोपिलेसंना । कोष्टीपट चिटेउनिपरता ॥
कापुस आच्छादी तीमाया । हेतिचातुर्यविचित्रा ॥ ७८ ॥ असो याचे नस्तव नेप
ठपो । अपवापुस्तक चिनिजने । छेदुनि संसार बंधने । सुखभोगणे हरीपदी ॥ ७९ ॥
हो नसहस्रसातशांत । अक्रूरस्त्रोकुथा गवेकरते । संख्यासवतिसुत । सभाप
र्वकिपीलेसे ॥ ८० ॥ बाह्यांतरी अध्यायांचे मणीन । तितुआचे कुवचुनि याथप
मिटी अनुवादलो यथा । विश्वंभरप्रसादे ॥ ८१ ॥ हीतियपर्वसितराध्यायी । निरवे
दिले सद्गुरुपारी । कृपावसो संतहृदयी । हीनआपुलेअपोनी ॥ ८२ ॥ इति श्री
माहाभारते । शांतसहस्रसंहीतायां सभापर्व संपुर्णमस्तु श्रीरस्तु ॥
शुभंभवतु कल्याणमस्तु । श्रीसीताराममचंद्रार्पणमस्तु ॥ ८२ ॥ ॥ ॥


॥६॥